

Mimar ve Mühendis

147

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU | Yıl: 30 Sayı: 147 Mart - Nisan 2026

KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI

YASİR YILMAZ: ŞEHİRLERİMİZİN GELECEĞİNİ İNŞA EDİYORUZ

DR. MEHMET GÜLLÜOĞLU: GAZZE'NİN GELECEĞİ VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU: GAZZE'Yİ YENİDEN İNŞA ETMEK

DOÇ. DR. MUHAMMED ZİYA PAKÖZ: YIKIMIN ARDINDAN

PROF. DR. SALAH HACİSMAİL: ÇATIŞMA SONRASI HALEP ŞEHRİNİN ÇOK KATMANLI KRİZİ

THE MULTI-LAYER CRISIS OF POST-CONFLICT ALEPPO CITY

Emlak Konut Bizim Mahalle'nin Yeni Etapı Satışta

Geniş yeşil alanları ve sıcak mahalle atmosferiyle Emlak Konut Bizim Mahalle, huzurlu ve konforlu bir yaşam sunuyor.

 15
% Peşinat

60
Ay
Vade

 12
Ay Taksit
Ödemesiz

42 Ay
Vade
Farksız

Yeni etap fırsatlarını kaçırmayın.

EMLAK KONUT
BİZİM
MAHALLE

Detaylı bilgi 444 36 55

emlakkonut.com.tr

    [ekgyoas](https://www.ekgyoas.com)

EMLAK KONUT
GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
T.C. CEVAPLI LİDERLİK VE İŞLERİ BAKANLIĞI BAĞLI BAĞIMSIZ TİCARET SİCİSİ

Mimar ve Mühendis

147

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU | Yıl: 30 Sayı: 147 Mart - Nisan 2026

KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI

YASİR YILMAZ: ŞEHİRLERİMİZİN GELECEĞİNİ İNŞA EDİYORUZ

DR. MEHMET GÜLLÜOĞLU: GAZZE'NİN GELECEĞİ VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU: GAZZE'Yİ YENİDEN İNŞA ETMEK

DOÇ. DR. MUHAMMED ZİYA PAKÖZ: YIKIMIN ARDINDAN

PROF. DR. SALAH HACİSMAİL: ÇATIŞMA SONRASI HALEP ŞEHRİNİN ÇOK KATMANLI KRİZİ
THE MULTI-LAYER CRISIS OF POST-CONFLICT ALEPPO CITY

Emlak Konut Bizim Mahalle'nin Yeni Etapı Satışta

Geniş yeşil alanları ve sıcak mahalle atmosferiyle Emlak Konut Bizim Mahalle, huzurlu ve konforlu bir yaşam sunuyor.

 15
%
Peşinat

60
Ay
Vade

 12
Ay Taksit
Ödemesiz

42 Ay
Vade
Farksız

Yeni etap fırsatlarını kaçırmayın.

EMLAK KONUT
BİZİM
MAHALLE

Detaylı bilgi 444 36 55

emlakkonut.com.tr

    [ekgyoas](https://www.ekgyoas.com)

EMLAK KONUT
GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
T.C. CEVAPLI LİDERLİK VE İNŞAAT KURULUŞU BAĞIŞLARI YATIRIM KURUMU

Gayrimenkulünüzün Değerini Bilin. Gayrimenkul Değerleme Sektörünün YETKİN'i.

DEĞERLEME HİZMETLERİ

- Gayrimenkul Değerleme
- Makine & Tesis Değerlemesi
- Hak & Faydaların Değerlemesi

DANIŞMANLIK

- Kentsel Dönüşüm Danışmanlığı
- Arazi & Proje Geliştirme Danışmanlığı
- Gayrimenkul Konularında Hukuki Danışmanlık

FİZİBİLİTE & ARAŞTIRMA

- Organize Sanayi Bölgeleri Fizibilite Çalışmaları
- Analiz & Fizibilite Çalışmaları

YATIRIM ANALİZİ

- Pazar Araştırma
- Yatırım Analizi

Sektöründe fark yaratmak isteyen kuruluşlar ancak doğru çözüm ortaklarıyla hareket ederek başarıya ulaşabilirler. Yatırımlarınıza kılavuzluk edilmesi, varlıklarınızın profesyonel bir anlayışla değerlendirilmesi ve karmaşık süreçlerin kolayca yönetilmesi konusunda, **Yetkin Gayrimenkul Değerleme ve Danışmanlık A.Ş.** uzman ekibi sizlere hizmet vermekten mutluluk duyacaktır. Gayrimenkul sektörünün farklı alanlarında edindiğimiz deneyim, güçlü teknik altyapı ve yurt çapındaki hizmet ağımla, sizleri de Yetkin farkını görmeye davet ediyoruz.

Telefon: 0 (216) 474 03 44 (pbx)

Fax: 0 (216) 474 03 46

E-Posta: bilgi@ygd.com.tr

Web: www.ygd.com.tr

Altunizade Mahallesi, Sırma Perde Sok. Sırma Apt. No: 23/2 ÜSKÜDAR / İSTANBUL

06

KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI: Mimar ve Mühendis Dergisi'nin 147. sayısı; Gazze, Filistin, Halep ve Türkiye'nin afet tecrübeleri üzerinden kriz sonrası şehirlerin yeniden inşasını masaya yatırıyor. Teknik sınırları aşarak hafıza, adalet ve toplumsal onur kavramlarını buluşturan bu dosya, şu can alıcı soruya odaklanıyor: Yıkılan binaların yerine sadece betonarme yapılar mı, yoksa hayatın kendisi ve umran mı inşa edilecek?

08 | EMLAK KONUT GYO GENEL MÜDÜRÜ YASİR YILMAZ:
"ŞEHİRLERİMİZİN GELECEĞİNİ İNŞA EDİYORUZ"

16 | GAZZE'NİN GELECEĞİ VE TÜRKİYE'NİN ROLÜ Dr. MEHMET GÜLLÜOĞLU

22 | GAZZE'Yİ YENİDEN İNŞA ETMEK Prof. Dr. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

28 | YIKIMIN ARDINDAN Doç. Dr. MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

36 | ASIRLIK GEÇİT HALEP ORAL AVCI

42 | DİRENÇLİLİK TEMELLİ BİR YAKLAŞIM KADEM EKŞİ

46 | DAİMA YENİDEN, AMA DAHA İYİ Prof. Dr. MİKDAT KADIOĞLU

54 | AFET SONRASI YENİDEN İNŞA Doç. Dr. YASİN BEKTAŞ

62 | ÇATIŞMA SONRASI HALEP ŞEHİRİNİN ÇOK KATMANLI KRİZİ
THE MULTI-LAYER CRISIS OF POST-CONFLICT ALEPPO CITY
Prof. Dr. SALAH HACİSMAİL

70 | GAZZE'NİN DÜNYÜ Dr. KAMALAIN SHAATH

76 | GAZZE'NİN BUGÜNÜ Dr. YAHYA EL SARRAJ

82 | FİLİSTİN'DE İMAR, İŞGAL VE DİRENİŞ Doç. Dr. AHMET GÜN

88 | GAZZE'DE UMUDU İNŞA ETMEK Doç. Dr. SERHAT BAŞDOĞAN, UBEYDULLAH YAŞAR

94 | YAKLAŞIMLAR, ÖNCELİKLER VE ORTAK DERSLER MAHMUT MEDENİOĞLU

102 | KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI SALİH KULOĞLU

106

SUYA KARIŞAN ZEHİR,
TOPLUMA BULAŞAN İHMAL
ORAL AVCI

108

ÇOCUKLARIMIZI
KORUMAK MI,
İNŞA ETMEK Mİ?
ABDULLAH KOÇ

MMG

İMTİYAZ SAHİBİ

Mimar ve Mühendisler Grubu
adına Genel Başkan
Yavuz SARI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Abdullah KOÇ
abdullahkoc@mmg.org.tr

EDİTÖR

Sare KURU
sarekuru@mmg.org.tr

YAYIN KURULU BAŞKANI

Sara Betül GÜLER

YAYIN DANIŞMA

KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Erol KAM
Metin SANCAK
Doç. Dr. M. Ziya PAKÖZ
C. Buket YİĞİT
Sevim YILDİRIM
Mustafa ŞİRİN
Yakup ADANUR
Uğur TEKİN

İLETİŞİM ADRESİ

Kuştepe Biracılar Sok. No: 7
Mecidiyeköy/İstanbul
Tel: 0 212 217 51 00
Fax: 0 212 217 22 63
Web: www.mmg.org.tr
E-posta: mmg@mmg.org.tr

GÖRSEL YÖNETMEN

Nevzat ALBAYRAK

BASKI

Arena Kağıtçılık Matbaacılık
İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Emintaş
Kazım Dınçol Sanayi Sitesi
No: 138-139 Topkapı / İST.
Tel: 0 212 613 13 88 - 89

YAYIN TÜRÜ

İki ayda bir yayınlanır.
Yerel Süreli Yayın
Ücretsizdir.

Yazı ve reklamların içerik
sorumluluğu sahiplerine aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı
yapılabilir.

KENTSEL
DÖNÜŞÜM

TESPİT VE
DEĞERLEME

MİMARLIK

KENTSEL
TASARIM

KENTSEL
STRATEJİ

GAYRİMENKUL
VE İŞ GELİŞTİRME

COĞRAFI
BİLGİ SİSTEMLERİ

ÖZEL PROJELER

PEYZAJ

PLANLAMA

İNŞAAT

0(216) 212 52 52

info@muadplanlama.com

Acibadem Mahallesi Derin Sokak Almondhill D No: 5 Z Kapı No: 2 Üsküdar/İstanbul

MMG GENEL BAŞKANI
YAVUZ SARI

KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI

Sevgili Okurlarımız,

Bir şehir ne zaman gerçekten yıkılmış sayılır? Binalar çöktüğünde mü, yollar kapandığında mı, elektrik hatları, su şebekeleri, okullar, hastaneler ve ibadethaneler enkaza döndüğünde mi? Yoksa insan, çocukluğunun geçtiği sokağı tanıyamadığında, evinin yerini bulamadığında, mezarlığa giden yolu hatırlayamadığında, bir şehrin hafızası sessizce silinmeye başladığında mı?

Mimar ve Mühendis Dergisi'nin 147. sayısı, bu ağır soruların etrafında şekilleniyor. Kriz sonrası şehirlerin yeniden inşasını, yalnızca teknik bir imar faaliyeti olarak değil; insanın, hafızanın, adaletin, kurumların, mahallenin ve gelecek tasavvurunun yeniden kurulması olarak ele alıyor. Çünkü şehir, taşın, betonun, demirin ve asfaltın yekünü değildir. Şehir; hayatın mekânda vücut bulmuş hâlidir. Komşuluğun, maişetin, ibadetin, eğitimin, ticaretin, hatıranın ve müşterek kaderin iç içe geçtiği canlı bir varlıktır.

Bu sayı, Gazze'den Filistin'e, Halep'ten Türkiye'nin afet tecrübelerine uzanan geniş bir düşünce hattı kuruyor. Gazze, burada sadece yıkılmış bir coğrafya olarak değil; insanlığın adalet ve vicdan imtihanı olarak karşımıza çıkıyor. Onun mahalleleri, arşivleri, okulları, camileri, kiliseleri, pazarları ve belediye hizmetleri hedef alındığında, aslında bir toplumun kendisini geçmişle ve gelecekle bağlayan bütün damarları kesilmek isteniyor. Bu sebeple Gazze'nin yeniden inşası, "boş bir araziye planlamak" değil; yaşayan bir hafızayı, yaralı bir toplumu ve köklerinden koparılmak istenen bir şehir kimliğini ayağa kaldırmak meselesidir.

Filistin örneği ise mekânın tarafsız olmadığını bütün açıklığıyla gösteriyor. Yol, duvar, yerleşim, sınır, geçiş noktası, hatta bir tepenin seçimi bile siyasi bir karara dönüşebiliyor. Mimarlık

ve şehir planlama, kimi zaman tahakkümün aracı hâline gelirken, kimi zaman da direnişin, tutunmanın ve yeniden var olmanın imkânı olabiliyor. Bu yüzden bir evin yeniden yapılması, bir okulun gece vakti inşa edilmesi, bir zeytin ağacının yeniden dikilmesi basit bir imar hareketi olmaktan çıkıp tarihî süreklilik iddiasına dönüşüyor.

Halep'in çok katmanlı krizi de bize başka bir hakikati hatırlatıyor: Şehirlerin yıkımı çoğu zaman savaş anında başlamaz. Yanlış planlama, kötü yönetim, kurumsal zafiyet, sosyal ayrışma, ihmal edilmiş mahalleler ve adaletsiz imar düzenleri, büyük yıkımların zeminini çok önceden hazırlar. Afetler ve savaşlar, çoğu zaman zaten kırılğan hâle gelmiş şehirlerin zaafalarını görünür kılar.

Bu dosya, yeniden inşayı hızla bina üretme refleksinin ötesine taşıyor. "Daha iyisini inşa etmek" fikrini, yalnızca daha sağlam yapılar kurmak anlamında değil; daha adil, daha dirençli, daha katılımcı, daha hafızalı ve daha insani şehirler kurmak şeklinde yorumluyor. Yerel halkın söz sahibi olmadığı, hafızanın korunmadığı, kurumların güçlendirilmediği, sosyal dokunun hesaba katılmadığı her yeniden inşa modeli eksik kalmaya mahkûmdur.

Bugün mimarlara, mühendislere, şehir plancılarına, yerel yönetimlere, akademiye ve sivil topluma düşen vazife, yıkımın ardından yalnızca enkazı kaldırmak değildir. Asıl vazife; hayatı, güveni, mahalleyi, hafızayı ve umudu yeniden kuracak bir mesleki ahlak inşa etmektir. Çünkü şehirleri yeniden yapmak, nihayetinde insanın yeryüzündeki varlık hakkını savunmaktır.

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere...

MUTAŞ

Madencilik San. Tic. A.Ş.

0224 441 22 78

Konak Mah. Barış 120 Sok Ofis Artı No:3/52 Nilüfer – BURSA / TÜRKİYE

KRİZ SONRASI ŞEHİRLERİN YENİDEN İNŞASI

Mimar ve Mühendis Dergisi'nin 147. sayısı, kriz sonrası şehirlerin yeniden inşasını Gazze, Filistin, Halep ve Türkiye'nin afet tecrübeleri üzerinden ele alıyor. Dosya; imarın teknik sınırlarını aşarak şehir, hafıza, adalet, yerel kapasite, dirençlilik ve toplumsal onur kavramlarını aynı zeminde buluşturuyor.

Bu sayıda yeniden inşa, yıkılan binaların yerine yenilerini yapmakla sınırlı görülüyor. Gazze'nin hafızası, Filistin'de mekân üzerinden yürüyen mücadele, Halep'in çok katmanlı krizi ve afet sonrası şehircilik tecrübeleri üzerinden şu temel soru soruluyor: Yıkımın ardından sadece yapıları mı, yoksa hayatı ve umranı mı yeniden kuracağız?

ASRIN İNŞA VE İHYASINDA EMLAK KONUT İMZASI

“ŞEHİRLERİMİZİN GELECEĞİNİ İNŞA EDİYORUZ”

6 Şubat depremlerinin ardından başlatılan Asrın İnşa ve İhyası hamlesi kapsamında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum koordinasyonunda yürütülen çalışmalar sonucunda deprem bölgesinde 455 bin 357 bağımsız bölümün yapımı tamamlanmıştır. Emlak Konut GYO da bu kapsamda Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Osmaniye'de yaklaşık 13 milyon metrekarelik alanda toplam 85 bin 238 bağımsız bölümün yapımını üstlendi. Konuttan ticarete, altyapıdan sosyal yaşam alanlarına kadar geniş bir ölçekte çalışmalar yürüten Emlak Konut GYO, deprem bölgesinde yalnızca yapılar değil, hayatın yeniden canlanacağı şehirler kurdu. Emlak Konut GYO Genel Müdürü Yasir Yılmaz, deprem bölgesinde hayata geçirilen projeleri, şehirlerin ihyasına yönelik çalışmaları ve Türkiye'nin geleceğine ışık tutacak şehircilik vizyonunu MMG Dergisi'ne anlattı.

SÖYLEŞİ
SARE KURU

6 ŞUBAT 2025 - ADIYAMAN

6 Şubat depremlerinin ardından deprem bölgesinde ortaya çıkan tabloyu bugün nasıl değerlendiriyorsunuz?

6 Şubat depremleri, ülkemizin yakın tarihinde karşılaştığı en büyük afetlerden biri olarak hafızalarımızda yer aldı. Öncelikle hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

Böylesine büyük bir afetin ardından önümüzde yalnızca konut üretme sorumluluğu yoktu. İnsanların yeniden güven içerisinde yaşayabilecekleri, çocuklarını büyütebilecekleri, ticaret yapabilecekleri ve sosyal hayatlarını sürdürebilecekleri şehirler kurmak gerekiyordu.

Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, Bakanımız Sayın Murat Kurum'un koordinasyonunda yürütülen çalışmalar sonucunda deprem bölgesinde 455 bin 357 bağımsız bölüm tamamlanmıştır. Bu başarı yalnızca bir inşaat başarısı değil; güçlü koordinasyonun, etkin planlamanın ve kararlı proje yönetiminin sonucudur.

Bugün deprem bölgesinde ortaya çıkan tabloya baktığımızda; konutlarıyla, iş yerleriyle, eğitim ve sağlık yapılarıyla, sosyal donatıları ve altyapı yatırımlarıyla birlikte kapsamlı bir şehircilik hamlesinin hayata geçtiğini görüyoruz.

Asrın İnşa ve İhyası olarak tanımladığımız bu büyük seferberlik, Türkiye'nin mühendislik kapasitesini, planlama gücünü ve şehircilik tecrübesini ortaya koyan tarihi bir çalışma olarak hafızalarda yerini alacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, Bakanımız Sayın Murat Kurum'un koordinasyonunda yürütülen çalışmalar sonucunda deprem bölgesinde 455 bin 357 bağımsız bölüm tamamlanmıştır. Bu başarı yalnızca bir inşaat başarısı değil; güçlü koordinasyonun, etkin planlamanın ve kararlı proje yönetiminin sonucudur.

Her tamamlanan konut bir ailenin yeniden yuvasına kavuşmasını, her iş yeri ekonomik hayatın yeniden hareketlenmesini, her proje ise şehirlerimizin geleceğine duyulan güveni temsil ediyor. Bugün de depremzede vatandaşlarımızı güvenli ve nitelikli yaşam alanlarıyla buluşturmaya, konut teslimlerimizi sürdürmeye ve şehirlerimizin yeniden inşasına katkı sunmaya devam ediyoruz. Biz bu çalışmaları yalnızca yapı üretimi olarak değil, şehirlerimizin yeniden güçlenmesine katkı sağlayan kapsamlı bir sorumluluk olarak görüyoruz.

planlama, proje geliştirme, yapım ve teslim süreçlerinin eş zamanlı ilerleyebildiği güçlü bir çalışma modelini ortaya koydu.

Bugün geldiğimiz noktada, depremde etkilenen şehirlerimizde ortaya çıkan üretim kapasitesinin, teslim hızının ve sahadaki organizasyon kabiliyetinin dünya ölçeğinde örnek gösterilebilecek nitelikte olduğunu görüyoruz. Emlak Konut olarak biz de bu büyük sorumluluğun bir parçası olmaktan ve vatandaşlarımızın yuvalarına kavuşmasına katkı sunmaktan gurur duyuyoruz.

Deprem bölgesinde planlanan projelerde nasıl bir şehircilik yaklaşımı benimsediniz?

Şehirleri yalnızca yapı toplulukları olarak görmüyoruz. Bir şehrin kimliğini oluşturan unsurlar; kültürü, ticaret hayatı, meydanları, sokakları ve insanlar arasındaki sosyal bağlardır.

Bu nedenle her şehir için ayrı değerlendirmeler yaptık. Çünkü Hatay'ın ihtiyaçlarıyla Kahramanmaraş'ın, Adıyaman'ın veya Malatya'nın beklentileri birbirinden farklıydı.

Deprem, Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden biri. 6 Şubat depremi sonrası Emlak Konut'un üstlendiği çalışmalardan bahsedermisiniz?

6 Şubat'ta yaşadığımız "Asrın Felaketi"nin ardından, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatları ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımız Sayın Murat Kurum'un koordinasyonu ile, devletimizin tüm kademeleriyle birlikte bölgedeki çalışmalarımıza hızla başladık.

Bu kapsamda biz de Emlak Konut olarak, Bakanlığımızın öncülüğünde yürütülen Asrın İnşa ve İhyası çalışmalarında önemli bir sorumluluk üstlendik. Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Osmaniye'de yaklaşık 13 milyon metrekarelik inşaat alanında, binlerce mühendis, mimar ve teknik personelden oluşan büyük bir organizasyon yapısıyla sahada görev aldık.

Deprem bölgesinde 64 bin 783 konut ve 20 bin 455 ticari ünite olmak üzere toplam 85 bin 238 bağımsız bölümün yapımını üstlenirken, çalışmaların planlama ve proje yönetimi süreçlerini yürüttük.

Bu rakam yalnızca konut üretimini ifade etmiyor. Ticari alanları, altyapı çalışmalarını, sosyal donatıları ve şehirlerin günlük yaşamını destekleyen birçok yapıyı da kapsıyor.

Şehirlerin geleceğini planlarken altyapıyı görünmeyen ama en kritik yatırımlardan biri olarak değerlendiriyoruz.

Her tamamlanan konut bir ailenin yeniden yuvasına kavuşmasını, her iş yeri ekonomik hayatın yeniden hareketlenmesini, her proje ise şehirlerimizin geleceğine duyulan güveni temsil ediyor. Bugün de depremzede vatandaşlarımızı güvenli ve nitelikli yaşam alanlarıyla buluşturmaya, konut teslimlerimizi sürdürmeye ve şehirlerimizin yeniden inşasına katkı sunmaya devam ediyoruz.

Biz bu çalışmaları yalnızca yapı üretimi olarak değil, şehirlerimizin yeniden güçlenmesine katkı sağlayan kapsamlı bir sorumluluk olarak görüyoruz.

Deprem bölgesinde ortaya konulan üretim hızını ve teslim sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Deprem bölgesinde yürütülen çalışmaların ölçeğine baktığımızda, dünyanın en büyük afet sonrası şehircilik ve yapım organizasyonlarından birinin hayata geçirildiğini görüyoruz.

Bu kadar geniş bir coğrafyada, milyonlarca metrekarelik alanda, on binlerce bağımsız bölümün aynı anda planlanması, projelendirilmesi ve inşa edilmesi son derece güçlü bir koordinasyon gerektiriyor.

Ortaya çıkan tablo; kamu kurumlarımızın, mühendislerimizin, mimarlarımızın, yüklenici firmalarımızın ve sahadaki görev yapan binlerce emekçinin ortak gayretinin bir sonucudur.

Kısa süre içerisinde tamamlanan projelerin teslim aşamasına gelmesi ve vatandaşlarımızın yeni yuvalarına kavuşması, yürütülen çalışmaların en somut çıktısı oldu. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın teşrifleriyle gerçekleştirilen anahtar teslim törenlerinde binlerce ailemiz güvenli konutlarına yerleşmenin mutluluğunu yaşadı.

Bu tablo yalnızca konut tesliminden ibaret değil. Aynı zamanda şehirlerimizin yeniden ayağa kalktığını, ekonomik hayatın canlandığını ve vatandaşlarımızın geleceğe daha güvenle bakabildiğini gösteriyor.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımız Sayın Murat Kurum'un koordinasyonunda yürütülen bu büyük organizasyon;

HATAY

Dirençli şehirler yalnızca sağlam yapılardan oluşmaz. Güçlü altyapı sistemleri, ulaşım ağları, sosyal donatılar ve afet anlarında işleyişini sürdürebilecek planlama anlayışı da bu yaklaşımın ayrılmaz parçalarıdır.

ADİYAMAN

ADİYAMAN

Deprem bölgesinde yürüttüğümüz bu büyük organizasyonun başarısında iştirak şirketlerimizin de önemli katkıları bulunuyor. Emlak Konut olarak yalnızca proje geliştiren bir kurum değil; planlama, uygulama, üretim ve teknik altyapı süreçlerini bütüncül şekilde yönetebilen güçlü bir yapı olarak hareket ediyoruz.

Hazırlanan projelerde güvenliği temel öncelik olarak belirlerken, yaşam kalitesini yükseltecek unsurları da planlamanın merkezine yerleştirdik. Türkiye Yüzyılı vizyonu doğrultusunda hareket ederek şehirlerimizi yalnızca bugünün ihtiyaçlarına göre değil, gelecek 100 yılın ihtiyaçlarını da gözeten bir anlayışla planladık.

Yeşil alanları, sosyal donatıları, kamusal mekânları, ulaşım bağlantıları ve güçlü altyapı sistemleriyle yaşayan şehirler oluşturmayı hedefledik. Çünkü şehirlerin geleceği yalnızca binalarla değil, insanların kurduğu yaşamla şekillenir. Bu anlayışla hayata geçirdiğimiz projelerin, gelecek nesillere güvenli, dirençli ve sürdürülebilir yaşam alanları bırakacağına inanıyoruz.

Sosyal hayatın ve ekonomik hareketliliğin yeniden güçlenmesi adına hangi adımlar atılıyor?

Bir şehrin güçlü şekilde ayağa kalkabilmesi için yalnızca konutların tamamlanması yeterli değildir.

Ticaretin yeniden hareketlenmesi, istihdamın desteklenmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin kesintisiz şekilde sunulabilmesi gerekir.

Bu anlayışla projelerimizde ticari alanlara, meydanlara, eğitim tesislerine, sağlık yapılarına, park ve sosyal yaşam alanlarına önemli yer verdik.

Mahalle kültürünün korunmasını da önemsedik. İnsanların yıllardır yaşadıkları çevreyle bağlarını sürdürmeleri, komşuluk ilişkilerini koruyabilmeleri ve kendilerini ait hissettikleri yaşam alanlarında hayatlarına devam edebilmeleri şehirlerimizin geleceği açısından son derece kıymetli.

Güvenli ve dirençli şehirler hedefi doğrultusunda hangi uygulamaları hayata geçirdiniz?

Deprem gerçeğiyle yaşayan bir ülke olarak güvenli yapılaşmayı temel öncelik kabul ediyoruz.

Projelerimizin tamamında detaylı jeolojik ve jeoteknik etüt çalışmaları gerçekleştirdik. Her bölgenin zemin yapısına uygun mühendislik çözümleri geliştiriliyor ve güncel deprem yönetmeliklerine uygun uygulamalar hayata geçirdik.

Radye temel sistemleri, tünel kalıp teknolojileri ve ileri mühendislik uygulamaları sayesinde yüksek dayanıklılık standartlarına sahip yapılar inşa ettik.

Ancak dirençli şehirler yalnızca sağlam yapılardan oluşmaz. Güçlü

MALATYA

altyapı sistemleri, ulaşım ağları, sosyal donatılar ve afet anlarında işleyişini sürdürebilecek planlama anlayışı da bu yaklaşımın ayrılmaz parçalarıdır.

Yerinde dönüşüm ve rezerv alan uygulamaları şehirlerin geleceği açısından neden önemli?

Yerinde dönüşüm, vatandaşlarımızın yaşadıkları çevreden kopmadan daha güvenli yaşam alanlarına kavuşmasını sağlıyor.

Bu model aynı zamanda mahalle kültürünün, komşuluk ilişkilerinin ve sosyal bağların korunmasına katkı sunuyor.

Bazı bölgelerde ise yeni yerleşim alanlarına ihtiyaç duyuluyor. Bu noktada rezerv alan uygulamaları devreye giriyor.

Şehirlerin geleceğini planlarken altyapıyı, üstyapıyı, sosyal yaşamı ve şehir hafızasını birlikte ele aldık. Çünkü kalıcı iyileşmenin ve gerçek anlamda yeniden inşanın ancak bu bütüncül şehircilik yaklaşımıyla mümkün olduğuna inanıyoruz.

ADİYAMAN-İNDERE

Deprem bölgesinde elde edilen en önemli kazanımlardan biri, şehirlerin yalnızca binalardan ibaret olmadığının bir kez daha görülmesidir. Güçlü altyapı, doğru planlama, güvenli yapılaşma, kamusal alanlar ve sürdürülebilir çevre anlayışı birlikte ele alındığında şehirler gerçek anlamda direnç kazanıyor.

Bugün deprem bölgesinde ortaya çıkan tecrübe, gelecekte hayata geçirilecek şehircilik projeleri için çok kıymetli bir birikim sunuyor. Emlak Konut olarak bundan sonraki süreçte de güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirler üretmeye devam edeceğiz. Çünkü bizim için şehircilik, insanların huzurla yaşayabilecekleri bir geleceği inşa etmektir.

Buradaki yaklaşımımız yalnızca konut üretmek değil; eğitim tesisleri, sağlık yapıları, sosyal alanlar ve ticari merkezlerle desteklenen yeni yaşam merkezleri oluşturmaktır.

Her iki model de şehirlerimizin geleceğini şekillendiren ve birbirini tamamlayan önemli araçlar olarak öne çıkıyor.

Altyapı yatırımları açısından bölgede hangi çalışmalar öne çıkıyor?

Altyapı yatırımları şehirlerin uzun vadeli gelişimi açısından en az üstyapı kadar önem taşıyor. Çünkü güçlü ve dirençli şehirler yalnızca konutlarla değil; altyapı sistemleri, ulaşım ağları, sosyal donatıları ve kamusal alanlarıyla bir bütün olarak hayat buluyor.

Hatay'ın Defne ilçesinde ileri biyolojik arıtma tesisi kurulurken, Defne'den başlayıp Antakya Merkez ve Samandağ'a uzanan güzergâhta 11,2 kilometre uzunluğunda Türkiye'nin en büyük atık su tünelinin yapımı devam ediyor. Bu proje yalnızca altyapıyı güçlendirmeyecek; çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlayacak, Asi Nehri'nin korunmasına destek olacak ve bölgenin yaşam kalitesini artıracaktır.

Ancak deprem bölgesinde yürüttüğümüz çalışmaları yalnızca teknik altyapı yatırımlarıyla sınırlı değerlendirmiyoruz. Malatya, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Hatay'da şehir merkezlerinin yeniden ayağa kaldırılması, ticari hayatın canlandırılması ve kentlerin tarihî kimliğinin korunması da çalışmalarımızın önemli bir parçasını oluşturuyor.

Bu kapsamda meydanlar, ticaret alanları, parklar, eğitim ve sağlık tesisleri ile sosyal donatı alanlarını şehirlerin yeni yaşam kurgusunun merkezine yerleştirdik. Aynı zamanda mahalle kültürünü ve sosyal bağları koruyan bir anlayışla hareket ederek vatandaşlarımızın yalnızca yeni konutlara değil, aidiyet hissedebilecekleri yaşam alanlarına kavuşmalarını hedefledik.

Şehirlerin geleceğini planlarken altyapıyı, üstyapıyı, sosyal yaşamı ve şehir hafızasını birlikte ele aldık. Çünkü kalıcı iyileşmenin ve gerçek anlamda yeniden inşanın ancak bu bütüncül şehircilik yaklaşımıyla mümkün olduğuna inanıyoruz.

Deprem bölgesinde yürütülen çalışmalarda iştirak şirketleriniz nasıl bir rol üstleniyor?

Deprem bölgesinde yürüttüğümüz bu büyük organizasyonun başarısında iştirak şirketlerimizin de önemli katkıları bulunuyor. Emlak Konut olarak yalnızca proje geliştiren bir kurum değil; planlama, uygulama, üretim ve teknik altyapı süreçlerini bütüncül şekilde yönetebilen güçlü bir yapı olarak hareket ediyoruz.

Bu süreçte iştirakimiz Emlak Planlama İnşaat Proje Yönetimi (EPP), proje geliştirme, planlama ve uygulama süreçlerinde aktif görev üstlendi. Sahadaki koordinasyonun sağlanması, iş programlarının yönetilmesi ve uygulama süreçlerinin verimli şekilde yürütülmesinde önemli sorumluluklar aldı.

2021 yılında Bakanımız Sayın Murat Kurum'un vizyonu

kurulan iştirakimiz Emlak Konut Asansör Sistemleri (EKA), deprem bölgesindeki projelerde kullanılan dikey ulaşım sistemlerinin tasarım, üretim ve montaj süreçlerinde önemli sorumluluklar üstlendi.

Yerli mühendislik gücüyle geliştirilen sistemler sayesinde projelerimizin teknik altyapısını güçlendirirken, ülkemizin üretim kapasitesine de katkı sağlıyoruz.

EKA Enerji ve Teknoloji şirketimiz de deprem bölgesinde enerji ve teknoloji altyapılarına yönelik çalışmalarıyla süreçte katkı sunuyor. Elektrikli araç şarj istasyonlarının kurulumu ve şehirlerin enerji ihtiyacının karşılanmasına yönelik altyapı yatırımlarıyla, yeniden inşa edilen yaşam alanlarının sürdürülebilir geleceğine destek veriyor.

Bu süreç bize bir kez daha gösterdi ki; böylesine büyük ölçekli projelerde güçlü bir organizasyon yapısına sahip olmak büyük önem taşıyor.

İştiraklerimizin ortaya koyduğu katkılar da Emlak Konut'un yalnızca konut üreten değil, şehirlerin yeniden inşasında kapsamlı çözümler geliştiren güçlü bir kurum olduğunu ortaya koyuyor.

Deprem bölgesinde elde edilen tecrübeler Türkiye'nin şehircilik anlayışına ne kazandıracak?

Deprem bölgesinde elde edilen en önemli kazanımlardan biri, şehirlerin yalnızca binalardan ibaret olmadığının bir kez daha görülmesidir. Güçlü altyapı, doğru planlama, güvenli yapılaşma,

kamusal alanlar ve sürdürülebilir çevre anlayışı birlikte ele alındığında şehirler gerçek anlamda direnç kazanıyor.

Bugün deprem bölgesinde ortaya çıkan tecrübe, gelecekte hayata geçirilecek şehircilik projeleri için çok kıymetli bir birikim sunuyor. Emlak Konut olarak bundan sonraki süreçte de güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirler üretmeye devam edeceğiz. Çünkü bizim için şehircilik, insanların huzurla yaşayabilecekleri bir geleceği inşa etmektir.

Diğer taraftan, şehirlerin geleceğinin yalnızca fiziksel yatırımlarla şekillenmediğine inanıyoruz. Bu nedenle Emlak Konut İnovasyon Platformu (EKİP) çatısı altında yürüttüğümüz hızlandırma programları, mentorluk süreçleri ve girişimcilik çalışmalarıyla sektöre yenilikçi çözümler kazandırıyoruz.

Bu yıl ikincisini gerçekleştirdiğimiz Emlak Konut Anahtar Fikirler Zirvesi de bu vizyonun önemli bir parçasını oluşturuyor. "Her İcat, Yeni Bir Milat" mottosuyla düzenlediğimiz zirvede; kamu, üniversite, özel sektör, yatırımcılar ve girişimcilik ekosistemini bir araya getirerek şehircilik, gayrimenkul ve yapı teknolojilerinin geleceğini birlikte değerlendiriyoruz.

Ayrıca Genç Yetenek Programlarımızla gençlerimizin gelişimine katkı sunuyor, geleceğin şehirlerini inşa edecek insan kaynağının yetişmesini destekliyoruz.

Çünkü biz geleceğin yalnızca yapılarla değil; fikirlerle, teknolojiyle ve insan kaynağıyla inşa edileceğine inanıyoruz.

Genç Yetenek Programlarımızla gençlerimizin gelişimine katkı sunuyor, geleceğin şehirlerini inşa edecek insan kaynağının yetişmesini destekliyoruz. Çünkü biz geleceğin yalnızca yapılarla değil; fikirlerle, teknolojiyle ve insan kaynağıyla inşa edileceğine inanıyoruz.

GAZZE’NİN GELECEĞİ VE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

İNSANİ YARDIMDAN BİLGİ TEMELLİ YENİDEN İNŞAYA*

Bir kenti beton ve demirle fiziken ayağa kaldırmak mümkündür; peki ya hafızası silinmeye çalışılan bir toplumun ruhu nasıl yeniden inşa edilir? Gazze’deki 'kent kırımı' dalgasına karşı Türkiye, geleneksel yardım modellerini aşarak bilgi temelli ve insan onurunu merkezine alan yeni bir direniş ve şehircilik vizyonu sunuyor.

DR. MEHMET GÜLLÜOĞLU

Büyükelçi, Filistin İnsani Yardım Koordinatörü

Gazze’nin geleceğini konuşmak, yalnızca bir şehrin savaş sonrasında nasıl ayağa kaldırılacağını konuşmak değildir. Bugün Gazze’de yaşananlar, yıkılan binaların, çöken altyapının ve kesintiye uğrayan hizmetlerin çok ötesinde bir anlam taşımaktadır. Gazze, insanlığın adalet, vicdan ve sorumluluk sınavına dönüştüğü bir yerdir. Bu nedenle Gazze’nin yeniden inşası da yalnızca teknik bir imar faaliyeti olarak değil; insani, diplomatik, kurumsal, toplumsal ve ahlaki boyutları olan çok katmanlı bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Bugün Gazze’de hayatta kalma mücadelesi veren insanlar, yalnızca barınma, gıda, su ve sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılmış değildir. Aynı zamanda geçmişleri, hafızaları, mahalleleri, okulları, camileri, üniversiteleri, arşivleri ve gündelik hayatlarını mümkün kılan bütün mekânsal bağları hedef alınmıştır. Bu nedenle Gazze’deki yıkımı sadece “savaş hasarı” olarak görmek eksik kalır. Burada daha derin bir süreçle karşı karşıyayız: Bir kentin, bir toplumun ve bir hafızanın sistematik biçimde silinmeye çalışılması.

Şehircilik literatüründe bu durumu ifade etmek için kullanılan kavramlardan biri “urbicide”, yani kent kırımıdır. Kent kırımı, yalnızca yapıların yıkılması anlamına gelmez. Bir toplumun yaşadığı yerle kurduğu ilişkinin, aidiyet duygusunun, kolektif hafızasının ve geri dönme imkânının hedef alınması anlamına gelir. Evler yıkıldığında yalnızca duvarlar yıkılmaz; aile hatıraları, komşuluk ilişkileri, çocukluk mekânları ve geleceğe dair umutlar da yara alır. Okullar yıkıldığında yalnızca eğitim yapıları değil, bir toplumun geleceğini yetiştirme kapasitesi de zedelenir. Üniversiteler hedef alındığında yalnızca kampüsler değil, bilgi üretme ve kendi kendini yeniden kurma imkânı da tahrip edilir.

Fotoğraf: Ashraf Amra / UNRWA

Fotoğraf: Abedallah Alhaj / UNRWA

Gazze’de yıkılan sadece duvarlar değil; kolektif hafıza, aile hatıraları ve bir toplumun geleceğini yetiştirme kapasitesidir.

Fotoğraf: Shareef Sarhan / UNRWA

Bu nedenle Gazze'nin geleceğini konuşurken ilk yapılması gereken, yıkımın ölçeğini ve mahiyetini doğru anlamaktır. Gazze'de mesele yalnızca acil yardım meselesi değildir. Elbette insani yardım hayatidir. Bir yudum suya, bir parça ekmeğe, ilaç ve barınma imkânına ihtiyaç duyan insanların yanında olmak ertelenemez bir sorumluluktur. Türkiye de AFAD, Kızılay ve sivil toplum kuruluşlarıyla bu alanda güçlü bir tecrübe ve irade ortaya koymuştur. Refah Sınır Kapısı'ndan içeri giren her yardım kolisi, oradaki insanlara "yalnız değilsiniz" mesajı taşımaktadır.

Ancak meselenin sadece yardım göndermekten ibaret olmadığı da açıktır. Gazze'nin yeniden inşası, insani yardımın ötesine geçen bir bakış gerektirir. Bugün ihtiyaç duyulan şey, acil müdahale ile uzun vadeli yeniden inşa arasında güçlü bir bağ kurabilmektir. Çünkü kriz ne kadar büyükse, verilecek cevap da o kadar kapsamlı olmak zorundadır.

KÜRESEL SİSTEMİN KRİZİ VE GAZZE

Gazze meselesi, aynı zamanda mevcut uluslararası sistemin sınırlarını ve zaafılarını da görünür hale getirmiştir. Uzun yıllar boyunca görece istikrarlı ve işlevsel kabul edilen uluslararası kurumlar, bugün ciddi bir meşruiyet ve etkinlik sınavından geçmektedir. İnsani yardım mekanizmalarının kısıtlanması, uluslararası kuruluşların hedef alınması ve temel insani ilkelerin fiilen askıya alınması, yalnızca Gazze'ye özgü bir sorun değildir. Bu tablo, küresel yönetim sisteminin daha derin bir kırılma yaşadığını göstermektedir.

İsrail'in UNRWA gibi Filistinli mültecilere yönelik en temel kurumsal yapılardan birini hedef alması, bu kırılmanın çarpıcı örneklerinden biridir. Bu durum, insani yardımın tarafsızlığı, sivillerin korunması ve çok taraflı kurumların işlevi hakkında ciddi sorular doğurmaktadır. Eğer savaş ve kriz ortamlarında insani kurumlar dahi

Fotoğraf: Jaber/Jehad Badwan / CC BY-SA 4.0

BİR ŞEHİRİ DEĞİL, HAFIZAYI YOK ETMEK

Bir şehre yönelen en yıkıcı saldırı, onun fiziksel unsurlarından ziyade zamana meydan okuyan varoluşsal kimliğini hedef alır. Bu bağlamda kent kırımı (urbicide); taşın, betonun ve mimarinin ötesinde, bir halkın vataniyle kurduğu mekânsal sadakati, aidiyet bağlarını, kolektif belleğini ve en önemlisi 'eve dönüş' umudunu kökünden kazıma girişimidir. Yıkılan bir konut, yalnızca bir duvar kaybı değil; nesiller boyu biriken aile arşivinin, komşuluk kültürünün ve çocukluk coğrafyasının silinmesidir. Eğitim kurumlarının yerle bir edilmesi, o toplumun kendi geleceğini kendi elleriyle yetiştirme iradesini sakatlarken; üniversitelerin kasten hedef seçilmesi ise bir halkın entelektüel omurgasını, bilgi üretme yeteneğini ve küllerinden yeniden doğma kapasitesini ortadan kaldırmayı amaçlar.

güvence altında değilse, mevcut uluslararası düzenin en temel ilkelerinin yeniden düşünülmesi gerekir.

Böylesi dönemler hem büyük riskler hem de yeni imkânlar barındırır. Yerleşik sistemlerin aşınması istikrarsızlık üretir; fakat aynı zamanda yeni yaklaşımlar, yeni iş birlikleri ve daha adil çerçeveler geliştirmek için de bir zemin oluşturur. Gazze'nin yeniden inşası bu bakımdan yalnızca yerel bir imar gündemi değil, aynı zamanda yeni bir küresel sorumluluk anlayışının test alanıdır.

TÜRKİYE'NİN ÇOK KATMANLI ROLÜ

Türkiye'nin Gazze konusundaki rolü, yalnızca insani yardım faaliyetleriyle sınırlı değildir. Türkiye'nin tarihsel, coğrafi, kültürel ve vicdani bağları, bu meseleye daha

geniş bir sorumluluk çerçevesinden bakması gerektirir. Bu rolün diplomatik, insani, teknik, kurumsal ve toplumsal boyutları vardır.

Diplomatik açıdan Türkiye, ateşkesin sağlanması, insani koridorların açılması, garantörlük mekanizmalarının tartışılması ve Filistin halkının meşru haklarının uluslararası zeminde savunulması için çaba göstermektedir. İnsani açıdan Türkiye, afet ve kriz yönetimi alanındaki kurumsal tecrübeyle sahada önemli bir kapasiteye sahiptir. Teknik açıdan ise Türkiye'nin inşaat, altyapı, konut üretimi, afet sonrası toparlanma ve kentsel planlama alanlarında güçlü bir birikimi bulunmaktadır.

Fakat Gazze'ye lazım olan sadece beton, demir ve mühendislik kapasitesi değildir.

MİMARİ BİR SUÇ: URBICIDE (KENT KIRIMI)

Modern şehircilik literatüründe ilk kez Yugoslavya İç Savaşı (özellikle Saraybosna'nın yıkımı) döneminde popülerleşen "Urbicide", bir şehrin yalnızca binalarını değil, o şehri var eden kültürel, tarihi ve sosyal dokuyu yok etmeyi amaçlayan sistematik saldırıları ifade eder. Gazze'de üniversitelerin, arşivlerin ve tarihi mekânların hedef alınması, bir toplumun geçmişi ile geleceği arasındaki köprüleri dinamitleyen tipik bir kent kırımı örneğidir.

Elbette yollar, su şebekeleri, kanalizasyon sistemleri, elektrik altyapısı, sağlık tesisleri ve konutlar yeniden yapılacaktır. Ancak mesele bunları nasıl, kiminle, hangi önceliklerle ve hangi şehircilik anlayışıyla yapacağımızdır. Gazze'nin ruhuna, sosyal dokusuna, mahalle kültürüne, yerel mimarisine ve insan onuruna uygun bir yeniden inşa anlayışı geliştirmek gerekir.

Bu noktada Türkiye'nin yapabileceği en önemli katkılardan biri, sahadaki tecrübe ile akademik bilgiyi bir araya getirmektir. İTÜ CURE gibi merkezlerin önemi tam da burada ortaya çıkmaktadır. Kriz sonrası yeniden inşa, yalnızca uygulama kapasitesiyle değil; bilgi üretimi, senaryo geliştirme, planlama, koordinasyon, yerel ihtiyaç analizi ve çok aktörlü iş birliğiyle yürütülmesi gereken bir süreçtir.

Geleneksel yardım sınır kapılarında tıkanırken, Gazze'nin asıl ihtiyacı kendi küllerinden doğmasını sağlayacak bir 'Kapasite İnşası'dır.

YARDIMDAN KAPASİTE İNŞASINA

Gazze'de saldırıların yoğunluğu azalsa bile insani durum son derece ağır olmaya devam etmektedir. Yardım girişleri kısıtlanmakta, temel ihtiyaç malzemeleri gecikmekte veya sınırlandırılmakta, bazı malzemelerin geçişine güvenlik gerekçeleriyle izin verilmemektedir. Bu durum, insani yardım faaliyetlerinin etkisini azaltmakta ve sahadaki aktörlerin çalışma kapasitesini sınırlamaktadır.

Bu nedenle geleneksel yardım yöntemlerinin ötesine geçmek gerekir. Gazze için sadece daha fazla yardım değil; daha akıllı, daha koordineli, daha yerel kapasiteyi güçlendiren bir yardım ve yeniden inşa modeli gereklidir. Lojistik çözümler, yerel aktörlerle iş birliği, geçici barınma alanlarının planlanması, sağlık ve hijyen

SİVİL DİPLOMASİNİN YENİ AKTÖRLERİ: CURE VE MMG

Gazze'nin yeniden inşası klasik mühendislik reflekslerinin ötesinde bir entelektüel sermaye gerektiriyor. İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesindeki CURE (Afet Yönetimi ve Dirençli Şehirler Uygulama ve Araştırma Merkezi) ile Mimar ve Mühendisler Grubu (MMG), sahadaki lojistik tecrübeyi akademik bilgiyle harmanlıyor. Bu ortaklık, Gazze'ye dışarıdan dayatılan projeler yerine, yerel halkın hafızasını koruyan "birlikte tasarım" modelleri üretiyor.

altyapısının hızlı onarımı, temel kentsel hizmetlerin asgari düzeyde işler hale getirilmesi bu sürecin ilk adımlarıdır.

Ancak uzun vadede asıl mesele kapasite inşasıdır. Gazze kendi insan kaynağıyla, kendi kurumlarıyla ve kendi toplumsal dokusuyla yeniden ayağa kalkmalıdır. Üniversitelerin yıkılması, akademisyenlerin ve uzmanların kaybedilmesi, eğitim sisteminin kesintiye uğraması, yalnızca bugünün değil yarının da meselesidir. Bu nedenle Gazzeli öğrencilerin desteklenmesi, akademik iş birliklerinin kurulması, mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi ve yerel uzmanların yeniden inşa sürecinde aktif rol alması büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin binlerce Gazzeli öğrenciye kapı açması, bu açıdan yalnızca bir eğitim desteği değildir. Bu öğrenciler gelecekte kendi şehirlerini, mahallelerini, kurumlarını ve altyapılarını yeniden kuracak insan kaynağının parçası olacaktır. Yeniden inşanın kalıcı olabilmesi için dışarıdan gelen uzmanlık ile içeriden yetişen insan kaynağı arasında güçlü bir bağ kurulmalıdır.

CURE, MMG VE SİVİL TOPLUMUN YENİ ROLÜ

Gazze'nin yeniden inşasında üniversiteler, meslek kuruluşları ve sivil toplum aktörleri klasik rollerinin ötesine geçmelidir. Sivil toplum yalnızca yardım toplayan ve dağıtan bir alan olarak görülmemelidir. Bugünün krizleri, sivil toplumun bilgi üreten, aktörleri bir araya getiren, koordinasyon sağlayan, sahadan veri toplayan ve

BİR ŞEHİRİ YENİDEN KURMANIN 5 BOYUTU

Boyut	Odak Noktası	Türkiye'nin Sağlayacağı Katkı
1. Diplomatik	Ateşkes ve Garantörlük Mekanizması	Uluslararası meşruiyet ve siyasi hamilik.
2. İnsani	Acil Lojistik Koridorlar	AFAO ve Kızılay koordinasyonunda kesintisiz insani yardım.
3. Teknik	Altyapı ve Konut Üretimi	TOKİ ve Türk müteahhitlik sektörünün afet sonrası imar tecrübesi.
4. Akademik	Bilgi ve Hafıza Transferi	İTÜ CURE ve üniversiteler kanalıyla hasar ve ihtiyaç analizleri.
5. Sosyal	İnsan Kaynağı İnşası	Türkiye'de eğitim gören Gazzeli öğrencilerin geleceğin lider kadrosu olması.

KRİZ YÖNETİMİNDEN GELECEĞİN İNŞASINA

Aşama 1: Akut Müdahale (Kriz Anı)

Odak: Refah Sınır Kapısı ve deniz/hava yoluyla acil gıda, tıbbi malzeme ve barınma desteği.

Aşama 2: Stabilizasyon ve Geçiş (Kriz Sonrası)

Odak: Geçici barınma alanlarının (konteyner kentler) planlanması, asgari su ve kanalizasyon hatlarının tamiri.

Aşama 3: Bilgi Temelli Hasar Analizi

Odak: CURE ve MMG gibi kurumların sahada veri toplaması, zemin etütleri ve "Kent Kırımı" hasar tespiti.

Aşama 4: Yerel Kapasite ve İnsan Kaynağı Transferi

Odak: Türkiye'deki Gazzeli öğrencilerin teknik eğitime tabi tutulması ve yerel uzmanların sürece entegrasyonu.

Aşama 5: Kalıcı ve Dirençli Yeniden İnşa

Odak: Gazze'nin sosyal dokusuna uygun kalıcı konutların, üniversitelerin ve kamu binalarının inşası.

Fotoğraf: gıocucer2gaza / CC BY-SA 2.0 Kaynak: Wikimedia

alan, sosyal dokuyu koruyan ve toplumsal onuru gözetilen bir anlayışla yürütülmelidir. Dayatma projeler değil, birlikte tasarlanan çözümler üretilmelidir.

UMUDU YENİDEN İNŞA ETMEK

Gazze sadece bir coğrafi parça değildir. Gazze, bugün adaletin, vicdanın ve insanlığın sınavıdır. Bu sınav, yalnızca siyasetçilerin, diplomatların veya yardım kuruluşlarının sınavı değildir. Üniversitelerin, mühendislerin, mimarların, şehir plancılarının, belediyelerin, sivil toplumun ve bütün insanlığın ortak sınavıdır.

Yeniden inşa, yalnızca binaları dikmek değildir. Umudu yeniden inşa etmektir. Adaleti yeniden tesis etmektir. Bir toplumun kendi toprağıyla, hafızasıyla ve geleceğıyle bağıını yeniden kurmaktır. Gazze'nin geleceğı, ancak bu geniş perspektifle ele alındığında gerçek anlamda kurulabilir.

Türkiye, devletiyle, milletiyle, üniversiteleriyle, meslek insanlarıyla ve sivil toplumuyla Gazze'nin yanında olmayı sürdürecektir. Ancak bu dayanışmanın kalıcı bir değere dönüşebilmesi için insani yardımın bilgiyle, teknik kapasitenin adalet duygusuyla, yeniden inşanın ise yerel katılım ve insan onuruyla birleşmesi gerekir.

Bugün Gazze için yapılacak en anlamlı şey, yalnızca yıkılanı onarmak değil; daha adil, daha dirençli ve daha insani bir geleceğin imkânlarını birlikte kurmaktır. Çünkü Gazze'nin yeniden inşası, nihayetinde sadece bir şehrin değil, insanlığın umudunun yeniden inşasıdır.

*Bu makale, Dr. Mehmet Güllüoğlu'nun 14 Ocak 2026 tarihinde "Reconstructing Gaza / Gazze'yi Yeniden İnşa Etmek" çalıştayında yaptığı konuşmadan özetlenmiştir.

sürdürülebilir kalkınma süreçlerine katkı veren bir aktör olarak konumlanmasını gerektirmektedir.

MMG bu anlamda önemli bir imkân sunmaktadır. Mimarları, mühendisleri, akademisyenleri, yerel yönetim tecrübesi olan uzmanları, özel sektör temsilcilerini ve sivil toplum aktörlerini bir araya getirebilecek bir platform olarak MMG, Gazze'nin yeniden inşasında yalnızca dayanışma değil, aynı zamanda bilgi ve koordinasyon zemini de üretebilir.

İTÜ CURE ise bu sürecin akademik ve teknik boyutunda önemli bir rol üstlenebilir. Yeniden inşa modellerinin geliştirilmesi, hasar ve ihtiyaç analizlerinin yapılması, geçici barınmadan kalıcı konuta geçiş senaryolarının oluşturulması, altyapı önceliklerinin belirlenmesi, yerel aktörlerle iş birliği çerçevelerinin hazırlanması ve uluslararası kurumlarla koordinasyonun güçlendirilmesi bu katkı alanlarından bazılarıdır.

Burada önemli olan, Gazze'nin dışarıdan tasarlanacak bir proje alanı olarak görülmemesidir. Yeniden inşa, Gazze halkının ihtiyaçlarını dinleyen, yerel bilgiyi merkeze

Sahadan Akademiye: Kriz Sonrası Yeniden İnşada Bütüncül Yaklaşımın Önemi

Türkiye'nin en önemli katkılarından biri, sahadaki uygulama deneyimini akademik bilgi birikimiyle buluşturabilmesidir. İTÜ CURE gibi merkezlerin değeri de tam olarak bu noktada öne çıkmaktadır. Kriz sonrası yeniden inşa süreçleri; yalnızca operasyonel kapasiteyle değil, aynı zamanda bilgi üretimi, senaryo geliştirme, stratejik planlama, koordinasyon, yerel ihtiyaçların doğru analizi ve çok aktörlü iş birliği gerektiren bütüncül bir yaklaşım üzerinden yürütülmelidir.

HER İŞİN TEMELİNDE BİZ VARIZ!

ZEMİN, İKSA VE GEOTEKNİK PROJELERDE ÇÖZÜM ORTAĞINIZ

Firmamız yeraltı araştırmaları ile ilgili her türlü problemin çözümünde jeofizik, jeolojik ve geoteknik yöntemlerle 1990 yılından itibaren yüksek teknoloji ile kaliteli hizmete tecrübeli kadrosuyla devam etmektedir.

TEMEL ARAŞTIRMA VE ZEMİN ETÜDLERİ
GEOTEKNİK PROJELER MADEN VE SU ARAMA PROJELERİ
ÇEVRE KORUMA PROJELERİ MÜHENDİSLİK JEOLJİ HARİTALAR
DEPREM GÜVENLİĞİ KENTLEŞME VE DEPREM PROJELERİ
ULAŞIM PROJELERİ
PROJELERİ

EKŞİOĞLU MİMARLIK MÜHENDİSLİK İNŞAAT VE TİCARET LTD. ŞTİ.

Adres: Cevizli Mah. Hızır Reis Sk. No: 10 D: 27-28 Maltepe - İSTANBUL Tel: 0216 442 19 53 (pbx) Faks: 0216 442 19 55

E-Posta: info@ematurkey.com Web: www.ematurkey.com

GAZZE'Yİ YENİDEN İNŞA ETMEK

FİZİKSEL, KURUMSAL VE SOSYO-EKONOMİK KÖPRÜLER

"Beton yeniden dökülür, yollar yeniden açılır; peki ya bir kentin ruhu? Gazze'nin küllerinden doğuşu, sadece bir mimari ve mühendislik projesi değil; fiziksel abluka, kurumsal yıkım ve zihinsel izolasyona karşı insan onurunun kuracağı üç büyük köprünün hikayesidir."

PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

İTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı, İTÜ CURE Mütevelli Heyeti Başkanı

Kriz sonrası kentlerin yeniden inşası, çoğu zaman yıkılan binaların, yolların, köprülerin, enerji hatlarının ve altyapı sistemlerinin yeniden yapılması olarak anlaşılır. Elbette savaş, işgal, afet veya büyük ölçekli yıkım sonrasında ilk ihtiyaç; barınma, su, enerji, sağlık, ulaşım ve güvenlik gibi temel hayat şartlarının yeniden sağlanmasıdır. Ancak bir şehri gerçekten yeniden inşa etmek, yalnızca fiziki çevreyi ayağa kaldırmak değildir. Şehir, sadece betonarme yapılardan, yollar ve şebekelerden ibaret değildir. Şehir; kurumlarıyla, hafızasıyla, gündelik hayatıyla, ekonomik ilişkileriyle, toplumsal bağlarıyla ve gelecek umuduyla birlikte var olur.

Bu nedenle Gazze gibi ağır yıkıma uğramış bir coğrafyanın yeniden inşası, yalnızca bir mühendislik

ve mimarlık meselesi olarak görülemez. Burada söz konusu olan, yıkılmış bir kentsel çevrenin ötesinde; parçalanmış hayatların, kesintiye uğramış ekonomik dolaşımın, işlevsiz bırakılmış kurumların ve dünya ile bağı koparılmak istenmiş bir toplumun yeniden ayağa kaldırılmasıdır. Bu çerçevede yeniden inşa, aynı zamanda bir "köprü kurma" meselesidir.

"Üç Köprü" yaklaşımı, bu meseleyi anlamak için güçlü bir kavramsal zemin sunar (Küçükmehtemoğlu, 2017 ve 2018). Bu yaklaşıma göre toplumların, şehirlerin ve bölgelerin gelişebilmesi için yalnızca fiziksel bağlantılara değil; kurumsal uyuma ve sosyo-kültürel yakınlaşmaya da ihtiyaç vardır. Başka bir ifadeyle barış, refah ve kalkınma için üç temel köprü gerekir: fiziksel köprüler, kurumsal köprüler ve sosyo-kültürel köprüler.

Fotoğraf: Jaber Jihad Badwan / CC BY-SA 4.0

KRİZ SONRASI BİR ŞEHİRİ AYAĞA KALDIRMAK TEKNİK BİR 'NASIL' SORUSUNDAN ZİYADE, AHLAKİ BİR 'HANGİ İLKEYLE' SORUSUDUR. ÇÜNKÜ HARABELERİ TEMİZLEMELERİ BETON DÜKMEKTEN İBARET DEĞİLDİR; ASIL MESELE, O BETONUN ALTINDA EZİLMELERİ İSTENEN İNSAN ONURUNU, HAKLARI VE GELECEĞİ YENİDEN TESİS ETMEKTİR.

ADALET VE GÜÇ ARASINDA YENİDEN İNŞA

Kriz sonrası yeniden inşa meselesine, yalnızca “nasıl yapacağız?” sorusuyla değil, “hangi ilkeyle yapacağız?” sorusuyla da başlamak gerekir. Çünkü her yeniden inşa faaliyeti, aynı zamanda bir adalet meselesidir. Yıkılmış bir şehri ayağa kaldırmak, sadece yapıları yenilemek değil; o şehirde yaşayan insanların onurunu, haklarını, güvenliğini ve geleceğe dair beklentilerini de yeniden tesis etmektir.

Bu noktada adalet ile güç arasındaki ilişki önemlidir. Yaptırım gücü olmayan bir adalet çoğu zaman acziyete dönüşür. Adaleti olmayan bir güç ise zulüm ve haksızlık üretir. Gerçek anlamda adaletin tesis edilebilmesi için güç ile adaletin birlikte bulunması gerekir. Gazze örneğinde de mesele yalnızca yıkımın büyüklüğü değildir; bu yıkımın hangi adaletsizlik zemini üzerinde gerçekleştiği, hangi güç ilişkileriyle sürdürüldüğü ve yeniden inşanın hangi

ahlaki çerçeve içinde ele alınacağıdır.

Bu sebeple Gazze'nin yeniden inşası, yalnızca teknik kapasiteyle çözülebilecek bir problem değildir. Teknik bilgi, mühendislik becerisi, planlama deneyimi ve mimari üretim elbette vazgeçilmezdir. Fakat bunların tamamı, adalet fikriyle birleşmediği sürece eksik kalır. Çünkü yeniden inşa, sadece mekân üretimi değil; aynı zamanda hakka-niyet, güven, aidiyet ve toplumsal süreklilik üretimidir.

KÖPRÜSÜZLEŞTİRME: YIKIMIN GÖRÜNMEYEN BOYUTU

Savaşlar ve işgaller, çoğu zaman ilk olarak fiziksel altyapıyı hedef alır. Yollar, limanlar, havaalanları, enerji hatları, su şebekeleri, haberleşme sistemleri ve sağlık altyapıları tahrip edilir. Çünkü bir toplumun hayatta kalma kapasitesi, büyük ölçüde bu bağlantı sistemlerine bağlıdır. Fiziksel köprüler yok edildiğinde, yalnızca ulaşım zorlaşmaz; ticaret kesilir, yardım

ulaştırılmaz, sağlık hizmetleri aksar, gündelik hayat çöker.

Ancak yıkım bununla sınırlı değildir. Fiziksel köprülerin ardından kurumsal köprüler hedef alınır. Devlet mekanizmaları, yerel yönetimler, adalet sistemi, güvenlik yapıları, eğitim kurumları, sağlık örgütlenmesi ve ekonomik düzen zayıflatılır. Kurumlar işlemediğinde, şehir yalnızca harap olmuş bir mekân değil; aynı zamanda düzensiz, güvenliğini ve sürekliliğini kaybetmiş bir toplumsal yapı haline gelir.

Üçüncü aşamada ise sosyo-kültürel köprüler zedelenir. Toplamların birbirleriyle kurduğu güven, dayanışma, ortak hafıza ve gönül bağları hedef alınır. Algı operasyon-

"KÖPRÜSÜZLEŞTİRME" (DE-BRIDGING)

Modern savaş stratejilerinde bir toplumu diz çöktürmek için uygulanan sistematik izolasyondur. Sadece köprülerin ve yolların bombalanmasını (fiziksel) değil; üniversitelerin, belediyelerin, hastanelerin işlevsizleştirilmesini (kurumsal) ve toplumun "terörize" edilerek dünyadan soyutlanmasını (sosyo-kültürel) içerir.

ları, dışlayıcı söylemler, kimlik çatışmaları ve uluslararası kamuoyunda oluşturulan mesafeler, mağdur toplumların yalnızlaştırılmasına yol açar. Bu durum, Gazze ve Filistin meselesinde açık biçimde görülmektedir. Fiziksel abluka kadar, zihinsel ve duygusal abluka da yeniden inşanın önündeki en büyük engellerden biridir.

Bu nedenle kriz sonrası kentlerin yeniden inşasında yalnızca yıkılan yapıların değil, koparılan bağların da görülmesi gerekir. Eğer yıkım çok katmanlıysa, yeniden inşa da çok katmanlı olmak zorundadır.

BİRİNCİ KÖPRÜ: FİZİKSEL ALTYAPININ YENİDEN KURULMASI

Fiziksel köprüler; ulaşım, iletişim, enerji, su, kanalizasyon, lojistik, sağlık ve barınma altyapılarını kapsar. Bir şehrin gündelik hayatı bu ağlar üzerinden işler. Bu nedenle Gazze'nin yeniden inşasında ilk aşama, temel yaşam altyapılarının acil ve planlı biçimde ayağa kaldırılmasıdır.

Ancak bu süreç yalnızca hasar gören yapıların eski haline getirilmesi olarak düşünülmemelidir. Kriz sonrası yeniden inşa, çoğu zaman daha dirençli, daha adil ve daha sürdürülebilir bir kentsel sistem kurma imkânı da sunar. Su ve enerji altyapısı, afet ve savaş koşullarına karşı daha dayanıklı hale getirilebilir. Sağlık tesisleri, mahalle ölçeğinde erişilebilir bir ağ olarak yeniden kurgulanabilir. Geçici barınma alanları, kalıcı yoksulluk ve mekânsal dışlanma üretmeyecek şekilde planlanabilir. Ulaşım ve lojistik ağları, yalnızca mal akışını değil; insani yardımın, sağlık hizmetlerinin ve gündelik hayatın sürekliliğini de güvence altına alacak biçimde tasarlanabilir.

Fiziksel köprülerin yeniden kurulması, Gazze'nin dünyayla bağlantısının da yeniden kurulması anlamına gelir. Denizden, karadan ve havadan koparılan bağlantıların onarılması; yalnızca ekonomik bir gereklilik değil, aynı zamanda insani ve siyasi bir zorunluluktur. Çünkü bağlantısız bırakılan bir şehir, zamanla kendi içine hapsedilmiş bir hayatta kalma alanına dönüşür.

İKİNCİ KÖPRÜ: KURUMSAL YAPININ İNŞASI

Bir kentte binalar yeniden yapılabilir; fakat kurumlar işlemezse hayat kalıcı biçimde normale dönemez. Bu nedenle kriz sonrası yeniden inşanın ikinci temel boyutu kurumsal köprülerin kurulmasıdır.

Kurumsal köprüler, farklı ölçeklerde işleyen yönetim, hukuk, planlama, finansman, mülkiyet, sağlık, eğitim ve güvenlik mekanizmalarını ifade eder. Bir toplumun kendi geleceğini kurabilmesi için yalnızca dış yardıma değil; karar alabilen, kaynakları yönetebilen, hakları koruyabilen ve toplumsal güven üretebilen kurumlara ihtiyacı vardır.

Gazze bağlamında bu mesele, Filistin'in devlet olarak tanınması, meşru ve işleyen kurumsal yapılarının güçlendirilmesi ve uluslararası sistemle bağlantılarının tesis edilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Kurumları zayıf bırakılmış, sınırları kontrol altında tutulmuş, ekonomik hareketliliği kısıtlanmış ve dış dünya ile ilişkileri sürekli kesintiye uğratılmış bir coğrafyada kalıcı yeniden inşa mümkün değildir.

KOLEKTİF BİR GELECEĞİ İNŞA ETMEK, DIŞARIDAN GELEN YARDIMLARIN DEĞİL, İÇERİDEN YÜKSELEN KURUMLARIN HARCIDIR. BİR TOPLUMUN ASIL CAN DAMARI, YÖNETEBİLEN, HAK KORUYAN VE TOPLUMSAL GÜVEN ÜRETEBİLEN EGEMEN MEKANİZMALARIDIR; KURUMLAR YOKSA, KALICI BİR GELECEK DE YOKTUR.

Fotoğraf: Jaber Jlehad Barwan / CC BY-SA 4.0

ÇOK KATMANLI YIKIMA KARŞI "ÜÇ KÖPRÜ" MODELİ

Sütun Adı	Yıkımın Görünmeyen Yüzü	Stratejik Yeniden İnşa Hamlesi	Kritik Metrik / Gösterge
1. Fiziksel Köprü	Enerji, su, ulaşım gibi nakil ve iletim altyapılarının tahribi ve yerleşimlerin izole edilmesi.	Her türlü saldırı sonrası tükenmez bir iradeyle her tür erişim ve nakil altyapılarının tekrar inşa edilmesi, yerelin bölgeye ve uluslararası topluma fiziksel olarak bağlanması ve bağlı tutulması.	Erişilebilirlik / Kentsel büyüme ve kalkınma
2. Kurumsal Köprü	Devlet mekanizmalarının, belediye, tapu, eğitim sağlık adalet gibi kamu kuruluşlarının işlevsizleşmesi.	Devlet mekanizmalarının, belediye, tapu, eğitim sağlık adalet gibi kamu kuruluşlarının verimli, sürekli ve sürdürülebilir bir şekilde çalışır hale getirilmesi.	Kurumsal güven ve istikrar / Tüm faaliyetlerde meşruiyet
3. Sosyo-Kültürel Köprü	Küresel kamuoyundan soyutlama, kimliksizleştirme, yokluğa mahkum etme izolasyon.	Yerel, bölgesel, ve küresel düzeyde tanınırlığın sağlanması ve sosyo-kültürel etkileşimin tesisi ve sürdürülmesi, yerel ötesi ile bütünleşmenin gerçekleştirilmesi.	Yerelde ve yerel ötesi dünya ile entegrasyon / Yerel ötesi uluslararası faaliyetler

Fotoğraf: Ashraf Amra / UNRWA

BUGÜNÜN ASIL ÖDEVİ, KOPARILAN HAYATİ BAĞLARI RADİKAL BİR İRADEYLE YENİDEN ÖRMEKTİR. MESELE SADECE YOLLARI, LİMANLARI, SU VE ENERJİ ARTERLERİNİ ONARMAK DEĞİL; ÇÖKEN KURUMLARI AYAĞA KALDIRMAK VE TOPLUMLAR ARASINDA YENİ BİR GÜVEN EKSENİ KURMAKTIR. ÇÜNKÜ BİR ŞEHİR, DIŞ DÜNYA İLE KURDUĞU BAĞ KADAR NEFES ALIR; BİR TOPLUM İSE ANCAK O BAĞIN GETİRDİĞİ UMUTLA GELECEĞE KÖK SALABİLİR.

Bu nedenle yeniden inşa programları, yalnızca proje ve ihale süreçlerinden ibaret olmamalıdır. Yerel yönetim kapasitesinin geliştirilmesi, planlama kurumlarının güçlendirilmesi, mülkiyet ve imar süreçlerinin adil biçimde düzenlenmesi, yerel meslek insanlarının ve üniversitelerin sürece katılması, şeffaf finansman mekanizmalarının kurulması ve toplumun karar süreçlerine dahil edilmesi gerekir. Aksi takdirde yeniden inşa, dışarıdan gelen teknik bir müdahale olarak kalır; yerel sahiplenme ve kurumsal süreklilik üretmez.

ÜÇÜNCÜ KÖPRÜ: SOSYO-KÜLTÜREL VE GÖNÜL BAĞLARININ ONARILMASI

Yıkılan şehirlerin yeniden inşasında en zor onarılan unsur, çoğu zaman binalar değil, insan ilişkileridir. Çünkü savaş ve krizler yalnızca mekânı değil, toplumun birbirine ve geleceğe duyduğu güveni de tahrip eder. Bu nedenle sosyo-kültürel

köprüler, yeniden inşanın en az fiziksel ve kurumsal köprüler kadar önemli bir parçasıdır.

Sosyo-kültürel köprüler; toplumlar arasında güven, anlayış, dayanışma, ortak hafıza ve karşılıklı sorumluluk duygusu kurar. Bu köprüler olmadan yapılan yeniden inşa, teknik olarak başarılı görünse bile ruhsuz, kırılğan ve dışarıdan dayatılmış bir süreç haline gelebilir. Gazze için bu köprülerin anlamı daha da büyüktür. Çünkü burada yalnızca bir şehrin değil, bir toplumun dünya kamuoyu nezdindeki görünürlüğüne, itibarının ve insani bağlarının da yeniden kurulması gerekmektedir.

Filistinlilerin yalnızca mağduriyetleriyle değil; kültürleriyle, üretimleriyle, şehir hafızalarıyla, çocuklarıyla, aileleriyle, eğitim hayatlarıyla, sanatıyla ve gündelik yaşama tutunma iradeleriyle görünür olması gerekir.

Bu noktada üniversitelere, meslek kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine, yerel

yönetimlere ve uluslararası dayanışma ağlarına büyük görev düşmektedir. Öğrenci değişim programları, ortak araştırma projeleri, mesleki eğitim ağları, kültürel etkinlikler, şehircilik ve mimarlık atölyeleri, dijital arşivler ve hafıza çalışmaları; Gazze ile dünya arasında yeniden gönül köprüleri kurmanın araçları olabilir.

YENİDEN İNŞA UMUDU YENİDEN KURMAKTIR

Gazze'nin yeniden inşası, yalnızca bir afet sonrası toparlanma ya da savaş sonrası imar faaliyeti değildir. Bu süreç, aynı zamanda adaletin, insan onurunun ve toplumsal sürekliliğin yeniden tesisi anlamına gelir. Eğer yıkım fiziksel, kurumsal ve sosyo-kültürel köprüleri hedef aldysa; yeniden inşa da bu üç köprüyü birlikte kurmak zorundadır.

Bu bakımdan Gazze için yapılacak her çalışma, daha geniş bir ilkenin parçası olarak görülmelidir. Kriz sonrası kentlerin yeniden inşası; sadece taş, beton, çelik ve altyapı meselesi değildir. Aynı zamanda adalet, hafıza, kurum, ekonomi, kültür ve umut meselesidir.

Bugün yapılması gereken, koparılan bağlantıları yeniden kurmaktır. Yolları, limanları, su ve enerji hatlarını onarmak; işleyen kurumları desteklemek; toplumlar arasında güven ve dayanışma bağlarını güçlendirmek; mağdur coğrafyaları yalnız bırakmamak... Çünkü şehirler ancak bağ kurabildikleri ölçüde yaşar. İnsanlar ancak umutla geleceğe tutunabilir.

Gazze'nin yeniden inşası, bu nedenle yalnızca Gazze için değil, krizlerle sarsılan bütün şehirler için de öğretici bir çağrıdır. Yıkımın karşısına imarı, izolasyonun karşısına bağlantıyı, umutsuzluğun karşısına dayanışmayı koymak gerekir.

Son söz belki de en sade haliyle şudur: Daima ümit vardır. Fakat ümit, kendiliğinden değil; kurulan köprülerle, taşınan sorumlulukla ve adaletle birleşen iradeyle hayat bulur.

KAYNAKÇA

Küçükmehtemtoğlu, M. (2017). Handling Interregional Transport and Transaction Costs Through Bridges and Enhancing Economic Growth and Development. *International Review of Economics and Management*, 5(2), 1-29. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/347297>

Küçükmehtemtoğlu, M. (2018). Köprülerle Ekonomik Büyüme ve Gelişme: Mekânsal, Kurumsal, Sosyokültürel Bütünleşme ve Eşiklerin Aşılması. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 271-332.

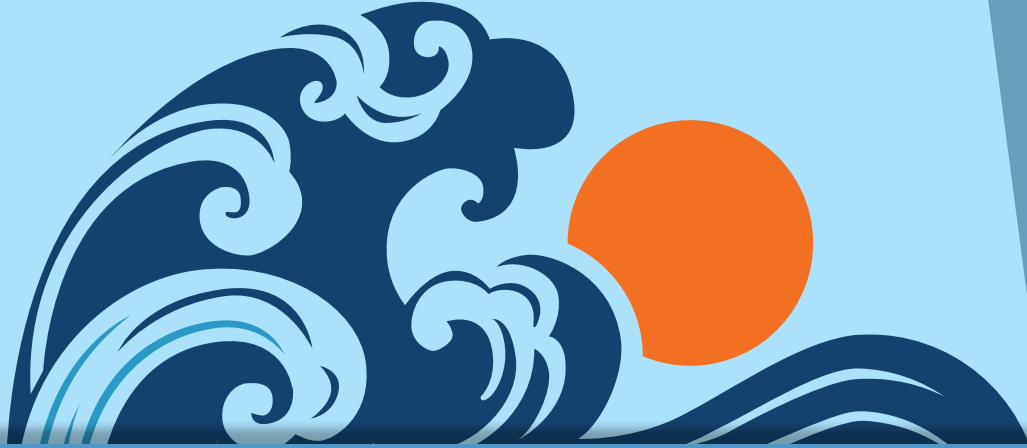
SÜRDÜRÜLEBİLİR SU KAYNAKLARI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞTAYI

11-12 EKİM 2025, İZNİK

SONUÇ VE POLİTİKA RAPORU

HAZIRLAYANLAR

PROF. DR. EROL KAM | ORAL AVCI | ABDULLAH KOÇ

SÜRDÜRÜLEBİLİR SU KAYNAKLARI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞTAYI

11-12 EKİM 2025, İZNİK

SONUÇ VE POLİTİKA RAPORU

ÇIKTI!

SONUÇ VE POLİTİKA RAPORU'NU TEMİN ETMEK İÇİN;

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU GENEL MERKEZİ

Kuştepe Mh. Biracılar Sk. No: 7 ŞİŞLİ, İSTANBUL TÜRKİYE 34387

T: +90 (212) 217 51 00

mmg@mmg.org.tr | www.mmg.org.tr

YIKIMIN ARDINDAN

UMRANI, HAFIZAYI VE ADALETİ YENİDEN KURMAK

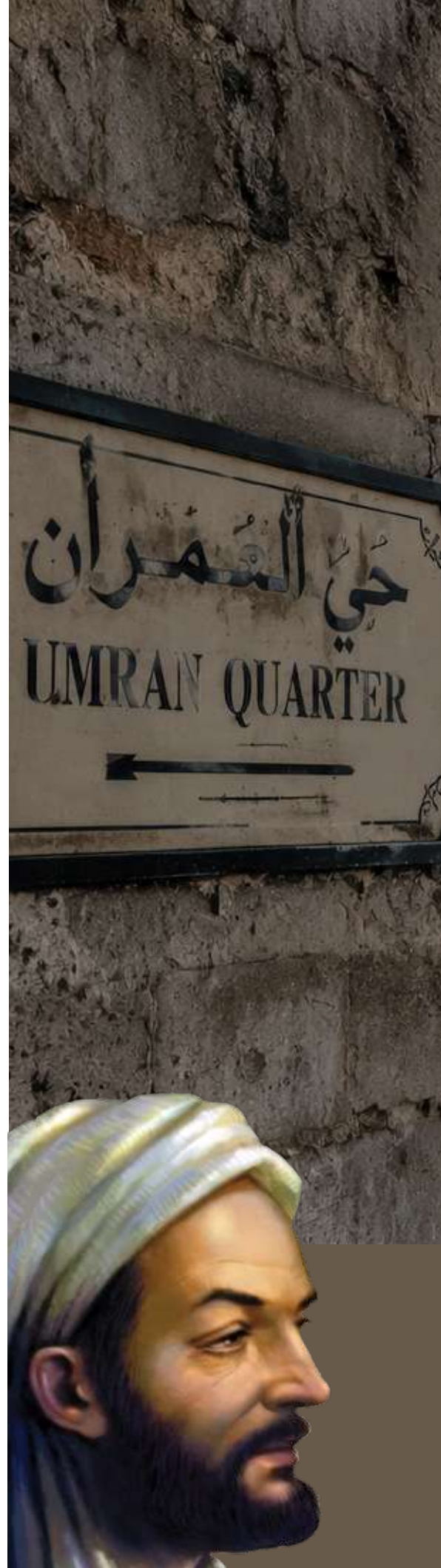
-Kriz Sonrası Kentsel Yeniden İnşa Üzerine Bir Çerçeve-

Bir kenti küllerinden doğuran şey beton ve demir değil; sokaklarında birikmiş hafıza, adalet duygusu ve insan haysiyetidir. İbn Haldun'un 'Umran' felsefesinden Gazze ve Hatay'ın modern enkazına: Kriz sonrası kentsel yeniden inşanın mimari, kurumsal ve ahlaki manifestosu.

DOÇ. DR. MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi,
MMG & CURE Yönetim Kurulu Üyesi

Bir şehir ne zaman gerçekten yıkılmış sayılır? Binalar çöktüğünde mi? Yollar kapandığında, köprüler uçurulduğunda, su ve elektrik hatları koptuğunda mı? Yoksa insanlar evlerinin yerini artık bulamadığında, mezarlıkların yolu kaybolduğunda, okul bahçeleri enkaza dönüştüğünde, belediye arşivleri yandığında, çocuklar şehrin eski hâlini yalnızca solgun fotoğraflardan öğrenmeye başladığında mı? Haddizatında kriz sonrası kentsel yeniden inşa meselesi, tam da bu sorular etrafında tebarüz eder. Zira şehir, yalnızca yapıların, yolların, meydanların ve altyapı şebekelerinin yekûnundan ibaret değildir. Şehir; hayatın, maişetin, emniyetin, komşuluğun, hafızanın, müesseselerin, adalet duygusunun ve gelecek tahayyülünün mekânda tecessüm etmiş hâlidir. Bu bakımdan bir şehri yeniden inşa etmek, yalnızca harap olmuş yapıları onarmak yahut yıkılan altyapıyı ayağa kaldırmak değildir. Asıl mesele, bir toplumun parçalanmış hayat nizamını, zedelenmiş güven duygusunu, kesintiye uğramış kurumsal işleyişini, yaralanmış hafızasını ve müşterek gelecek ufkunu yeniden tesis edebilmektir. Kriz sonrası yeniden inşa, dar anlamıyla bir imar faaliyeti değil; daha derin ve kuşatıcı bir ifadeyle “umran”ın yeniden tesisi meselesidir.

*Bir şehir,
haritadan silinen
binalardan çok daha
fazlasıdır; o, sokaklarında
birikmiş hafızanın, geçmişin
ve geleceğin taşa ve
toprağa bürünmüş
ruhudur.*

Görsel: Çetin / VZ

İbn Haldun'un "umran" kavramı, kriz ve yıkım yaşayan kentleri yeniden anlamlandırmak için güçlü bir teorik zemin sunar. Umran, basit bir fiziki yapılanma veya mimari inşa sürecinden ibaret değildir; toplumsal birlikteliği, iktisadi ilişkileri, güvenlik arayışını, kurumsal düzeni ve ahlaki değerleri bir bütün olarak ele alır. Bu yönüyle umran; bir şehrin yalnızca binalarını ve caddelerini değil, o şehre ruhunu veren toplumsal bağları ve yaşam nizamını da kapsar.

Fotograf: Jaber Iehad Badwan / CC BY-SA 4.0

Fotograf: Milutu / CC BY 4.0

Fotograf: Levi Clancy

GAZZE, HALEP VE MUSUL GİBİ MODERN KRİZ COĞRAFYALARI, BUGÜN BİZLERİ ÇOK DAHA AĞIR SORULARLA YÜZLEŞTİRİYOR. ÇÜNKÜ ÇAĞIMIZIN SAVAŞLARI SADECE BİNALARI DEĞİL; ALTYAPIYI, SAĞLIK VE EĞİTİM SİSTEMİNİ, ARŞİVLERİ, KÜLTÜREL MİRASI VE MÜLKİYET HAFIZASINI TOPYEKÜN HEDEF ALIYOR. ARTIK SADECE FİZİKSEL BİR YIKIMDAN VE SAVAŞ SONRASI İMARDAN SÖZ EDEMEYİZ; KARŞIMIZDA HAFIZASI, KURUMLARI VE TOPLUMSAL DOKUSUYLA BİRLİKTE YOK EDİLMEK İSTENEN BİR "UMRAN" GERÇEĞİ VAR.

YENİDEN İNŞA: İMAR DEĞİL, UMRAN MESELESİ

İbn Haldun'un "umran" mefhumu, kriz sonrası kentleri anlamak bakımından güçlü bir nazari imkân sunar. Umran, yalnızca yapılaşma, bayındırlık yahut fiziksel imar anlamına gelmez. İnsanların bir arada yaşama biçimini, geçim münasebetlerini, emniyet ihtiyacını, kurumsal nizamı, ahlaki zemini ve medeniyet üretme kudretini bir arada mütalaa etmeyi iktiza eder. Bu yönüyle umran, şehrin yalnızca taşıma toprağını değil; hayat nizamını, içtimai rabitalarını ve varoluş ufkunu da kuşatan geniş bir kavramdır.

Bir şehir, bu anlamda, sadece inşa edilmiş bir çevre değil; düzen kazanmış bir hayattır. İnsanların geçindiği, çocuklarını büyüttüğü, ibadet ettiği, eğitim aldığı, ticaret yaptığı, komşuluk kurduğu, karar aldığı, yas tuttuğu ve umut ettiği müşterek bir varlık alanıdır. Şehir, insanın yeryüzünde kök salma biçimlerinden biridir.

Kriz ise tam da bu kök salma imkânını sarsar. Savaş, işgal, deprem, sel, yangın yahut büyük ölçekli toplumsal çöküş

yalnızca fiziksel çevreyi tahrip etmez; mahalleleri dağıtır, aileleri parçalar, geçim düzenini bozar, kurumları işlemez hâle getirir, hafızayı siler, mülkiyet ilişkilerini belirsizleştirir ve insanların geleceğe tutunma kudretini zaafa uğratar.

Kavram Atlası: İmar mı, Umran mı?

İmar: Fiziksel çevre kurgusu; binaların, yolların ve altyapının teknik olarak inşası veya onarımı.

Umran: İbn Haldun'un sosyolojik mirası. Bir toplumun yerleşik hayata geçişini, ahlaki, iktisadi, hukuki ve kültürel olarak bir arada yaşama iradesini ve medeniyet üretme kapasitesini ifade eden bütüncül kavram. Umran yoksa, imar sadece boş bir kabuktur.

Bu sebeple kriz sonrası yeniden inşa, yalnızca konut üretimi, altyapı onarımı veya ulaşım ağlarının yeniden kurulması olarak telakki edilemez. Elbette barınma, su, enerji, sağlık, ulaşım, kanalizasyon ve atık yönetimi hayati önemdedir. Mamafih bütün bunlar, daha geniş bir hayat nizamının cüzleri olarak mütalaa edilmediğinde yeniden inşa eksik kalır.

Kriz sonrası kentsel yeniden inşayı "umranın yeniden tesisi" olarak düşündüğümüzde, karşımıza birbirinden koparılmayacak dört temel veçhe çıkar: hayatın asgari şartlarının temini, kurumsal kapasitenin ihyası, hafıza ve aidiyetin muhafazası, gelecek kurma imkânının tahkimi. Barınma, su, enerji, sağlık, ulaşım ve atık yönetimi olmadan şehir hayatı sürdürülemez; fakat belediyeler, yerel yönetimler, mülkiyet sistemi, eğitim ve sağlık kurumları işlerlik kazanmadıkça bu hayat kalıcı bir düzene kavuşamaz. Aynı şekilde tarihî yapılar, arşivler, mezarlıklar, ibadethaneler, pazarlar, sokak adları ve mahalle dokusu korunmazsa insanlar kendi şehirlerinde yabancılaşabilir. Eğitim, yerel uzmanlık,

ekonomik üretim ve mesleki kapasite güçlendirilmediğinde ise yeniden inşa yalnızca geçmişe onaran, fakat geleceği kuramayan bir müdahaleye dönüşür. Bu sebeple sadece bina yapan ama kurum kurmayan, sadece altyapı onaran ama hafızayı muhafaza etmeyen, sadece dış yardım getiren ama yerel kapasiteyi tahkim etmeyen her model, kriz sonrası coğrafyalarda yeni kırılmalıklar üretme riskini bünyesinde taşır.

İbn Haldun'un 'Umrân' felsefesi bize hatırlatıyor: Yıkılan bir kenti ayağa kaldırmak sadece beton dökmek değil, kopan toplumsal bağları ve insan haysiyetini yeniden örmektir.

TARİH BİZE NE SÖYLÜYÖR?

Kriz sonrası yeniden inşa, insanlık tarihinin yeni bir meselesi değildir. Lakin her dönem bu meseleye kendi siyasi, teknik ve ahlaki araçlarıyla cevap vermiştir. 1755 Lizbon Depremi sonrasında ortaya çıkan yeniden inşa pratiği, modern devletin afet sonrası şehri tanzim etme kapasitesini; II. Dünya Savaşı sonrasında Varşova'nın

tarihî merkezinin yeniden kurulması, fiziksel imar ile kolektif hafıza arasındaki kuvvetli rabıtayı; Hiroşima'nın yeniden inşası, yıkımdan sonra bir şehrin barış fikrinin küresel sembolüne dönüşebileceğini; Mostar Köprüsü'nün yeniden yapılması ise mimari bir unsurun kopmuş toplumsal bağların sembolik onarımına dönüşebileceğini gösterir. Buna mukabil Beyrut örneği, savaş sonrası yeniden inşanın mülkiyet, piyasa, hafıza ve toplumsal adalet gerilimleri dikkate alınmadan yürütüldüğünde yeni

ayrışmalar üretebileceğini hatırlatır. Bu örneklerin her biri, yeniden inşanın farklı bir vechesini öne çıkarır. Lizbon'da devlet aklı ve düzenleyici planlama, Varşova'da hafıza ve kimlik, Hiroşima'da barış fikri, Mostar'da kopmuş rabıtalının sembolik ihyası, Beyrut'ta ise piyasa, mülkiyet ve toplumsal adalet arasındaki geri-

Fotoğraf: H. Haider / UNRWA

Beyrut Dersi: Hafızasız Yeniden İnşa

Lübnan İç Savaşı'nın ardından Beyrut'un merkezini (Solidere Projesi) ayağa kaldıran irade, fiziksel imarda muazzam bir başarı gösterdi. Ancak süreç; mülkiyet haklarını, toplumsal adaleti ve savaşın yarattığı kolektif hafızayı göz ardı ederek tamamen piyasa dinamiklerine teslim edildi. Sonuç: Küresel sermaye için parıldayan ama kendi yerel halkına yabancılaşmış, ruhsuz bir lüks merkezi. Beyrut, hafızasız bir yeniden inşanın doğurabileceği yeni toplumsal ayrışmaların en trajik anıtidir.

UMRANIN YENİDEN TESİSİ (CURE)

HAYAT (Asgari Şartlar)	KURUMSAL KAPASİTE (Yönetim)	HAFİZA & AİDİYET (Kültür)	GELECEK TAHKİMİ (Kapasite)
Barınma	Belediyeler	Arşivler	Eğitim
Temiz Su	Mülkiyet Sistemi	Tarihi Miras	Yerel Üretim
Enerji	Sağlık/Eğitim Ağları	Mezarlıklar	Teknoloji
Sağlık	Yerel Hukuk	Sokak Dokusu	Girişimcilik

KÜLLERİNDEN DOĞAN ŞEHİRLER: TARİHİN BÜYÜK YENİDEN İNŞA SINAVLARI

1755 | Lizbon Depremi: Modern Planlamanın Doğuşu

Büyük deprem ve ardından gelen tsunami şehri yuttu. Marki de Pombal, rasyonalist ve depreme dayanıklı "Pombaline" ızgara planıyla modern devletin afet yönetim kapasitesini dünya tarihine yazdı.

1945 | Varşova: Hafızanın İnataçı Direnişi

Naziler tarafından %85'i yok edilen Varşova'nın tarihi merkezi (Stare Miasto), halkın elindeki eski tablolar, fotoğraflar ve mimari çizimler kullanılarak tuğla tuğla orijinal haliyle yeniden kuruldu. Kimlik, yıkıma teslim olmadı.

1945 | Hiroşima: Atomun Ardından Küresel Barış Anıtı

Nükleer yıkımın merkez üssü, Kenzo Tange'nin tasarımıyla küresel bir "Barış Şehri" olarak kurgulandı. Şehir, trajediyi unutturmadan geleceğe bakan radikal bir sembole dönüştü.

1993 | Mostar Köprüsü: Taşların Ötesinde Toplumsal Onarım

Savaşta yıkılan tarihi köprü, nehrin altından çıkarılan orijinal taşları ve Osmanlı dönemi yapıım teknikleriyle yeniden inşa edildi. Bu sadece bir mimari restorasyon değil, Boşnak ve Hırvat toplumları arasındaki kopan bağların sembolik ihyasıydı.

2026 | Gazze, Hatay ve Ötesi: Yeni Umrın Cephesi

Bugün krizler tekil değil; iklim, savaş ve altyapı çöküşleri bir arada yaşanıyor. İTÜ CURE gibi yapılar, geçmişin teknik hatalarından ders çıkarak insan haysiyetini ve adil mülkiyeti merkeze alan yeni bir küresel çerçeve çiziyor.

Tarih gösteriyor ki; Lizbon'da devlet aklı, Varşova'da kolektif hafıza, Hiroşima'da ise barış fikri küllerinden doğmuştur. Bugün Gazze ve Hatay aynı çetin sınavla karşı karşıya.

KRİZ ARTIK İSTISNA DEĞİL

Bugünün dünyasında kriz, şehirler için geçici ve istisnai bir hâl olmaktan çıkıyor. İklim değişikliği, artan jeopolitik gerilimler, zorunlu göç hareketleri, afetlerin yoğunlaşması, altyapı sistemlerinin kırılganlığı ve ekonomik eşitsizlikler şehirleri sürekli bir belirsizlik vasatında yaşamaya zorluyor. Üstelik krizler artık tekil biçimde yaşanmıyor. Bir savaş, aynı zamanda gıda krizini, enerji krizini, barınma krizini, sağlık krizini ve göç krizini tetikleyebiliyor. Bir deprem, yalnızca yapıların dayanıklılığını değil; yerel yönetim kapasitesini, sosyal dayanışma ağlarını, ekonomik kırılganlığı ve mekânsal adaletsizliği de aşıkâr kılıyor.

Bu meyanda "kriz sonrası" ifadesi de yeniden düşünülmelidir. Kriz sonrası dönem her zaman krizin nihayete erdiği anlamına gelmez. Gazze örneğinde olduğu gibi, kriz devam ederken de yeniden inşa düşüncesi başlamak zorunda kalabilir. Yolların açılması, enkazın yönetilmesi, geçici barınmanın kurulması, su ve atık sistemlerinin asgari düzeyde çalıştırılması, yerel kurumların ayakta tutulması ve hafızanın belgelenmesi çoğu zaman krizin tam ortasında başlar.

Kriz sonrası kentsel yeniden inşa bu yüzden yeni bir ihtisas alanı, yeni bir kurumsal kapasite ve yeni bir mesleki ahlak gerektirir. Artık temel soru şudur: Kriz sırasında ve sonrasında kentsel hayatı nasıl yeniden mümkün kılabiliriz? Geçici çözümler kalıcı kırılganlıklara dönüşmeden nasıl yönetilir? Yeniden inşa, yeni eşitsizlikler üretmeden nasıl yürütülür? Yerel halkın iradesi, hafızası ve bilgisi sürecin merkezine nasıl alınır? Uluslararası yardım, bağımlılık üretmeden yerel kapasiteyi nasıl güçlendirir?

Bu sorular yalnızca mimarlığın, mühendisliğin veya planlamanın teknik soruları değildir. Aynı zamanda ahlakın, hukukun, siyasetin, iktisadın, sosyolojinin ve kültürel miras çalışmalarının da sorularıdır. Bu yönüyle kriz sonrası yeniden inşa, çağımızın en mühim şehircilik meselelerinden biri olarak tebarüz etmektedir.

CURE: HAYATI YENİDEN DÜŞÜNMEK, ŞEHİRİ YENİDEN KURMAK

Tam da bu noktada, kriz sonrası kentsel yeniden inşa alanında yeni bir bilgiye, yeni bir kurumsal zemine ve yeni bir mesleki ahlaka ihtiyaç duyuyoruz. Çünkü artık biliyoruz ki yıkımın ardından mesele yalnızca "ne kadar konut yapılacağı", "hangi altyapının önce onarılacağı" veya "hangi

limler temayüz eder. Bu itibarla tarih, bize yeniden inşanın yalnızca teknik bir faaliyet olmadığını; bilakis siyasi, ahlaki, kültürel ve kurumsal bir tercih alanı olduğunu gösterir.

Bugün Gazze, Halep, Musul ve benzeri kriz coğrafyaları bu tarihsel birikimi daha çetin sorularla karşımıza çıkarıyor. Çünkü çağımızın yıkımları yalnızca yapı stokunu

değil; suyu, elektriği, sağlığı, eğitimi, belediye hizmetlerini, arşivleri, üniversiteleri, kültürel mirası, mülkiyet kayıtlarını ve geri dönüş imkânını birlikte hedef alıyor. Artık yalnızca savaş sonrası imardan değil; hafızası, kurumu, altyapısı ve toplumsal dokusu birlikte tahrip edilmiş umran coğrafyalarından söz ediyoruz.

GAZZE: UMRANIN HEDEF ALINDIĞI YER

Bugün Gazze, kriz sonrası kentsel yeniden inşa meselesinin en yakıcı örneklerinden biridir. Çünkü Gazze’de hedef alınan yalnızca yapılar değildir; mahalleler, hastaneler, okullar, üniversiteler, camiler, kiliseler, pazar yerleri, belediye hizmetleri, arşivler, su ve enerji altyapısı, yollar, mezarlıklar ve kamusal hayatın bütün taşıyıcı unsurları ağır biçimde tahrip edilmiştir. Bu nedenle Gazze’de yaşanan yıkımı yalnızca “savaş hasarı” olarak adlandırmak kifayetsiz kalır. Burada bir kentin fiziksel varlığıyla birlikte hafızası, kurumsal kapasitesi, yerel iktisadi, eğitim sistemi, kültürel mirası ve gelecek kurma imkânı hedef alınmaktadır. Başka bir ifadeyle, Gazze’de umranın bütün katmanları yara almıştır.

Gazze’nin yeniden inşası bu yüzden yalnızca konut, yol ve altyapı meselesi değildir. Elbette bunlar acildir ve hayati önemdedir. Fakat gerçek yeniden inşa; insanların geri dönüş hakkını, mahalle hafızasını, yerel yönetim kapasitesini, üniversiteleri, mesleki birikimi, ekonomik hayatı, kültürel mirası ve toplumsal onuru birlikte ele almalıdır. Gazze bize şu soruyu yöneltiyor: Bir şehir sistematik biçimde yıkıldığında dünya yalnızca yardım kolisi mi gönderir, enkaz kaldırma planı mı hazırlar; yoksa insanların evlerine, mahallelerine, hafızalarına ve haklarına geri dönebilecekleri adil bir yeniden inşa düzeni kurmaya mı çalışır? Bu soru, Suriye’de yıkılan mahallelerden Bosna’da parçalanmış şehirlere, Beyrut’tan Hata’ya, Fas’ın tarihi köylerinden iklim krizinin tehdit ettiği kıyı yerleşimlerine kadar bütün kriz coğrafyaları için geçerlidir. Bu nedenle kriz sonrası kentsel yeniden inşa artık tali bir konu değildir; mimarlık, mühendislik ve şehir planlama alanlarının merkezinde yer alması gereken ahlaki, teknik ve kurumsal bir mesuliyettir.

finansman kaynağının bulunacağı” değildir. Bunlar elbette mühimdir; fakat kâfi değildir. Asıl mesele, yıkımdan sonra nasıl bir hayat nizamının tesis edileceğidir.

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi bünyesinde ve MMG ortaklığıyla kurulan Centre for Post-Crisis Urban Reconstruction, kısa adıyla CURE, tam da bu ihtiyacın içinden doğmuştur. CURE’un vizyonu, savaş veya afetle yıkıma uğramış toplulukların ve kentsel alanların haysiyet, adalet ve dirençlilik temelinde yeniden inşa edilebildiği bir dünya tasavvuruna dayanır. Merkez, yıkımı yalnızca telafi edilmesi gereken bir kayıp olarak değil; hakkaniyet, kültürel koruma ve sürdürülebilir kalkınma için dönüştürücü bir imkâna çevirmeyi hedeflemektedir.

Bu vizyon, CURE’u sıradan bir araştırma merkezi olmanın ötesine taşır. Çünkü kriz sonrası yeniden inşa alanında en büyük eksikliklerden biri, parçalı yaklaşımlardır. Afet yönetimi ayrı konuşulur, mimarlık ayrı, mühendislik ayrı, insani yardım ayrı, kültürel miras ayrı, yerel yönetimler ayrı, ekonomi ayrı. Oysa kriz coğrafyalarında bütün bu alanlar birbirinden ayrılmaz. Bir kanalizasyon hattının çalışmaması halk sağlığı krizine; bir arşivin yanması mülkiyet krizine; bir okulun yıkılması gelecek krizine; bir mahallenin boşalması içtimai çözülmeye; bir belediyenin hizmet verememesi ise kentsel hayatın tamamen durmasına yol açabilir.

CURE’un temel iddiası bu parçalanmışlığı aşmaktır. Merkez, araştırma, uygulama

ve çok disiplinli iş birliğini bir araya getirerek kriz sonrası toplumlarda dirençlilik, hakkaniyet ve gelişme kapasitesi oluşturmayı amaçlamaktadır. Mimarlık, planlama, mühendislik, sosyal bilimler ve politika alanlarını birlikte düşünerek yeniden inşa için kapsamlı ve uygulanabilir çerçeveler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Bu bakımdan CURE, enkazın fotoğrafını çekmek için değil; yıkımın ardından nasıl bir hayat kurulabileceğini birlikte düşünmek, tasarlamak, belgelemek, öğretmek ve mümkün olduğunca uygulama sahasına taşımak için vardır. Merkezin varlık sebebi, teoriyi sahadan, akademiye toplumdaki, imarı hafızadan ve teknik bilgiyi ahlaki sorumluluktan koparmayan bir yeniden inşa anlayışını tahkim etmektir.

Fotoğraf: Jaber Jihad Badwan / CC BY-SA 4.0

ENKAZI KALDIRMAK PRATİK BİR HAMLEDİR; FAKAT BİR ŞEHİR YENİDEN KURMAK SAF TEMENNİLERİN ÖTESİNDE DERİN BİR SAHA METODOLOJİSİ, KURUMSAL KOORDİNASYON VE SARSILMAZ BİR AHLAKİ BERRAKLIK GEREKTİRİR. CURE, TAM DA BU SEBEPLE AKADEMİNİN SOĞUK TEORİSİ İLE SAHANIN YAKICI GERÇEĞİ ARASINDA UYGULANABİLİR BİR KÖPRÜ İNŞA EDİYOR.

ARAŞTIRMADAN SAHAYA

Kriz sonrası yeniden inşa, yalnızca akademik makalelerle ya da iyi niyetli yardım kampanyalarıyla yönetilemeyecek kadar giriftir bir alandır. Bu alan; veri, yöntem, saha bilgisi, yerel aktörlerle güven ilişkisi, kurumsal koordinasyon ve ahlaki açıklık gerektirir. CURE'un çalışma alanı bu nedenle hem bilgi üretimini hem de uygulanabilir rehberlik ve teknik desteği kapsar.

Merkezin temel faaliyetleri arasında araştırma, eğitim, danışmanlık, uygulama ve teknik destek yer almaktadır. Bunun yanında konferanslar, seminerler, çalıştaylar, politika notları, görsel dokümantasyon, teknik destek ve açık erişimli veri tabanı gibi araçlarla akademik bilgi ile sahadaki uygulama arasında köprü kurulması hedeflenmektedir.

Bu yönüyle CURE, üniversitenin bilgi üretme kapasitesi ile kriz coğrafyalarının acil ve uzun vadeli ihtiyaçları arasında bir ara yüz olabilir. Çünkü kriz sonrası alanlarda çoğu zaman sorun yalnızca bilgi eksikliği değildir; doğru bilginin doğru aktöre, doğru zamanda ve uygulanabilir biçimde ulaşamamasıdır. Bir belediyenin karar vericisi, bir uluslararası kuruluş, bir sivil toplum örgütü, bir mimarlık ofisi veya

bir yerel topluluk çoğu zaman aynı meseleye farklı dillerle bakar. CURE, bu diller arasında müşterek bir zemin oluşturmayı amaçlayabilir.

CURE'un önünde geniş ve somut bir çalışma sahası bulunmaktadır. Kriz sonrası kentler için hasar-ihtiyaç-kapasite analizleri geliştirmek; erken toparlanma rehberleri hazırlamak; geçici barınmadan kalıcı konuta geçiş modelleri üretmek; yerel yönetimlerin su, atık, enkaz, halk sağlığı ve temel hizmet kapasitesini tahkim etmek bu sahanın ilk ve acil başlıklarıdır. Tarihî miras, arşiv ve mahalle hafızasına dayalı yeniden inşa ilkeleri oluşturmak; genç mimarlar, mühendisler, şehir plancıları ve sosyal bilimciler için eğitim, stüdyo ve saha programları düzenlemek; karar vericiler için kısa, görsel ve kanıta dayalı politika notları hazırlamak; farklı kriz coğrafyalarındaki tecrübeleri açık erişimli bir veri tabanında bir araya getirmek ise bu gündemin uzun vadeli ve kurucu unsurlarıdır. Böyle bir çalışma, yeniden inşayı yalnızca moloz kaldırma ve yapı üretme faaliyeti olmaktan çıkarır; yerel kapasiteyi güçlendiren, toplumsal hayatı onaran ve uzun vadeli dirençlilik üreten bir sürece dönüştürür.

YEREL OLANI MERKEZE ALAN, ÖLÇEKLENEBİLİR BİR YAKLAŞIM

Kriz sonrası yeniden inşa alanında iki uç risk vardır. Birincisi, tamamen dışarıdan gelen, yerel toplumu edilgenleştiren ve hazır modelleri sahaya uygulamaya çalışan yaklaşımdır. İkincisi ise yalnızca yerel imkânlarla yaslanıp daha geniş teknik, finansal ve kurumsal destek ağlarını devre dışı bırakan dar yaklaşımdır.

CURE'un doldurabileceği boşluk tam da bu iki uç arasında yer alır: yerel olanı merkeze alan, fakat ölçeklenebilir ve aktarılabilir çözümler geliştiren bir yaklaşım. Merkez, yerel bağlama duyarlı ama başka kriz alanlarına uyarlanabilir çözümler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Bu yaklaşım, Gazze için geliştirilen bir erken toparlanma modelinin Hatay, Halep, Musul, Beyrut veya başka kriz coğrafyaları için birebir kopyalanacağı anlamına gelmez. Bilakis, her coğrafyanın kendine özgü

Kriz Sonrası Kentleri Yeniden Düşünmek: CURE

Günümüzde kriz sonrası kentsel dönüşüm süreçleri; konut sayısından, altyapı onarımından ya da finansman arayışından çok daha derin bir soruyu zorunlu kılıyor: Yıkımın ardından nasıl bir yaşam düzeni inşa edilecek? İşte bu can alıcı sorunun ortasında; yeni bir bilgi üretimi, kurumsal yapı ve meslek ahlaki inşa etmek amacıyla İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi bünyesinde ve MMG ortaklığıyla Centre for Post-Crisis Urban Reconstruction (CURE) kuruldu.

CURE; savaş veya afetlerin yıktığı kentsel alanların haysiyet, adalet ve dirençlilik ilkeleriyle yeniden ayağa kaldırılmasını savunuyor. Merkez, yıkımı sadece geride kalmış bir kayıp olarak görmüyor; aksine bu süreci hakkaniyet, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir bir gelecek için dönüştürücü bir imkâna dönüştürmeyi hedefliyor.

Fotograf: Jaber Jlehad Badwan / CC BY-SA 4.0

YENİDEN İNŞA, MOLOZLARIN ÜZERİNE İKAME EDİLEN SOĞUK BİR YAPI FAALİYETİNDEN İBARET DEĞİLDİR. O; BAZEN KAYBOLMUŞ BİR SOKAK ADININ İZİNİ SÜRMEK, BAZEN KÜLE DÖNMÜŞ BİR ŞEHİR ARŞİVİNİ DİJİTAL DÜNYADA DİRİLTMEK, BAZEN DE BİR KENTİN ENKAZ ALTINDAKİ HAFIZASINI VE SAKINLERİNİN GERİ DÖNÜŞ HAKKINI SAVUNMAKTIR. ÇÜNKÜ EN NİHAyetİNDE, TAŞIN VE TOPRAĞIN ÖTESİNDE: ŞEHİRLERİN DE YAŞAMA HAKKI VARDIR.

tarihini, hukukunu, toplum yapısını, ekonomik şartlarını, kültürel mirasını ve siyasi bağlamını dikkate alır. Fakat aynı zamanda bu farklı tecrübelerden ortak ilkeler, yöntemler ve dersler çıkarır.

Örneğin Gazze’de enkaz yönetimi, abluka ve malzeme kısıtlarıyla birlikte düşünülmek zorundadır. Hatay’da deprem sonrası yeniden inşa, mülkiyet, tarihî doku ve çok kültürlü hafıza meselesiyle birlikte ele alınmalıdır. Halep’te savaş sonrası miras ve dönüş hakkı; Beyrut’ta patlama sonrası liman, ekonomi ve kamusal hesap verebilirlik; Fas’ın Al Haouz bölgesinde ise tarihî köy dokusu ve yerel yapı kültürü ön plana çıkabilir. CURE, bu farklılıkları mukayeseli biçimde ele alarak kriz sonrası yeniden inşa alanında öğrenen bir platforma dönüşebilir.

Nitekim merkezin odak coğrafyaları arasında Filistin, Gazze, Batı Şeria ve Kudüs’ün yanı sıra Balkanlar, Afrika, Güneydoğu Asya ve Ortadoğu gibi bölgelerin yer alması, bu geniş ufkun işaretidir.

YENİ BİR MESLEKİ AHLAKA DOĞRU

Yeniden inşa, yalnızca yeni bir ihtisas alanı değil, aynı zamanda yeni bir mesleki

ahlak meselesidir. Zira kriz coğrafyalarında hazırlanan her plan, çizilen her yol, önerilen her konut modeli, belirlenen her finansman mekanizması ve kurulan her yönetim yapısı, insanların hayat nizamına doğrudan temas eder.

Bu sebeple mimarlık, mühendislik ve şehir planlama meslekleri, kriz sonrası alanlarda kendi mesleki kabullerini yeniden gözden geçirmek durumundadır. Teknik doğruluk tek başına kâfi değildir. Bir yapının statik bakımdan sağlam olması, onun toplumsal bakımdan adil olduğu anlamına gelmez. Bir mahallenin hızlıca yeniden yapılması, orada yaşayan insanların hafızasının muhafaza edildiğini göstermez. Bir altyapının yenilenmesi de yerel kurumların kendiliğinden tahkim edildiği manasına gelmez.

Bu yeni mesleki ahlakın merkezinde insan haysiyeti, yerel hafıza, aidiyet, kurumsal kapasite, adalet, geri dönüş hakkı ve toplumsal dirençlilik yer almalıdır. Yeniden inşa, insanları yalnızca “afetzedede”, “mülteci”, “hak sahibi” veya “yararlanıcı” olarak değil, kendi hayatlarının öznesi olarak görmelidir. Dış destek elbette gerekli olabilir; fakat yerel yönetimleri,

üniversiteleri, meslek insanlarını ve sivil toplumu devre dışı bırakan modeller, uzun vadede yeni kırılmalıklar üretir. Güçlü binalar mühimdir; fakat güçlü komşuluk rabitaları, güvenilir kurumlar, yerel iktisat, eğitim ve sosyal dayanışma da en az onlar kadar hayatidir.

Bu bakımdan yeniden inşa, yalnızca “yapı yapma” maharetiyle değil, hayati adaletle yeniden kurma mesuliyetiyle ele alınmalıdır. CURE’un en önemli katkılarından biri, işte bu mesleki ahlaki bilgi, eğitim, uygulama ve politika sahasında müşahhas ve işler bir zemine taşımak olabilir.

BİR ÇAĞRI: YIKIMDAN SONRA HANGİ DÜNYAYI KURACAĞIZ?

Bugün önümüzde duran vazife büyüktür. Enkaz çoktur. Acı derindir. Siyasi belirsizlikler, finansman sorunları, güvenlik riskleri ve kurumsal zayıflıklar yeniden inşanın önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. Fakat şehirlerin tarihi bize bir şey öğretiyorsa, o da şudur: İnsan hafızası, adalet duygusu ve müşterek irade bütünüyle yok edilemez.

Yeniden inşa, sadece yıkılanı yerine koyma faaliyeti değildir. Bazen bir sokağın adını korumaktır. Bazen bir okulun bahçesini yeniden çocuk sesleriyle buluşturmak. Bazen bir arşivi dijital olarak kurtarmaktır. Bazen bir mahallelinin evine geri dönme hakkını savunmaktır. Bazen bir belediye çalışanının kriz ortasında sürdürdüğü hizmeti görünür kılmaktır. Bazen de dünyaya şu basit hakikati hatırlatmaktır: Şehirlerin de yaşama hakkı vardır.

İTÜ CURE, bu hakkı savunmak, düşünmek, belgelemek, öğretmek ve mümkün olduğunca hayata geçirmek için kurulmuş bir platformdur. Bu platformun muvaffakiyeti, yalnızca birkaç kurumun gayretleriyle değil; mimarların, mühendislerin, şehir plancılarının, akademisyenlerin, öğrencilerin, belediyelerin, sivil toplumun ve vicdan sahibi herkesin katkısıyla mümkün olacaktır.

Gazze, Halep, Musul, Saraybosna, Mos-tar, Hatay ve daha nice şehir bize aynı suali yöneltiyor:

Yıkımdan sonra sadece bina mı yapacağız, yoksa daha adil bir dünya kurmaya mı cesaret edeceğiz?

Bu suale verilecek cevap, yalnızca şehirlerin değil, insanlığın da geleceğini belirleyecek.

TAŞIN VE ŞİİRİN DİRENİŞİ ASIRLIK GEÇİT Halep

İmparatorlukların gelip geçtiği, ticaret yollarının kesiştiği ve şiirin taşa kazındığı yer: Anadolu ile Mezopotamya'nın asırlık kilidi Halep. Savaşın küllerinden her defasında yeniden doğan bu kadim geçit şehrinin, Sayf al-Dawla'nın sarayından Bağdat Demiryolu'na uzanan direnç ve hafıza dolu destansı hikâyesi.

ORAL AVCI

İTÜ CURE Mütevelli Heyeti Üyesi - MMG İstişare Kurulu Üyesi

Halep, yalnızca bir şehir değildir. O, çağların içinden süzülerek bugüne ulaşmış büyük bir medeniyet hafızasıdır. Anadolu'nun güney ufkunda, Mezopotamya'nın kuzeye açılan eşiğinde; Doğu ile Batının birbirine dokunduğu kadim yolların kavşağında duran bu şehir, binlerce yıl boyunca tüccarların, orduların, kervanların, şairlerin, hükümdarların ve seyyahların uğrak menzili olmuştur. Nice devletler yükselmiş, nice imparatorluklar tarihin sisleri içinde kaybolmuştur; fakat Halep, her defasında küllerinin arasından yeniden doğrulmayı başarmış kadim şehirlerden biri olarak yaşamaya devam etmiştir.

Bereketli Hilal'in kuzey kapısında yer alan Halep, hiçbir zaman yalnızca taş ve topraktan ibaret olmadı. Fırat havzasının bereketi, kuzey Suriye ovalarının buğdayı, Yukarı Mezopotamya'nın emeği ve alın teri asırlar boyunca Halep çarşılarında hayat buldu. Bu yüzden şehir, yalnızca bir yerleşim merkezi değil; bölgenin nabzını tutan büyük bir ticaret, kültür ve hayat merkezi hâline geldi. Baharat kokularının taş sokaklara sindiği, hanların avlularında farklı dillerin yankılandığı bu şehir, doğunun en canlı ticaret damarlarından biri oldu.

Şehrin kalbinde yükselen Halep Kalesi ise bu uzun tarihin sessiz fakat heybetli muhafızı gibidir. Asırlardır şehre yukarıdan bakan bu ihtişamlı yapı, yalnızca bir savunma eseri değil; aynı zamanda Anadolu ile Mezopotamya arasında şekillenen sert tarihî coğrafyanın taşlaşmış hafızasıdır. Kalın surları, derin hendekleri, ağır taş kapıları ve yüksek burçlarıyla

ZAMANIN TAŞLAŞAN İMZASI: ASIRLIK GEÇİDİN YOLCULUĞU

Bereketli Hilal'in kuzey muhafızı Halep, bin yılı aşkın süredir her yıkımdan daha güçlü bir hafızayla doğrulmayı başardı. İşte kültürün, ticaretin ve savaşların gölgesinde şekillenen, Sayf al-Dawla'nın sarayından modern çağın direnişine uzanan o zamansız kronoloji.

**Şam'ın zarif
açıklığına ya da
Kahire'nin saraylı
ihtişamına benzemez Halep;
o, doğudan gelen istilaların
karşısında dikilen sert
ve korunaklı bir sınır
muhafızıdır.**

**[10. YV]
HAMDANİLER:**
Seyfû'd-Devle ve
Mütenebbi ile
kültür ve şiirin
altın çağı.

**[12. YV]
ZENGİLER:**
Nur ad-Din Zengi
önderliğinde
Haçlılara karşı
lojistik ve askeri
direniş.

**[1516]
OSMANLI DÖNEMİ:**
Yavuz Sultan Selim'in
seferiyle imparatorluğun
en zengin eyalet
merkezlerinden biri
oluşu.

**[19. YV]
BAĞDAT DEMİRYOLU:**
İstanbul-Bağdat
hattının birleşmesi;
Mezopotamya
üretimi Akdeniz'e
açılıyor.

**[1950]
ŞEHİR BURJUVAZİSİ:**
Güçlü tüccar
ailelerinin merkezi
yönetime karşı
mesafeli ve bağımsız
siyasi duruşu.

**[2011]
BÜYÜK KIRILMA:**
Suriye İç Savaşı
ile tarihi hanların,
çarşıların ve
mahallelerin ağır
yıkımı.

**[GÜNÜMÜZ]
YENİDEN İNŞA:**
STK
koordinasyonlarıyla
toplumsal hafızanın
ve eğitim yuvalarının
küllerinden doğuşu.

Direnişin Kalbi: Orta Çağ'da Halep

On ikinci yüzyılda Nur ad-Din Zengi'nin yükselişiyle Halep, Haçlı seferlerine karşı direnişin en kritik merkezlerinden biri hâline geldi. Şehir, yalnızca bir askerî üs değil; ilim, adalet ve vakıf düzeniyle beslenen güçlü bir medeniyet odağıydı. Doğu Akdeniz ile Mezopotamya arasındaki ana geçiş hattının kalbinde yer alan Halep, bu konumuyla mücadelenin stratejik sahnesine dönüştü.

Halep Kalesi; Musul, Kerkük, Mardin ve Diyarbakır surlarıyla aynı tarihî ruhu taşır. Bu nedenle Halep'in mimarisi ve şehir dokusu, klasik Arap şehirlerinden farklı bir karakter gösterir. Şam'ın zarif açıklığına, Kahire'nin saraylı ihtişamına ya da Bağdat'ın nehir boyunca yayılan yumuşak dokusuna benzemez. Halep daha serttir, daha korunaklıdır, daha sınır şehridir. Çünkü o, yüzyıllar boyunca doğudan gelen istilaların, kuzeyden inen orduların ve batıdan yükselen tehditlerin karşısında duran büyük bir geçit şehri olmuştur.

Onuncu yüzyılda Halep, yalnızca savaşların değil; ilmin, şiirin ve düşüncenin de merkeziydi. Hükümdar Sayf al-Dawla döneminde şehir, İslam dünyasının kültürel yıldızlarından biri hâline geldi. Büyük Arap şairi Al-Mutanabbi burada yaşadı; insanın gururunu, yalnızlığını, cesaretini ve

kaderini anlatan ölümsüz dizelerini burada kaleme aldı. Onun şiirlerinde Halep, yalnızca bir şehir değil; ihtişamın, asaletin ve insan iradesinin sembolüydü.

On ikinci yüzyılda ise Nur ad-Din Zengi ile birlikte Halep, İslam dünyasının en önemli direniş merkezlerinden biri hâline dönüştü. Haçlı seferlerine karşı yükselen mücadelede şehir; yalnızca askerî bir karargâh değil, aynı zamanda ilim, adalet ve vakıf düzeniyle ayakta duran güçlü bir medeniyet merkeziydi. O yıllarda Halep, doğu Akdeniz ile Mezopotamya arasındaki büyük geçiş yolunun kalbi konumundaydı. 1516 yılında Osmanlı'nın

10. yüzyılda Halep surlarında yankılanan kılıç sesleri, Al-Mutanabbi'nin dizelerinde insanın gururuna, yalnızlığına ve ölümsüz birer asalet sembolüne dönüştü.

Suriye seferi sonrasında Osmanlı hâkimiyetine giren şehir, kısa süre içinde imparatorluğun en zengin eyalet merkezlerinden biri oldu. Hanların da Venedikli, Fransız ve İngiliz tüccarlar

Halep: Doğunun Ticaret Kapısı

1516'dan sonra Osmanlı hâkimiyetine giren Halep, kısa sürede imparatorluğun en zengin ticaret merkezlerinden biri haline gelerek Venedikli, Fransız ve İngiliz tüccarların buluştuğu; ipek, baharat ve dokuma ürünlerinin el değiştirdiği, farklı kültür ve dillerin iç içe geçtiği büyük bir ticaret ve etkileşim merkezi oldu.

İstanbul'dan başlayan Bağdat Demiryolu sadece yolcu taşımadı; Musul'un petrolünü ve Mezopotamya'nın emeğini Halep üzerinden Akdeniz'e bağlayan bir can damarı oldu.

dolaşır; çarşılarında ipek, sabun, baha-rat ve dokuma ürünleri el değiştirirdi. Halep çarşıları yalnızca alışveriş yapılan mekânlar değil; farklı dillerin, dinlerin ve kültürlerin birbirine karıştığı büyük bir hayat sahnesiydi. Şehir, Osmanlı dünyasının doğuya açılan en önemli ticaret kapılarından biri olarak yükseldi.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Bağdat Demiryolu'nun inşasıyla birlikte Halep yeniden büyük bir kavşak hâline geldi. İstanbul'dan başlayan demiryolu hattı Konya, Adana ve Halep üzerinden Musul ile Bağdat'a uzanıyor; böylece Anadolu ile Mezopotamya arasındaki tarihî bağlar yeniden canlanıyordu. Bu demiryolu yalnızca yük ve insan taşıma-dı; aynı zamanda hafızaları, kültürleri ve ekonomik damarları da birbirine bağ-ladı. Musul'un petrolü, kuzey Suriye'nin tarımı ve Mezopotamya'nın üretimi Halep üzerinden Akdeniz'e ulaştı.

Yirminci yüzyılın ortalarında Iraklı devlet adamı Nuri al-Said'ın ortaya attığı "Bereketli Hilal Birliği" düşüncesi de aslında bu tarihî gerçekliğin siyasî bir ifadesiydi. Ona göre Halep, Şam ve Bağdat; birbirinden koparılamayacak kadar derin bağlarla örülmüş aynı büyük tarihî havzanın parçalarıydı. Çünkü bu şehirleri birbirine bağlayan şey yalnızca yollar değildi; ortak hafı-za, ortak ticaret ve ortak kaderdi.

Fakat modern çağın sert rüzgârları Halep'i de derinden sarstı. Özellikle 1950 sonrasında şehir, Suriye siyase-tinde farklı bir çizgiyi temsil etmeye başladı. Güçlü tüccar aileleri, köklü şehir kültürü ve ekonomik bağımsız-lık anlayışı nedeniyle Halep, merkezi yönetimle her zaman mesafeli bir ilişki kurdu. Bu yüzden şehir, zamanla yal-nızca ekonomik değil; aynı zamanda siyasî bir ağırlık merkezi hâline geldi.

Halep Sarayında Bir Şair: Mütenebbî ve Hükümdarlık Şiirinin Zirvesi

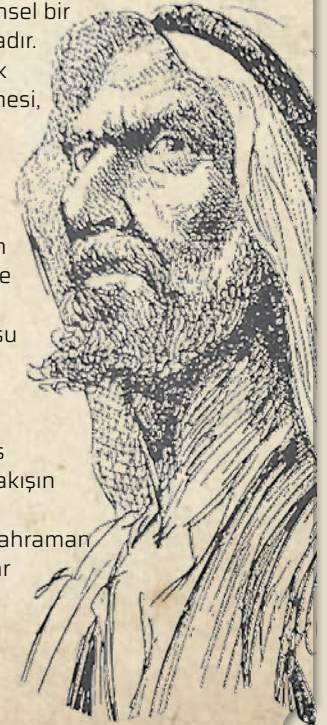
Al-Mutanabbi, Arap şiir tarihinin en büyük ve en etkili şairlerinden biri kabul edilir. Arap edebiyatında onun adı yalnızca güçlü bir şair olarak değil; dilin kudretini, insan iradesini, gururu, cesareti ve kader duygusunu şiire dönüştüren büyük bir söz ustası olarak anılır. Şiirleri, klasik Arap şiirinin zirvelerinden biri kabul edilmiş; yüzyıllar boyunca hükümdarlar, komutanlar, düşünürler ve edebiyatçılar tarafından ezberlenmiş ve tekrar edilmiştir. Özellikle Sayf al-Dawla sarayında geçirdiği dönem, Mütenebbî'nin şiirinin en parlak safhası kabul edilir. Halep'te yazdığı kasidelerde yalnızca bir hükümdarı övmez; aynı zamanda savaşın, asaletin, devlet fikrinin ve insanın büyüklük arzusunun destanını kurar. Bu nedenle Seyfûddevl'e için yazdığı şiirler, Arap edebiyatında "hamaset şiirinin" en yüksek örnekleri arasında görülür.

"وَتَعْظُمُ فِي عَيْنِ الصَّغِيرِ صِغَارُهَا ... وَتَصْغُرُ فِي عَيْنِ الْعَظِيمِ الْعَظَائِمُ"

(Küçük insanların gözünde küçük şeyler büyük, / Büyük yüreklerin nazarında ise en büyük işler bile küçülür.)

diye başlayan bu beyit ise, Arap şiir dünyasında hikmet taşıyan en meşhur beyitlerden biri kabul edilir. Çünkü burada Mütenebbî yalnızca bir hükümdarı övmekte; aynı zamanda insan karakterine dair evrensel bir ölçü ortaya koymaktadır. Büyük ruhların büyük meseleleri küçümsemesi, küçük insanların ise en küçük olayları büyütmesi; Arap edebiyatında asırlar boyunca tekrar edilen bir bilgelik sözü hâline gelmiştir.

Bu yüzden söz konusu beyitler, yalnızca bir methiye değil; aynı zamanda Arap kültür hafızasında yer etmiş ahlâkî ve felsefî bir bakışın şiirleşmiş hâlidir. Bu beytler Halep'in kahraman evladları için yüz yıllar önce yazılmış olsa da hala geçerliliğini korumaktadır.

Bütün acılarına rağmen yeniden ayağa kalkmaya çalışıyor.

Küllerinden Doğan Hafıza: Halep'i Yeniden Dokumak

Modern çağın en acımasız şehir savaşlarından birini geride bırakan Halep, bugün yaralarını sarmak için zamana ve insan iradesine direniyor. İslam Ülkeleri STK Birliği (IDSB) koordinasyonunda, Türkiye'den ve dünyadan sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla gerçekleştirilen üst düzey saha ziyareti, kentin sadece taşlarını değil, ruhunu da ayağa kaldırma mücadelesini gözler önüne serdi. Sahadaki gözlemlerimiz net: Bugün Halep'te yürütülen insani yardım, mobil sağlık klinikleri ve yeniden imar faaliyetleri, sıradan birer mühendislik projesi değil. Harap olmuş asırlık mahallelerin gölgesinde açılan her yeni okul sınıfı, tebessüm eden bir çocuk yüzü ve yeniden canlanan sokaklar, toplumsal hafızanın ve medeniyet birikiminin küllerinden yeniden doğuşunu simgeliyor. Halep'in o meşhur ticari ve kültürel dokusu, gönüllülerin ellerinde ilmek ilmek yeniden işleniyor. Taşlar onarılırken, Halep'in insanı da kendi geleceğini yeniden inşa ediyor.

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı ise Halep'in yakın tarihindeki en büyük kırılmayı oluşturdu. Şehrin mahalleleri, çarşıları, taş sokakları ve tarihî hanları ağır yıkımlara sahne oldu. Bir zamanlar kervanların geçtiği yollar, bu kez duman ve enkazla kaplandı. İnsanlığın ortak hafızasına ait nice eser, modern savaşın acımasızlığı karşısında harabeye döndü. Halep, çağımızın en ağır şehir savaşlarından birini yaşadı.

Buna rağmen şehir, bütün acılarına rağmen yeniden ayağa kalkmaya çalışıyor. Son yıllarda özellikle Türkiye'den gelen sivil toplum kuruluşlarının bölgede yürüttüğü çalışmalar dikkat çekmektedir. Nisan ayında gerçekleştirilen ve İslam Ülkeleri STK Birliği koordinasyonunda düzenlenen Suriye ziyareti sırasında Halep de ziyaret edilmiş; burada yürütülen insani yardım, eğitim, sağlık ve yeniden imar faaliyetleri yerinde gözlemlenmiştir. Aynı ziyaret kapsamında gerçekleştirilen temaslarda, savaş sonrası yeniden inşa sürecinin yalnızca fizikî bir onarım değil; aynı zamanda toplumsal hafızanın, şehir kültürünün ve medeniyet birikiminin yeniden ayağa kaldırılması anlamına geldiği özellikle vurgulanmıştır.

Bugün harap olmuş mahallelerde yeniden okullar açılıyor, çarşılar yeniden canlanıyor, çocuklar tekrar eğitimle buluşuyor. Yıkılmış taşların arasında hayat yeniden kök salmaya çalışıyor. Bu çabalar yalnızca bir şehri onarmak değil; aynı zamanda büyük bir medeniyet hafızasını yaşatmak anlamına geliyor.

Çünkü Halep'in hikâyesi yalnızca savaşların, yıkımların ve acıların hikâyesi değildir. O, aynı zamanda insan iradesinin, direncin ve yeniden doğabilme kudretinin hikâyesidir. Anadolu'nun Mezopotamya'ya açılan taş kapısı niteliğindeki bu kadim şehir için tarih boyunca değişmeyen gerçek belki de hep aynı kaldı:

"Halep'te coğrafya, yalnızca bir kader değil; aynı zamanda tarihin kendisidir."

DELSA

AKILLI EV SİSTEMLERİ

Hayatı daha pratik, güvenli ve keyifli hale getiren akıllı ev çözümleri

- ✓ Mobil Uygulama
- ✓ Anında Bildirim
- ✓ Kablosuz Kurulum
- ✓ Video İnterkom Desteği
- ✓ 7 ve 10 inç ekran seçeneği
- ✓ Genişletilebilir Sistem

DİRENÇLİLİK TEMELLİ BİR YAKLAŞIM

Toprak sarsılır, binalar yıkılır ve geriye sadece bir tercih kalır: Şehirleri geçmişin hatalarıyla alelacele yamamak mı, yoksa geleceğin sismik gerçekliğine göre radikal bir akılla yeniden düşünmek mi? 1509'un 'Küçük Kıyamet'inden 2023'ün asrın felaketine, hafızayı betona feda etmeyen dirençli kentlerin mimari ve sosyolojik manifestosu.

KADEM EKŞİ

Jeofizik Mühendisi

Krizler ve doğal afetler, şehirlerin yalnızca fiziksel yapısını değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kurumsal dengelerini de derinden sarsan olaylardır. Bu makale, kriz sonrası şehirlerin yeniden inşa süreçlerini dirençlilik, risk yönetimi ve sürdürülebilirlik perspektifinden ele almaktadır. Geleneksel yeniden inşa yaklaşımlarının eksiklikleri ortaya konulurken, daha bütüncül ve uzun vadeli bir planlama anlayışının gerekliliği vurgulanmaktadır. Çalışma, şehirlerin yalnızca yeniden yapılmasının değil, aynı zamanda yeniden düşünülmesinin zorunlu olduğunu savunmaktadır.

GİRİŞ

Şehirler, tarih boyunca sayısız krizle karşı karşıya kalmış ve her kriz sonrasında kendini yeniden kurmak zorunda kalmıştır. Ancak günümüzde yaşanan afetlerin yıkıcılığı, geçmişe kıyasla çok daha ağır sonuçlar doğurmaktadır. Bunun temel nedeni, doğanın kendisinden çok, insan eliyle oluşturulan plansız ve kontrolsüz şehirleşmedir. Özellikle büyük metropollerde, nüfus baskısı, yanlış arazi kullanımı ve denetimsiz yapılaşma, şehirleri afetlere karşı son derece kırılgan hale getirmiştir.

Deprem gibi doğa olayları kaçınılmazdır; fakat bu olayların afete dönüşmesi çoğu zaman insan hatalarının bir sonucudur. Bu

nedenle kriz sonrası yeniden inşa süreci, yalnızca yıkılan yapıların yerine yenilerinin yapılması olarak görülmemelidir. Asıl mesele, aynı hataları tekrar etmeyen, daha güvenli ve daha dirençli şehirler kurabilmektir.

KRİZLERİN ŞEHİRLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Krizler, şehirlerin zayıf yönlerini açığa çıkararak en sert gerçekliklerdir. Normal koşullarda göz ardı edilen planlama hataları, afet anında ağır bedellere dönüşmektedir. Çarpık kentleşme, yalnızca estetik bir sorun değil; doğrudan can güvenliğini tehdit eden bir yapısal problemidir.

Özellikle hızlı göçle büyüyen şehirlerde, plansız yapılaşma zamanla birikerek büyük bir risk alanı oluşturur. Bu süreçte yapılan her yanlış imar kararı, gelecekte yaşanacak bir felaketin zeminini hazırlar. Kriz anı geldiğinde ise bu birikmiş hatalar zinciri, ağır kayıplar olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle kriz sonrası yeniden inşa, geçmişin hatalarını temizleme fırsatı olarak görülmelidir.

GELENEKSEL YENİDEN İNŞA ANLAYIŞININ SINIRLARI

Kriz sonrası süreçlerde genellikle hızlı hareket etme refleksi ön plana çıkar. Yıkılan binaların yerine kısa sürede yenilerinin yapılması, ilk bakışta çözüm gibi görünür. Ancak bu yaklaşım çoğu zaman yüzeysel kalır. Çünkü mese-

Fotoğraf: U.S. Department of State / Ron Przystucha

**KÜLLERİNDEN
DOĞAN KENTLER:
TÜRKİYE’NİN AFET
VE PLANLAMA
TARİHİ**

Afetler, kentlerin halı altına süpürülmüş kusurlarını açığa çıkaran sismik yargıçlardır. Barış zamanında estetik bir kaygı sanılarak geçirilen çarpık kentleşme, o kırılma anında doğrudan can alan yapısal bir silaha dönüşür.

1509 - İstanbul 'Kıyamet-i Sugra' (Küçük Kıyamet): Ahşap Kentin Doğuşu

Marmara depremiyle şehir yıkıldı. Taş yapıların ölümcül enkaz riskini azaltmak için Osmanlı, konut mimarisinde esnek ahşap (hımış) yapı tarzını zorunlu kıldı. Kent, depreme esnek ama yangına kırılgan bir kadere teslim oldu.

1939 - Erzincan Depremi: Şehrin Tamamen Taşınması

Cumhuriyet tarihinin en büyük sismik kırılması. Şehir tamamen terk edildi. Yeni yerleşim, fay hattının uzağında, tamamen bakir bir zeminde, grid (ızgara) planlı düşük yoğunluklu bir modern kent vizyonu ile sıfırdan inşa edildi.

1999 - Marmara Depremi: Yapı Denetimi ve Mevzuat Dönüşümü

Endüstriyel kalbi vuran deprem, geleneksel inşaat pratiklerinin sonu oldu. Mühendislik standartları sil baştan değiştirildi; Zorunlu Deprem Sigortası (DASK) ve Yapı Denetimi hayatımıza girdi. Yeni konutlar sağlam zeminli yamaçlara taşındı.

2023 - Asrın Felaketi: Asrın Yeniden İnşa Sınavı

11 ili vuran mega kriz, hızlı inşa refleksi ile bütüncül planlamanın en büyük çatışma alanı oldu. Antakya ve Maraş gibi kadim kentlerin mikro-bölgeleme ve toplumsal hafıza mekânlarıyla yeniden ayağa kaldırılması modern şehirciliğin en büyük sınavıdır.

Yıkılan bir şehri ayağa kaldırmak basit bir onarım hamlesi değil, coğrafyayla yeni bir toplumsal sözleşme imzalamaktır. Seçimimiz nettir: Ya geçmişin hatalarını betona gömüp yeni felaketleri bekleyeceğiz ya da dirençli bir sistem kurup geleceğe meydan okuyacağız.

le yalnızca yapı üretmek değil, o yapının hangi zemine, hangi planlama anlayışıyla ve hangi risk hesaplarıyla yapıldığıdır.

Geleneksel yeniden inşa anlayışı, çoğu zaman geçmişte yapılan hataları sorgulamaz. Aynı bölgelerde, benzer yapılaşma modelleriyle yeniden inşa süreci yürütülür. Bu durum ise riskin ortadan kaldırılmasını değil, ertelenmesini sağlar. Dolayısıyla bu yaklaşım, şehirleri gelecekteki krizlere karşı daha da savunmasız hale getirebilir.

DİRENÇLİ ŞEHİRLER YAKLAŞIMI

Dirençli şehir kavramı, krizlere karşı sadece dayanıklı olmayı değil, aynı zamanda kriz sonrasında hızlı toparlanabilmeyi ifade eder. Bu yaklaşım, şehirleri statik yapılar olarak değil, yaşayan ve dönüşebilen sistemler olarak ele alır.

Bir şehrin dirençli olması, sadece binalarının sağlam olmasıyla sınırlı değildir. Toplumun bilinç düzeyi, kurumların koordinasyon kabiliyeti ve ekonomik yapının esnekliği de bu direncin önemli parçalarıdır. Bu nedenle dirençlilik, çok boyutlu bir kavramdır ve ancak bütüncül bir yaklaşımla sağlanabilir.

Fiziksel açıdan dirençli bir şehir, doğru zemin analizleri yapılmış, mühendislik standartlarına uygun inşa edilmiş yapılardan oluşur. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda toplumun afetlere karşı bilinçli olması, kriz anında nasıl davranacağını bilmesi gerekir. Bunun yanında ekonomik sistemin de krizlere dayanıklı olması, şehirlerin hızlı toparlanmasını

sağlar. Tüm bunların üstünde ise güçlü ve koordineli bir kurumsal yapı yer alır.

RISK YÖNETİMİ VE ÖNLEYİCİ YAKLAŞIM

Modern şehircilik anlayışında en önemli dönüşüm, kriz yönetiminden risk yönetimine geçiştir. Geleneksel yaklaşım, afet olduktan sonra müdahaleye odaklanırken; çağdaş yaklaşım, afet olmadan önce riskleri azaltmayı hedefler.

Bu noktada en kritik unsur, bilimsel veriye dayalı planlamadır. Tehlike haritalarının oluşturulması, zemin analizlerinin yapılması ve riskli alanların belirlenmesi, sağlıklı bir yeniden inşa sürecinin temelini oluşturur. Bu veriler doğrultusunda yapılan planlama, şehirlerin gelecekteki krizlere karşı daha hazırlıklı olmasını sağlar.

Kriz sonrası yeniden inşa süreci, aslında bir “yeniden düşünme” sürecidir. Bu süreçte sorulması gereken en önemli soru şudur: “Bu şehir neden yıkıldı?” Bu soruya dürüstçe verilen cevaplar, doğru yeniden inşa politikalarının temelini oluşturur.

PLANLAMA VE ŞEHİRCİLİK PERSPEKTİFİ

Sağlıklı bir şehir, ancak doğru planlama ile mümkündür. Kriz sonrası yeniden inşa sürecinde planlama, sadece teknik bir araç değil, aynı zamanda bir vizyon meselesidir. Bu süreçte kısa vadeli çözümler yerine uzun vadeli hedefler belirlenmelidir.

Parsel bazlı çözümler yerine bölgesel dönüşüm yaklaşımı benimsenmeli, şehir bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Ayrıca yapı yoğunluğunu artıran dikey mimari yerine, daha dengeli ve insan ölçe-

ğine uygun yerleşimler tercih edilmelidir. Açık alanlar, yeşil alanlar ve toplanma bölgeleri şehir planlamasının ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

Bunun yanında şehirlerin tarihsel ve kültürel dokusu korunmalı, yeniden inşa süreci kimliksiz bir kentleşmeye dönüşmemelidir. Çünkü şehirler sadece beton yapılar değil, aynı zamanda hafıza ve kimliktir.

KURUMSAL YAPI VE YÖNETİŞİM

Kriz sonrası yeniden inşa süreçlerinin başarısı, büyük ölçüde kurumsal kapasiteye bağlıdır. Farklı kurumların aynı hedef doğrultusunda uyum içinde çalışması, sürecin etkinliğini belirler. Ancak uygulamada çoğu zaman koordinasyon eksikliği ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Bu nedenle afet yönetimi, yalnızca müdahale eden değil, aynı zamanda önleyici politikalar geliştiren bir yapıya dönüşmelidir. Kurumlar arası veri paylaşımı, ortak planlama ve şeffaf yönetim anlayışı bu sürecin temel unsurlarıdır.

TOPLUMSAL BOYUT VE KATILIM

Şehirlerin yeniden inşası, sadece mühendislerin ve yöneticilerin işi değildir. Bu süreçte en önemli aktörlerden biri de toplumun kendisidir. İnsanların yaşadıkları şehir üzerinde söz sahibi olması, hem projelerin başarısını artırır hem de toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirir.

Kriz sonrası süreçlerde toplumsal katılım sağlanmadığında, yapılan projeler uzun vadede sürdürülebilir olmaz. Bu nedenle vatandaşların sürece dahil edilmesi, yerel ihtiyaçların dikkate alınması ve sosyal adaletin gözetilmesi büyük önem taşır.

SONUÇ

Kriz sonrası şehirlerin yeniden inşası, basit bir onarım süreci değil; kapsamlı bir dönüşüm meselesidir. Bu süreçte yapılacak tercihler, şehirlerin geleceğini belirleyecektir. Aynı hataların tekrar edilmesi, yeni krizlerin kaçınılmaz olmasına yol açacaktır.

Bu nedenle yeniden inşa süreçleri, riskleri azaltan, dirençliliği artıran ve sürdürülebilirliği esas alan bir anlayışla yürütülmelidir. Şehirler ya geçmişin hatalarını tekrar eden kırılgan yapılar olarak kalacak ya da geleceğe güvenle bakan dirençli sistemlere dönüşecektir.

Bugün alınacak kararlar, yarının şehirlerini şekillendirecektir. Ve bu dönüşüm için en doğru zaman, hiç kuşkusuz bugündür.

Geleceğin kenti teknik bir cetvelle değil, tarihsel bir vizyonla çizilir. Kriz sonrası kurulan masada atılan her kısa vadeli imza, sonraki nesillerin felaket faturasını peşinen imzalamaktır."

HAVADAN ARAŞTIRMA

DAYK Group; filosunda yer alan uçaklar, helikopterler, insansız hava araçları ile havadan manyetik, havadan radyometrik, havadan elektromanyetik, havadan gravite, havadan gravite gradyometre ve havadan GPR gibi teknolojilerle yer bilimleri alanında arama ve araştırma faaliyetleri sunmaktadır. Ayrıca madencilik alanında da hava lojistiği hizmeti sağlamaktadır.

KARADAN ARAŞTIRMA

Yeraltında ekonomik öneme sahip yapıların ortaya çıkarılmasından, inşa edilen veya edilecek mühendislik yapılarının tasarımına kadar birçok alanda; sismik, öz direnç, IP, gravite, manyetik, radyometrik, elektromanyetik, GPR gibi teknolojilerle; jeolojik ve jeofizik veri toplama, veri işleme, raporlama ve yorumlama hizmetleri sunar.

DENİZDEN ARAŞTIRMA

Deniz jeofiziği, açık deniz inşaat projeleri ve petrol arama projeleri için açık denizde arama çalışmalarını hayata geçirir.

DAYK Group; havadan, karadan ve denizden gerçekleştirdiği arama, araştırma, danışmanlık ve Ulusal (UMREK) ve uluslararası standartlarda (JORC ve CRIRSCO) kaynak ve rezerv belirleme ve ulusal (UMVAL) ve uluslararası (VALMIN) kodlarda maden sahalarının yeniden değerlendirme hizmetleriyle yerbilimleri alanında ulusal ve uluslararası ölçekte hizmet sunar.

www.dayk.com

[in](#) [@](#) [f](#) [v](#) /dayk

AFETLERDEN SONRA KENTLERİ BUILD BETTER İLKESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ IŞIĞINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK

DAİMA YENİDEN, AMA DAHA İYİ

Tarih, doğayla inatlaşan heybetli duvarların değil; onun ritmini anlayan esnek şehirlerin ayakta kaldığını fısıldar. Küresel felaketlerin ardından kentleri sadece betonla değil, yeni bir 'kentsel rönesans' vizyonu ile yeniden düşünmek...

PROF. DR. MİKDAT KADIOĞLU

Meteoroloji ve Afet Yönetimi Uzmanı, İTÜ Öğretim Üyesi

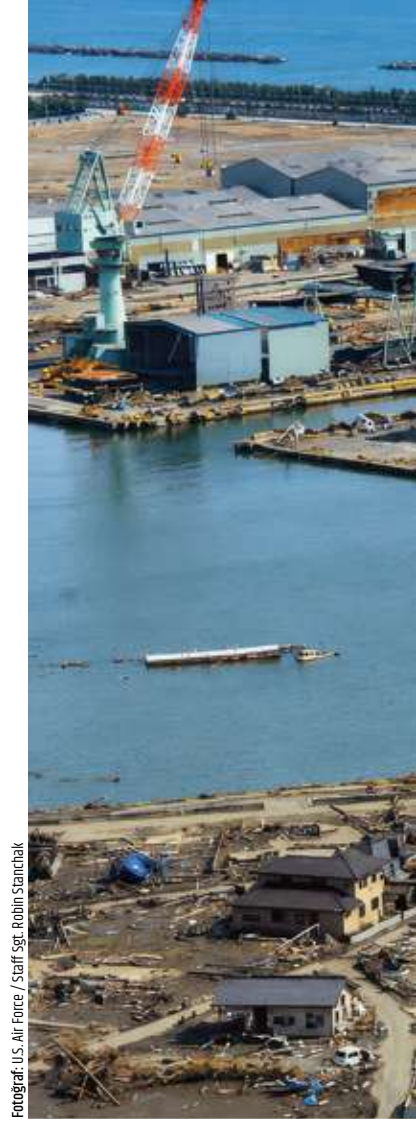
BİR SABAH, BİR SANİYE, BİR ŞEHİR

11 Mart 2011, saat 14.46. Japonya'nın doğu kıyılarında 130 saniye süren ve 9,0 büyüklüğüne ulaşan bir deprem, ülkenin kayıtlı tarihindeki en büyük sarsıntıyı yaratır. Yer kabuğu yer yer 2,4 metre, deniz tabanı ise yaklaşık 50 metre kayar. Saatler içinde 14 ila 40 metreyi bulan tsunami dalgaları kıyı kentlerini siler. Birkaç saat sonra dünya bambaşka bir adı duymaya başlayacaktır: Fukushima.

O sabahın bilançosu sadece 18.500'ü aşan can kaybı, beş yüz binden fazla yıkılmış konut ya da Çernobil'den bu yana yaşanan en ağır nükleer kaza değildir. O sabah, dünyanın en hazırlıklı ülkelerinden birinin bile afet karşısında ne kadar kırılgan olabileceğini gördüğümüz bir gündür. Ve aynı sabah, mimarların, mühendislerin ve kent yöneticilerinin yüzleşmekten kaçındığı bir soruyu masaya yeniden çıkarır:

"Yıkılan bir şehri yeniden yaparken, sadece eski hâline mi dönmeliyiz, yoksa fırsatı kullanıp daha iyisini mi inşa etmeliyiz?"

Bu soruyu kendisine soran sadece Japonya değildi. Yeni Zelanda Christchurch'ten Şili'nin küçük kıyı kasabası Constitución'a, Endonezya'nın Açe sahillerinden Hollanda'nın nehir vadilerine kadar pek çok ülke, son yirmi yılda aynı eşikte durdu. Çıkardıkları ortak ders, bugün uluslararası literatürde tek bir başlık altında toplanıyor: Build Back Better — kısaca, daha iyisini inşa et.

Fotoğraf: US Air Force / Staff Sgt. Robin Stanchak

Fotoğraf: Juan Orellana

“Yıkılan bir şehri
yeniden yaparken,
sadece eski hâline mi
dönmeliyiz, yoksa fırsatı
kullanıp daha iyisini mi
inşa etmeliyiz?”

Fukushima

Constitución

Christchurch

HASARLI KENT SİLÜETİ

DİRENÇLİ VE YEŞİL ŞEHİR

"Build Back Better" (BBB) kavramı, akademik literatürde ilk kez 2004 Hint Okyanusu Tsunamisi sonrasında yer buldu. 230 bini aşkın insanın yaşamını yitirdiği bu büyük felaketin ardından yürütülen yeniden yapılanma sürecini koordine eden Birleşmiş Milletler Özel Temsilcisi Bill Clinton, 2006 tarihli raporunda yeniden inşa anlayışına yeni bir perspektif kazandırdı. Ona göre mesele, yalnızca yıkılanı yerine koymak değil; topluluklara eskisinden daha güvenli, daha adil ve daha sürdürülebilir yaşam koşulları sunmaktır.

"BUILD BETTER" NEDİR? - BETON REÇETESİNDEN YAŞAM REÇETESİNE

Build Back Better (BBB) kavramı, akademik dile ilk kez 2004 Hint Okyanusu tsunamisinin ardından girdi. 230.000'den fazla insanın hayatını kaybettiği bu felaketin yeniden yapılanma sürecini koordine eden Birleşmiş Milletler Özel Temsilcisi Bill Clinton, 2006 tarihli raporunda yeniden inşa fikrini bambaşka bir yere taşıdı: "Yıkılanı geri getirmek değil; topluluklara önceki durumlarından daha güvenli, daha adil ve daha sürdürülebilir bir yaşam alanı sunmak."

Bu basit cümle, ilkenin tüm çekirdeğini içerir. Ancak çerçevesinin küresel bir politika belgesine dönüşmesi için bir on yıl daha geçmesi gerekti. 2015 yılında 187 ülkenin imzasıyla kabul edilen Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi (2015–2030), Build Back Better'ı dört önceliğinden birinin merkezine yerleştirdi: "İyileşme, rehabilitasyon ve yeniden inşa süreçlerinde daha iyisini inşa etmek."

BİR KENTİ AYAĞA KALDIRMAK, YALNIZCA DUVAR ÖRMEKLE BİTMEZ. ASIL BELİRLEYİCİ OLAN; O DUVARLARIN NEREDE YÜKSELDİĞİ, NASIL İNŞA EDİLDİĞİ, KİME HİZMET ETTİĞİ VE HANGİ DEĞERLERİ TAŞIDIĞIDIR. DAHASI, ORTAYA ÇIKAN ŞEHİR SADECE DAYANIKLI DEĞİL; AYNI ZAMANDA YEŞİL, KAPSAYICI, ADİL VE GERÇEKTEN YAŞANABİLİR OLMALIDIR.

Aynı yıl bir başka tarihi belge daha imzalandı: Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve onun 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SKH). Bu hedeflerden 11 numaralı olanın başlığı doğrudan kentleri ilgilendiriyordu: "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar." Sendai Çerçevesi ile SKH-11, sanki birbirinin elini tutmak için yazılmış iki belge gibi, afet sonrası yeniden yapılanmanın yalnızca bir mühendislik meselesi değil; insan hakları, eşitlik, iklim ve geleceğin sürdürülebilirliği meselesi olduğunu söylüyordu.

Halkın anlayacağı dilde şöyle özetlenebilir: Bir kenti yeniden inşa ederken duvarları kaldırmak yetmez. O duvarları nereye, nasıl, kim için ve hangi standartta yaptığımız da en az duvarın kendisi kadar önemlidir. Üstelik yeni kentin sadece sağlam değil;

yeşil, kapsayıcı, eşit ve yaşanabilir olması gerekir.

İlkenin Üç Temel Ayağı

Uluslararası uygulamalara bakıldığında Build Better ilkesi üç ayak üzerinde yükselir. Birincisi fiziksel direnç: Binaların, altyapının ve kamusal alanların gelecekteki afetlere karşı bilimsel standartlarda tasarlanmasıdır. İkincisi sosyal ve ekonomik direnç: Yeniden yapılanmanın yalnızca beton dökmekten ibaret olmadığı; yerel ekonomilerin canlandırılması, sosyal dokunun korunması ve eşitsizliklerin derinleştirilmemesi gereği. Üçüncüsü ise kurumsal direnç: Şeffaf yönetim, halkın katılımı ve uzun vadeli planlamanın güvence altına alınması. Bu üç ayağın kesişiminde, bugün artık bir başka kavram daha duruyor: sürdürülebilirlik.

BİR KENTİ AFET SONRASI YENİDEN İNŞA ETMEK ZATEN ZORDUR. PEKİ YA BU KENTİ, YILLARCA İNSAN YAŞAMINA UYGUN OLMAYACAK BİR RADYASYON KUŞAĞININ ORTASINDA YENİDEN HAYATA DÖNDÜRMEK GEREKİYORSA?

Fukushima: Üç Felaketin Kentsel Hafızası

Fukushima'yı dünya tarihine yazdıran, aslında üst üste binen üç ayrı felaketti: Bir deprem, bir tsunami ve bir nükleer kaza. Tsunaminin Daiichi nükleer santralinin reaktör soğutma sistemini devre dışı bırakmasıyla başlayan kriz, çekirdek erimesi ve hidrojen patlamalarıyla devam etti. Sonunda Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, kazaya en yüksek seviye olan 7. dereceyi (Çernobil ile aynı düzey) verdi. 470 binden fazla insan tahliye edildi; bazı bölgeler için "geri dönülemez" denildi.

Bir kenti afet sonrası yeniden inşa etmek zaten zordur. Peki ya bu kenti, yıllarca insan yaşamına uygun olmayacak bir radyasyon kuşağının ortasında yeniden hayata döndürmek gerekiyorsa? İşte Fukushima'nın hikâyesi tam da burada başlar ve Build Better ilkesini bilinen sınırlarının ötesine taşır.

Onagawa: Kasabayı 20 Metre Yukarı Taşımak

Fukushima ile aynı kıyı şeridindeki Onagawa kasabası, tsunamide nüfusunun yaklaşık yüzde 10'unu, konutlarının ise neredeyse yüzde 90'ını kaybetti. Yerel meclis, alışılmış "olduğu yere yeniden yap" yaklaşımını reddetti. Onun yerine kasaba topyekün karar aldı: Tüm yerleşim, kıyı

şeridinden 20 metreye varan yüksekliklere taşınacaktı. Eski kasaba alanı; tampon park, balıkçılık limanı ve tahliye alanı olarak yeniden tasarlandı. İnsanların 15 dakika içinde yüksek kotlara ulaşabileceği yaya yolları ve tahliye kuleleri planın kalbinde yer aldı.

Bu, sadece teknik bir kararın değil; kasabanın ortak hafızasının bir ifadesiydi. Onagawa'nın deneyimi, Build Better ilkesinin en sık unutulmuş kuralını hatırlatır: Doğanın sınırlarını kabul etmek bazen geri çekilmek anlamına gelir; ve bu, bir mağlubiyet değil, akıllı bir tasarımdır.

KÜRESEL YIKIMLAR VE KENTSEL DEVRİMLER

- **[2004] Hint Okyanusu Depremi & Tsunamisi**
Akabinde Bill Clinton "Build Back Better" kavramını ilk kez resmi raporlara geçirdi.
- **[2009] L'Aquila (İtalya) Depremi**
Prefabrik kutu konutlar (C.A.S.E.) hızla yapıldı ancak sosyal dokuyu yıktığı için "hatalı model" ilan edildi.
- **[2010] Şili Depremi & Constitución Projesi**
Alejandro Aravena ve Elemental ekibi, tsunami dalgalarına karşı "Orman Parkı" projesini başlattı.
- **[2011] (Şubat) Christchurch (Yeni Zelanda) Depremi**
"Share an Idea" projesi doğdu; kentin kaderi 106 bin halk fikriyle yeniden çizildi.
- **[2011] (Mart) Tohoku Depremi & Fukushima Faciası**
Japonya'nın en büyük sınavı. Onagawa kasabası taşındı, Fukushima Innovation Coast kuruldu.
- **[2015] Sendai Çerçevesi & BM SKH-11 Hedefleri**
"Daha İyi İyisini İnşa Et" ilkesi, 2030 küresel kalkınma ajandasının resmi anayasası oldu.

Innovation Coast Framework: Felaketten Bir Geleceğin Çekirdeği

Fukushima Bölgesi'nin yeniden yapılanma stratejisi, geleneksel "konut + altyapı" denkleminin çok ötesine geçti. Japon hükümeti, bölgenin Pasifik kıyısı için "Yenilikçi Sahil Çerçevesi" (Fukushima Innovation Coast Framework) adlı bir program başlattı. Programın temel fikri ilginçti: Afetin yarattığı boşluğu, geleceğin endüstrilerinin laboratuvarına dönüştürmek.

Bu çerçevede yenilenebilir enerji araştırma merkezleri, dünyanın en büyük hidrojen üretim tesislerinden biri (Fukushima Hydrogen Energy Research Field), insansız hava aracı test bölgeleri, robotik araştırma kampüsleri ve afet yönetimi simülasyon laboratuvarları kuruldu. Uzun vadede bölge, sürdürülebilir enerjiyi merkeze alan bir "sıfır karbon kıyısı" olarak konumlandırılıyor. Yani Fukushima, yıkımın gölgesini bir tasarım girdisine çevirerek SKH-7 (Erişilebilir ve Temiz Enerji), SKH-9 (Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı) ve SKH-13 (İklim Eylemi) hedeflerini aynı projede buluşturmayı denedi.

Hâlâ tartışmalı, hâlâ hatalarıyla birlikte gelişen bir hikâye bu. Bazı yerleşim alanlarına 14 yıldır geri dönüş hâlâ tam anlamıyla mümkün değil; bazı eski sakinler bir daha geri dönmeyi tercih etmedi. Ama Fukushima'nın asıl dersi şudur: En kötü senaryoyu yaşamış bir bölge bile, yıkımı bir geleceğin başlangıcına çevirebilir — eğer arkasında uzun soluklu bir vizyon ve kararlı bir bilim-politika ittifakı varsa.

DÜNYADAN DERSLER: AYNI SORUYA FARKLI CEVAPLAR

Yeni Zelanda — Christchurch: Bir Şehri 106.000 Fikirle Yeniden Çizmek

Şubat 2011'de Christchurch'ü vuran 6,3 büyüklüğündeki deprem, 185 kişinin canına mal oldu ve şehir merkezini neredeyse tamamen kullanılamaz hâle getirdi. Yerel yönetim, planı çizmeye başlamadan önce sıra dışı bir karar aldı: Halka sordu. "Share an Idea" (Bir Fikir Paylaş) kampanyasıyla altı hafta içinde 106.000'den fazla fikir toplandı. Çocuklardan emeklilere kadar herkes, hayalini kurduğu kenti tarif etti.

Bu fikirlerin önemli bir bölümü resmi plana yansdı: Yüksek katlı kuleler yerine 6-7 katı geçmeyen insan ölçeğinde binalar, geniş yaya bölgeleri, Avon Nehri kıyısı boyunca kesintisiz yeşil koridor, sanata ve

Fotoğraf: Lee Hamner / CC BY-SA 2.0

Christchurch

ŞUBAT 2011'DE CHRISTCHURCH'Ü SARSAN 6,3 BÜYÜKLÜĞÜNDEKİ DEPREM, 185 KİŞİNİN HAYATINA MAL OLURKEN ŞEHİR MERKEZİNİ NEREDEYSE BÜTÜNÜYLE İŞLEVSİZ BIRAKTI. ANCAK YEREL YÖNETİM, YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNE ALIŞILMIŞIN DIŞINDA BİR ADIMLA BAŞLADI: PLANI MASADA ÇİZMEK YERİNE SÖZÜ DOĞRUDAN HALKA VERDİ. "SHARE AN IDEA" (BİR FİKİR PAYLAŞ) KAMPANYASI KAPSAMINDA YALNIZCA ALTI HAFTADA 106 BİNİ AŞKIN ÖNERİ TOPLANDI; ÇOCUKLARDAN EMEKLİLERE KADAR HER KESİMDEN İNSAN, HAYAL ETTİĞİ KENTİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİNİ KENDİ DİLİYLE ORTAYA KOYDU.

Fotoğraf: Claudio Núñez / CC BY-SA 2.0

Constitución

CONSTITUCIÓN ÖRNEĞİ, DİRENÇLİ KENTİN PAHALI OLMASI GEREKMEDİĞİNİ; AKILLI TASARIMIN SINIRLI BÜTÇELERİN DE GÜÇLÜ SONUÇLAR VEREBİLECEĞİNİ GÖSTERİR.

geçici kullanımlara ayrılmış boş arsalar. Christchurch'ün asıl yeniliği, tuğlanın betona dönüşmesi değil; planın bizzat halkın elinden çıkmasıydı. Bu yaklaşım, SKH-11.3 hedefinin ("katılımcı, entegre ve sürdürülebilir kentleşme") en somut örneklerinden biridir.

Şili - Constitución: Doğanın Kendi Kalkanını Tasarlamak

27 Şubat 2010'da Şili'yi vuran 8,8 büyüklüğündeki deprem ve onu izleyen tsunami, küçük kıyı kenti Constitución'u büyük ölçüde tahrip etti. Yeniden yapılanma sürecinde, Şilili mimar Alejandro Aravena ve Elemental ofisi, ilginç bir sorudan yola çıktı: "Bir tsunami dalgasını yapay duvarlarla durdurmaya çalışmak yerine, doğanın kendi savunma mekanizmalarını kente kazandırsak nasıl olur?"

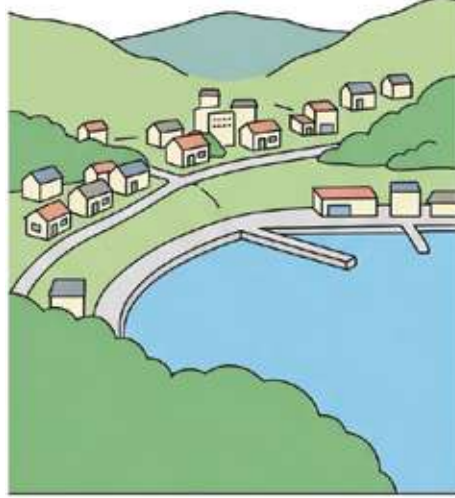
Bu yaklaşımla kıyı şeridi boyunca geniş bir orman parkı tasarlandı; hem rekreasyon alanı hem de tsunami dalgalarının enerjisini kırarak doğal bir tampon. Yeniden inşa edilen konutlar ise halkın yıllar içinde kademeli büyütebileceği "yarısı bitmiş" tasarımlarla sunuldu. Sınırlı kamu kaynağıyla daha çok aileye sağlam bir başlangıç noktası verilmiş oldu. Constitución örneği, dirençli kentin pahalı olması gerektiğini; akıllı tasarımın sınırlı bütçelerin de güçlü sonuçlar verebileceğini gösterir.

Hollanda - Room for the River: Selle Savaşmak Değil, Selle Yaşamak

Build Better örnekleri yalnızca depremlerle sınırlı değildir. 1993 ve 1995'teki büyük nehir taşkınlarının ardından Hollanda hükümeti, geleneksel "daha yüksek set" mantığından vazgeçti ve "Nehre Yer Aç" (Room for the River) programını başlattı. 2,3 milyar avro bütçeli, 30'u aşkın projeden oluşan bu girişim; nehir yataklarını genişletti, taşkın ovalarını kazandı, bazı setleri geri çekti ve gerektiğinde kontrollü biçimde su altında kalabilecek tarım alanları tasarladı.

Hollanda, doğa olaylarına karşı en güçlü savunmanın çoğu zaman daha kalın bir duvar değil; doğanın kendi dilini anlamak ve onunla uzlaşmak olduğunu gösterdi. Bu, SKH-13 (İklim Eylemi) için bir kent ölçekli ders kitabıdır.

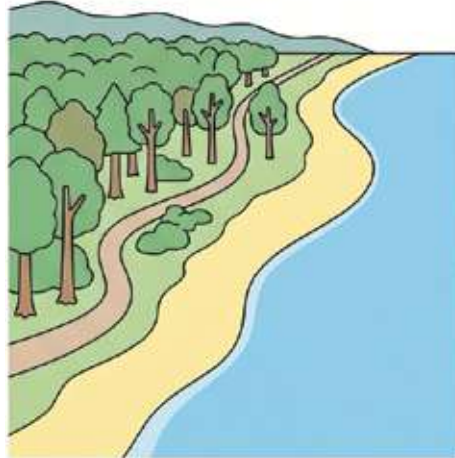
ONAGAWA

CHRISTCHURCH

CONSTITUCIÓN

NEHİRE YER AÇ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ VE KENT: 2030'A 5 YIL KALA

Birleşmiş Milletler 2030 Gündemi'nin 11. hedefi, doğrudan kentleri konu alır ve dirençli kentin uluslararası tanımı sayılabilir: "Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir kılmak." Bu hedefin alt başlıkları, afet sonrası yeniden yapılanma yapan her kentin yol haritası gibi okunabilir.

SKH-11.1, herkes için yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konuta erişimi öngörür; afet sonrasında bu, sadece bir konut sayı meselesi değil, eşit konut meselesidir.

SKH-11.3, 2030'a kadar katılımcı planlama yapan kentlerin sayısının artırılmasını hedefler; Christchurch'ün başardığı tam da budur. SKH-11.5, afetlerden kaynaklanan ölümleri ve etkilenen kişi sayısını önemli ölçüde azaltmayı; SKH-11.7 ise kapsayıcı ve erişilebilir kamusal yeşil alanların sağlanmasını taahhüt eder. SKH-11.b ise altını çizerek: 2020'ye kadar (sonraki revizyonlarla 2030'a uzatıldı), Sendai Çerçevesi ile uyumlu afet risk yönetimi politikalarını benimseyen kent sayısını önemli ölçüde artırmak.

Yani Sendai Çerçevesi nasıl yeniden yapılanmanın güvenlik tarafını yazıyorsa,

AFET SONRASI SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT: SKH-11 UYGULAMALARI

SKH-11: SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

Mükemmel Yapılar, Boş Kentler: Build Back Better'ın Göz Ardı Edilen Sosyo-Mekânsal Gerçeği

Build Better doktrininin teknik formüller arasında gözden kaçmaya en müsait ancak sürdürülebilirliği belirleyen yegane unsuru 'sosyo-mekânsal' boyutudur. Küresel literatür ve geçmiş deneyimler kanıtlamaktadır ki; mühendislik açısından kusursuz ve yapısal olarak başarılı görünen kentsel projeler, toplumsal hafızayı ve mahalle dinamiklerini iskaladıkları takdirde uzun vadede kentsel birer hayalet şehre dönüşmekten kurtulamazlar.

SKH-11 de yaşanabilirlik tarafını yazar. İkisi birlikte okunduğunda, bir afet sonrasında Mimar ve Mühendis Dergisi okuyucularının kafasında oluşacak resim şudur: Yeniden yapılanma, sadece bir bina projesi değildir; aynı zamanda bir iklim, eşitlik ve kalkınma projesidir.

“Yeniden yapılanma, sadece bir bina projesi değildir; aynı zamanda bir iklim, eşitlik ve kalkınma projesidir.”

SADECE BETON DEĞİL, İNSAN DA YENİDEN İNŞA EDİLİR

Build Better ilkesinin belki en az konuşulan ama en kritik boyutu, sosyal boyutudur. Uluslararası deneyimler, fiziksel olarak başarılı görünen yeniden yapılanma süreçlerinin sosyal dokuyu gözardı ettiklerinde uzun vadede başarısız olabildiğini gösterir.

İtalya'nın L'Aquila kentinde 2009 depremi sonrasında inşa edilen prefabrike geçici konut bölgeleri (C.A.S.E. Projesi), fiziksel olarak hızlı bir çözüm sundu; ancak insanları aşına oldukları mahallelerden, komşu-

larından ve günlük rutinlerinden koparak yıllarca süren bir sosyal kırılma yarattı. Tarihi kent merkezinin yeniden inşası bir on yılı aşkın süre boyunca yavaş ilerledi. Bu, dünya genelinde "hızlı çözüm"ün her zaman "iyi çözüm" olmadığını uyarıcı bir örneği olarak anılır.

Bunun karşısı olarak Endonezya'nın Açe bölgesinde 2004 tsunamisi sonrasında uygulanan yaklaşım, halkın kendi evlerini kendi ellerinde yeniden inşa etmesine olanak tanıyan bir model benimsedi. Yarı-dım kuruluşları malzeme ve mali destek sağladı; tasarım kararları mahalleli ile birlikte alındı. Sonuçta yalnızca evler değil, toplumların kendine güveni de yeniden inşa edildi. Bu, SKH-10'un (Eşitsizliklerin Azaltılması) ve SKH-16'nın (Etkili, Hesap Verebilir Kurumlar) afet sonrasında ne anlama geldiğinin somut bir cevabıdır.

SONUÇ: YIKIMIN GÖLGESİNDE BİR EŞİK

Bir kentin afet sonrası girdiği yeniden yapılanma süreci, sadece bir yıkımın izlerini silme çabası değildir. Aynı zamanda o

kentin geleceğine dair büyük bir karar anıdır. Yıkılanın aynısını yeniden dikmek mi; yoksa daha güvenli, daha adil, daha yeşil ve daha sürdürülebilir bir geleceği inşa etmek mi? Build Better ilkesi tam da bu sorunun içine doğan bir cevaptır. SKH-11 ise o cevabı küresel bir taahhüde dönüştürür.

Onagawa'nın 20 metre yukarı taşınan kasabasından Christchurch'ün 106.000 fikriyle çizilen merkezine; Constitución'un dalga kıran ormanından Hollanda'nın geri çekilen setlerine; Açe'nin halkın elinden yükselen evlerinden Fukushima'nın hidrojen sahillerine kadar, dünyada onlarca farklı örnek bize aynı şeyi söylüyor: İyi bir yeniden yapılanma, mühendislerin, mimarların, plancıların, yöneticilerin ve halkın aynı masada bulunduğu bir süreçtir. Beton ve çelik kadar; dinleme, katılım ve sürdürülebilirlik de o duvarların ayakta kalmasını sağlayan harçtır.

Mimar ve mühendisler için Build Better ilkesi, mesleğin sınırlarını genişleten bir çağrıdır. Bu çağrı, yapı tasarımının ötesine geçerek bir kentin nasıl bir hayatı barındırması gerektiğini düşünmeyi gerektirir. Halk için ise bu ilke, afet sonrasında kendi mahallesinin geleceğine söz söyleme cesaretidir. Sonuçta, en sağlam binalar; içinde yaşayanların kendilerini hem fiziksel hem de toplumsal hem de iklimsel olarak güvenle hissettikleri binalardır. Build Better ilkesi ile SKH-11 birlikte bize bunun reçetesini sunmaktadır: Yeniden, evet — ama bu kez, hep birlikte ve daha iyisini...

KAYNAKÇA

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR), Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, Sendai/Cenevre, 2015.

- United Nations, Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (Hedef 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar), New York, 2015.
- Clinton, W. J. (UN Special Envoy for Tsunami Recovery), Key Propositions for Building Back Better, BM Raporu, 2006.
- Reconstruction Agency of Japan, White Paper on Reconstruction from the Great East Japan Earthquake, yıllık raporlar 2012–2024.
- Fukushima Innovation Coast Framework Promotion Organization, Resmi yayınlar ve yıllık raporlar.
- Christchurch City Council, Share an Idea Campaign Report, 2011 ve Central City Recovery Plan, 2012.
- Aravena, A. & Elemental, Constitución Sustainable Reconstruction Plan (PRES), 2010.
- Rijkswaterstaat (Hollanda), Room for the River Programme — Final Evaluation Report, 2018.
- World Bank & GFDRR, Building Back Better: Achieving Resilience Through Stronger, Faster, and More Inclusive Post-Disaster Reconstruction, 2018.
- OECD, Building Resilience: New Strategies for Strengthening Infrastructure Resilience and Maintenance, 2021.

YOUR TRUSTED PARTNER

You can witness our efforts and working discipline

in | @ | f | v | e | Özata Shipyard
www.ozatashipyard.com

YALNIZCA BİNALARI DEĞİL, HAYATI DA YENİDEN KURMAK AFET SONRASI YENİDEN İNŞA

Kırılan beton onarılır, göçen kolonlar yükselir; peki ya bir şehrin ruhu? Türkiye'nin hafızasında derin yaralar açan afetlerin ardından yükselen asıl soru, kaç konut inşa ettiğimiz değil, yok olan toplumsal belleği ve aidiyeti sokağa yeniden nasıl döndüreceğimizdir.

DOÇ. DR. YAŞIN BEKTAŞ

İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, CURE YK Üyesi

Deprem olduğunda ilk baktığımız şey genellikle binalardır. Kaç bina yıkıldı, hangileri hasar aldı, hangi yollar kapandı, hangi altyapı çöktü... Özellikle büyük afetlerin ardından kamuoyunda en çok konuşulan başlıklar da genellikle bunlar olur. Çünkü yıkım önce gözle görülür olanda belirir. Beton kırılır, kolonlar göçer, çatılar çöker, yollar yarılr. Afetin ilk yüzü, fiziksel yıkımdır.

Ancak afetin gerçek etkisi çoğu zaman bundan daha büyüktür. Yıkılan sadece duvarlar değildir. Dağılan yalnızca kent dokusu değildir. Afetler, insanların gündelik hayatını, güven duygusunu, hatıralarını, sosyal ilişkilerini ve bir yere ait olma hissini de sarsar. Bu nedenle afet sonrası yeniden inşa, yalnızca konut üretmek, yolları açmak ya da altyapıyı yenilemek olarak ele alınamaz. Yeniden inşa, en basit ifadeyle, hayatı yeniden kurma meselesidir.

Türkiye, bu gerçeği çok acı biçimde defalarca yaşadı. 17 Ağustos Marmara Depremi, Van Depremi, Elazığ ve İzmir depremleri, seller, yangınlar, heyelanlar... Fakat 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, afet sonrası yeniden inşa tartışmasını çok daha belirgin ve kaçınılmaz hale getirdi. Çünkü bu kez yalnızca tek tek binalar değil; kentler, mahalleler, gündelik yaşam ağları, toplumsal hafıza ve aidiyet duygusu büyük bir kırılma yaşadı.

Bugün afet sonrası yeniden inşayı konuşurken asıl sormamız gereken soru şudur: Biz tam olarak neyi yeniden kuruyoruz? Yalnızca yapıları mı? Yalnızca güvenli konutları mı? Yalnızca mühendislik açısından daha dayanıklı çevreleri mi? Yoksa aynı zamanda insanların hayatını, kentlerin hafızasını, mahalle ilişkilerini, kamusal alanları ve ortak yaşam kültürünü de mi?

Bu soruya verilecek cevap, nasıl bir şehircilik anlayışını benimsediğimizi de ortaya koyar.

Fotoğraf: Hilmi Haraloğlu / VOA

Fotoğraf: Mahmut Bozarslan / VOA

**Sabah uyardığında
bakkalını, çocuğunun
okul yolunu ve komşusunun
selamını bulamayan bir
toplum için iyileşme süreci,
şantiyelerin hızından çok
daha derin mekânsal ve
duygusal köprüler talep
eder.**

KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

Kentsel Hafıza: Bir kentin zaman içinde biriktirdiği tarihi, kültürel ve sosyal yaşanmışlıkların sokaklar, yapılar, meydanlar ve sıradan mekânlar (bakkal, fırın, asırlık ağaç vb.) üzerinden somutlaşmış halidir.

Dirençli Kent: Sadece doğal afetlere karşı fiziksel olarak yıkılmayan değil; bir kriz veya afet sonrasında sosyal, ekonomik ve altyapısal olarak kendini hızla toparlayabilen, adapte olabilen bütüncül kent modelidir.

Kentsel Kimlik: Bir şehri diğerlerinden ayıran; coğrafyası, mimari tarzı, iklimi, silüeti ve insan ilişkileriyle şekillenen kendine has karakter özelliklerinin bütünü.

Solastaji / Çevresel Yas: İnsanın evini terk etmediği halde, yaşadığı çevrenin afet veya radikal müdahalelerle tanınmaz hale gelmesi sonucu hissettiği akut memleket hasreti ve varoluşsal keder hissi.

Sosyal Sermaye: Bir topluluğun afet anında ve sonrasında resmi kurumlardan önce kendi arasında kurduğu dayanışma, güven ve yardımlaşma kapasitesidir. Geniş caddelerle birbirinden ayrılan izole yüksek bloklar sosyal sermayeyi yok ederken; geleneksel mahalle yapısı sosyal sermayeyi maksimuma çıkarır.

YIKILAN SADECE BİNALAR DEĞİLDİR

Afetler sonrasında “barınma” doğal olarak en temel ihtiyaç olarak öne çıkar. İnsanların güvenli bir çatı altında yaşaması, en kısa sürede sağlanması gereken bir haktır. Bu nedenle konut üretimi ve yapı güvenliği elbette afet sonrası sürecin merkezindedir. Ancak yeniden inşa yalnızca konut stoğu üzerinden tanımlandığında, asıl hayatın kurulduğu başka unsurlar görünmez hale gelir.

Bir insan için ev, sadece dört duvar ve bir çatıdan ibaret değildir. Ev aynı zamanda alışkanlıkların, günlük ritmin, mahremiyetin, hatıraların ve güven duygusunun mekânıdır.

Çünkü ev, her şeyden önce bir yuvadır. Çocukların oynadığı köşe, mutfaktaki masa, komşunun kapısı, sokağın sesi, sabah yürüdüğü yol, alışveriş yaptığı bakkal, mahallenin parkı, oturduğu bank, uğradığı cami, okul, sağlık ocağı... Bunların hepsi bir bütün olarak yaşam çevresini, gündelik alışkanlıkları, toplumsal ilişkileri ağırlarını ve kısacası hayatı sürdürme biçimini oluşturur.

Bir afet olduğunda işte tam da bu yaşamı

Ev, dört duvar değil; bir yaşam ağıdır. Afetler ise sadece yapıları değil, o görünmez bağı da yıkar.

sürdürme biçimi zarar görür. İnsanlar yalnızca evlerini kaybetmez; tanıdıkları çevreyi, kendilerini güvende hissettikleri düzeni, alıştıkları gündelik akışı da kaybederler. Bu nedenle afet sonrası süreçte yalnızca “kaç konut yapıldı?” sorusunu sormak yeterli değildir. Şu soruları da sormak gerekir:

- İnsanlar yeni yaşam alanlarında kendilerini ait hissedebiliyor mu?
- Gündelik hayat yeniden kurulabiliyor mu?
- Mahalle ilişkileri devam edebiliyor mu?
- Çocuklar için güvenli açık alanlar var mı?
- Yaşlılar, kadınlar, engelliler ve çocuklar için erişilebilir bir çevre oluşuyor mu?
- İnsanlar yalnızca barınabiliyor mu, yoksa yaşayabiliyor mu?

Bu ayrım çok önemlidir. Çünkü barınmak ile yaşamak aynı şey değildir. Yeniden inşa da yalnızca barınma üretimi değildir.

6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ: FİZİKSEL YIKIMIN ÖTESİ

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremleri, geniş bir coğrafyada milyonlarca insanın hayatını doğrudan etkiledi. Çok

ŞEHİRLERİ DÜZE ÇIKARIRKEN ASIL YÜZLEŞMEMİZ GEREKEN EŞİK ŞUDUR: BİZ TAM OLARAK NEYİ İHYA EDİYORUZ? KUSURSUZ BETON BLOKLARI VE SARSILMAZ DUVARLARI MI, YOKSA O DUVARLARIN ARASINDA ASIRLARDIR NEFES ALAN TOPLUMSAL BELLEĞİ, KOMŞULUK BAĞLARINI VE ORTAK YAŞAM KÜLTÜRÜNÜ MÜ?

Fotoğraf: Hilmi Hacıoğlu / VOA

AFETİN EN AĞIR YÜKÜ, ŞAFAK VAKTİ HER ŞEYİN ANİDEN DURMASIYDI. O SABAH UYANANLAR SADECE EVLERİNİ DEĞİL; ÇOCUKLARIN OKUL YOLUNU, ESNAFIN TANIDIK TEZGAHINI, YAŞILARIN SOKAĞINI, YANI HAYATIN ALIŞTIKLARI RİTMİNİ KAYBETTİ. İŞTE BU YÜZDEN İYİLEŞME, SADECE ŞANTİYELERİN HIZIYLA ÖLÇÜLEMEZ.

sayıda ilde yapı stoğu ağır hasar aldı; mahalleler boşaldı, insanlar başka kentlere göç etti, kamu yapıları ve altyapılar zarar gördü. Ancak yaşanan kırılma yalnızca fiziksel değildi.

Depremden sonra en çok hissedilen şeylerden biri, gündelik hayatın aniden kesilmesi idi. İnsanlar sabah uyandıklarında yalnızca evlerini değil, hayatlarının alışılmış düzenini de kaybetmişti. Çocuklar okulunu, aileler mahallesini, esnaf müşteri çevresini, yaşlılar yıllardır tanıdığı sokağını kaybetti. Bu durum, afet sonrası iyileşme sürecinin yalnızca inşaat faaliyetleriyle açıklanamayacağını bir kez daha gösterdi.

Depremden sonra insanlar sadece “Nerede yaşayacağız?” diye sormadı. Aynı zamanda “Nerede buluşacağız?”, “Çocuklarımızı yeniden nasıl güvende hissedecek?”, “Komşularımızla bağımız sürecektir mi?”, “Bu şehrin hatırası ne olacak?” gibi sorular da sordu. Bu sorular bazen yüksek sesle, bazen

sessizce, bazen de yalnızca gündelik hayat-taki kırılmalarda ortaya çıktı.

Afet sonrası yeniden inşa tam da bu nedenle teknik olduğu kadar toplumsal, mekânsal olduğu kadar duygusal bir süreçtir. Bir şehirde bina yapmak mümkündür. Ama bir şehrin aidiyet duygusunu yeniden üretmek aynı hızda ve aynı kolaylıkla gerçekleşmez. Hatta çoğu zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle yeniden inşa sürecinde hız kadar yön, sayı kadar nitelik, yapı kadar yaşam çevresi önemlidir.

6 Şubat’ın yıkımında hız zorunluydu; ama şehirler betonla değil, kimlik ve aidiyetle yeniden kurulur ve bu zaman ister.

YENİDEN İNŞA NEDEN SADECE KONUT ÜRETİMİ DEĞİLDİR?

Afet sonrası süreçte en görünür hedef, kısa sürede yeni konutlar üretmektir. Bu hedef elbette önemlidir. Fakat mesele yalnızca “kaç konut yapıldığı”na indirgenirse, ortaya sayısal olarak başarılı, fakat yaşam-sal olarak eksik sonuçlar çıkabilir.

Bir afet sonrasında yeni yerleşimler tasarlanırken çoğu zaman standartlaştırılmış,

TÜRKİYE’NİN HAFIZASINDAKİ KIRILMA NOKTALARI VE KENTSEL REFLEKSLER

17 Ağustos 1999 | Marmara Depremi: Türkiye’nin modern yapı stoğu ve denetim mekanizmalarıyla ilk büyük yüzleşmesi. “Deprem Yönetmeliği” kavramı hayatımıza girdi, ancak toplumsal hafıza boyutu teknik tartışmaların gölgesinde kaldı.

23 Ekim 2011 | Van Depremi: Kırsal ve kentsel dönüşümün hızla devreye sokulduğu, afet sonrası toplu konut (TOKİ) refleksinin kurumsallaştığı dönem. Hızlı konut üretiminin yerel kimlikle imtihanı başladı.

30 Ekim 2020 | İzmir Depremi: Yoğun kentsel alanlardaki yapı güvenliğinin ve zemin kalitesinin metropol ölçeğinde sorgulanması. Kamusal alanların ve toplanma alanlarının ne kadar hayati olduğu bir kez daha görüldü.

6 Şubat 2023 | Kahramanmaraş Depremleri: Sadece binaların değil, medeniyetlerin, şehir kimliklerinin ve bütüncül bir bölgesel hafızanın çöküşü. Yeniden inşanın “hız ile kimlik” arasındaki en büyük tarihi sınavı başladı.

Fotoğraf: Onur Erdoğan / VOA

BİR ŞEHİR YALNIZCA BİNALARDAN OLUŞMAZ. ŞEHİRİ ŞEHİR YAPAN, SOKAKLARI, MEYDANLARI, SİLÜETİ, GÜNDELİK GÜZERGAHLARI, KOMŞULUK İLİŞKİLERİ, YEREL MİMARİSİ VE İNSANLAR TARAFINDAN ZAMAN İÇİNDE BİRİKTİRİLMİŞ ORTAK HAFIZASIDIR. KENT HAFIZASI DENİLDİĞİNDE, BAZEN YALNIZCA TARİHİ ESERLER AKLA GELİR. OYSA HAFIZA, YALNIZCA ANITSAL YAPILARDA DEĞİL; SIRADAN GÜNDELİK MEKÂNLARDA DA YAŞAR.

BİR YAŞAM ÇEVRESİNİN TEMEL BİLEŞENLERİ

Odak Noktası	Fiziksel Üretim (Sadece Barınma)	Yaşamsal Yeniden İnşa (Gerçek Dirençlilik)
Mekân Ölçeği	Standartlaştırılmış tek tip konut blokları	Yürünebilir sokaklar, geleneksel mahalle dokusu
Sosyal Alan	Sadece otopark ve sınırlı yeşil alan	Kamusal meydanlar, aktif çocuk oyun alanları, esnaf sokakları
Toplumsal Hafıza	Coğrafyadan ve geçmişten kopuk yeni yerleşim	Kentin tarihi silüetine, iklimine ve kültürüne uygun mimari
Sosyal Bağlar	Komşuluk ilişkilerinden uzak, izole yaşam	Yaşlı, çocuk ve engelliler için erişilebilir ortak alanlar

hızlı uygulanabilir ve tekrarlanabilir çözümler öne çıkar. Bu yaklaşımın pratik gerekçeleri vardır: zaman baskısı, kaynak kısıtı, güvenli yapı ihtiyacı, merkezi koordinasyon gerekliliği gibi. Fakat yalnızca bu mantıkla hareket edildiğinde yeni yerleşimler, yaşadığı yere özgü bağ kuramayan, bulunduğu coğrafyanın karakteriyle zayıf ilişki kuran ve kent hafızasını yeterince taşıyamayan çevrelere dönüşebilir.

Burada kritik mesele şudur: Yeniden inşa ile yeni bir yapı çevresi üretmek mümkündür; ancak yeni bir yaşam çevresi üretmek daha karmaşık bir iştir.

Bir yaşam çevresi için sadece güvenli konut değil, aynı zamanda şu unsurlar gerekir:

- Erişilebilir ve işleyen sokaklar,
- Yürünebilir mahalleler,
- Toplanma ve buluşma alanları,
- Çocuklar için açık alanlar,
- Sosyal hizmetler,
- Sağlık ve eğitim yapıları,
- Yerel ticaretin yeniden canlanması,
- Kamusal alanların kullanıma açık olması,
- Kültürel süreklilik hissi,
- Farklı toplumsal grupların birlikte yaşayabileceği bir çevre.

Yani yeniden inşa, yalnızca “çatı altı üretmek” değil; insanların yeniden kök salabileceği bir çevre kurmaktır.

KENT HAFIZASI, KİMLİK VE AİDİYET

Bir şehir yalnızca binalardan oluşmaz. Şehri şehir yapan, sokakları, meydanları, silüeti, gündelik güzergâhları, komşuluk ilişkileri, yerel mimarisi ve insanlar tarafından zaman içinde biriktirilmiş ortak hafızasıdır. Kent hafızası denildiğinde, bazen yalnızca tarihî eserler akla gelir. Oysa hafıza, yalnızca anıtsal yapılarda değil; sıradan gündelik mekânlarda da yaşar.

Bir bakkal dükkânı, çocukluğumuzun geçtiği sokak, yıllardır aynı yerde duran ağaç, mahallenin küçük parkı, köşe başındaki fırın, her gün önünden geçtiğimiz okul kapısı... Bütün bunlar birer hafıza taşıyıcısıdır. İnsanlar bu mekânlardan üzerinden şehirle bağ kurar. Kendilerini bir yerin parçası gibi hisseder.

Afet sonrası yeniden inşa sürecinde bu hafıza boyutu göz ardı edildiğinde, şehir fiziksel olarak ayağa kalksa bile insanlar kendilerini o şehre yeniden ait hissetmekte

zorlanabilir. Özellikle deprem sonrasında ortaya çıkan büyük ölçekli ve tek tip konut alanları, eğer mevcut kentsel bağlamla ilişkili kurulmazsa, bu kopuşu derinleştirebilir.

Burada mesele sadece “eskiyi olduğu gibi korumak” değildir. Elbette deprem sonrası her şeyin birebir aynı şekilde yeniden yapılması ne mümkün ne de doğru olabilir. Ancak yeniden inşa sürecinde yerin karakterine, kentin silüetine, iklimine, sosyal yapısına, kültürel alışkanlıklarına ve toplumsal hafızasına dikkat edilmesi gerekir. Aksi halde insanlar güvenli bir binaya taşınabilir, ama yine de yaşadığı yere yabancı hissedebilir.

Aidiyet, tek başına vaziyet planla veya plan notuyla üretilebilen bir şey değildir. Aidiyet; zaman, ilişki, tanışıklık, tekrar ve ortak yaşamla oluşur. Bu nedenle yeniden inşa süreci, hafızayı tamamen silen değil, onu dönüştürerek devam ettiren bir yaklaşıma ihtiyaç duyar.

YÜKSEK KATLI YAPILAR, HIZ BASKISI VE KİMLİK AŞINMASI

Afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde sıkça karşılaşılan risklerden biri, hızla konut üretme baskısının tek tip ve yere yabancı yapı çevreleri üretmesidir. Bu durum sadece estetik

bir mesele değildir. Aynı zamanda kimlik, aidiyet, ölçek, gündelik yaşam ve toplumsal etkileşim meselesidir.

Özellikle deprem sonrasında inşa edilen çok katlı bloklar, her zaman bulunduğu yerin karakteriyle uyumlu sonuçlar vermeyebilir.

Mühendislik açısından güvenli olması, o yapının aynı zamanda iyi bir yaşam çevresi sunduğu anlamına gelmez. Güvenli yapı elbette vazgeçilmezdir; ancak güvenlik ile yaşam kalitesi arasında sağlıklı bir denge kurulmazsa ortaya yalnızca sağlam ama ruhsuz çevreler çıkabilir.

**Hafıza;
fırında, ağaçta,
sokakta yaşar.
Yeniden inşa,
geçmişi silmek
değil, geleceğe
taşımaktır.**

DİRENÇLİ KENT NE DEMEKTİR?

Son yıllarda sıkça kullanılan kavramlardan biri “dirençli kent”tir. Ancak bu kavram bazen yalnızca teknik dayanım ya da afet anındaki fiziksel performans üzerinden anlaşılır. Oysa dirençli kent, bundan daha geniş bir şeydir.

Dirençli bir kent, yalnızca sarsıntıya dayanıklı binalardan ibaret değildir. Aynı zamanda:

- Güvenli konutlara,
- İşleyen altyapıya,
- Kamusal ve toplanma alanlarına,
- Yürünebilir ve erişilebilir sokaklara,
- Mahalle ölçeğinde güçlü ilişkiler,
- Hızlı örgütlenebilen topluluklara,
- Sağlık, ulaşım ve iletişim gibi temel hizmetlere,
- Doğayla daha uyumlu, riskleri azaltan ve adapte olan bir planlama anlayışına

sahip olan kenttir.

Yani dirençlilik sadece “yıkılmadan ayakta kalmak” değil; aynı zamanda “zarar gördükten sonra insan onuruna yakışır biçimde toparlanabilmek”tir. Bu nedenle afet sonrası yeniden inşa, dirençli kent hedefiyle ele alınmalıdır. Ama bu hedef, sadece beton kalitesini artırmakla sağlanamaz.

Örneğin bir şehirde güvenli binalar yapılmış olabilir; ama toplanma alanları yoksa, kamusal alanlar zayıfsa, insanlar bilgiye erişemiyorsa, yerel dayanışma ağları kırılmışsa ve gündelik hayat sürdürülemiyorsa o şehir tam anlamıyla dirençli sayılamaz.

Dirençli kent, fiziksel ve toplumsal boyutların birlikte düşünüldüğü kenttir.

Elazığ Palu Afet Konutları Uygulaması

Yere Ait Olmayan Şehirler: Yeniden İnşanın Görünmeyen Riski

Afet sonrası yeniden inşa süreçlerinin en kritik risklerinden biri, hız baskısıyla üretilen tek tip ve yere yabancı yapılaşmadır. Bu mesele yalnızca estetik bir sorun değildir; kimlik, aidiyet, ölçek, gündelik yaşam ve toplumsal etkileşimle doğrudan ilişkilidir.

Yeni yerleşimleri, kentin tarihsel dokusuna dışarıdan dayatılan yabancı kalıplar gibi kurguladığımızda; teknik anlamda yeni imar alanları oluşturabiliriz, ancak o sokaklara gerçek bir “şehir ruhu” kazandıramayız. Bu yapaylık, zamanla mekânsal kopuşu derinleştirir ve toplumsal bağları zayıflatan bir kırılma üretir.

Yüksek katlı ve yoğun bloklar çoğu zaman şu sorunları beraberinde getirebilir:

- Mahalle ölçeğinin kaybolması,
- Açık alanların zayıflaması,
- Komşuluk ilişkilerinin zayıflaması,
- Çocuklar ve yaşlılar için gündelik yaşamın zorlaşması,
- Yerel kimliğin silinmesi,
- Tarihî ve doğal silüetlerin bozulması,
- İnsanların yaşadıkları yere yabancılaşması.

Afet sonrası inşa edilen yeni çevreler, eğer mevcut şehir dokusuna tepeden inen bir kalıp gibi yerleştirilirse, teknik olarak yeni bir kent parçası üretilebilir; fakat o çevrede bir “şehir hissi” oluşmayabilir. Bu da uzun vadede sosyal kopuşları artırabilir.

Bu nedenle yeniden inşaada temel soru yalnızca “kaç bina yapılacak?” değil, “nasıl bir yaşam çevresi kurulacak?” olmalıdır.

KAMUSAL ALANLAR VE MAHALLE HAYATI: GÖZDEN KAÇAN AMA HAYATİ UNSURLAR

Afet sonrası süreçte en az konuşulan, ama en önemli başlıklardan biri kamusal alanlardır. Oysa afet anında ve sonrasında insanların ilk ihtiyaç duyduğu şeylerden biri güvenli biçimde bir araya gelebilecekleri açık alanlardır. Parklar, toplanma alanları, geçici destek noktaları, çocuklar için güvenli oyun alanları, mahalle içinde nefes alma ve temas kurma imkânı sunan kamusal alanlar bu nedenle çok değerlidir.

Kamusal alanlar yalnızca afet anında işe yaramaz. Afet sonrası iyileşme sürecinde de insanların birbirini görmesi, konuşması, destek alması, gündelik hayata dönmesi, çocukların oyun yoluyla yeniden güven geliştirmesi, yaşlıların sosyal olarak yalnızlaşmaması açısından da büyük rol oynar.

Mahalle hayatı da burada belirleyici bir unsurdur. Çünkü afet sonrasında ilk destek

çoğu zaman en yakından gelir. Komşular, akrabalar, mahalle ağları, yerel gönüllüler ve sivil inisiyatifler, resmi mekanizmalar kadar hatta bazen onlardan önce devreye girer. Bu yüzden yeniden inşanın mahalle ölçeğini koruyacak biçimde kurgulanması önemlidir.

İnsanların birbirini tanıdığı, yürüyerek temel ihtiyaçlara erişebildiği, çocukların güvenli hareket edebildiği, yaşlıların dışlanmadığı, kamusal alanların yaşayan parçalara dönüştüğü mahalleler, afet sonrasında da iyileşme kapasitesi daha yüksek çevrelerdir.

Yeniden inşa edilen alanlarda bu ölçeğin kaybedilmesi, yalnızca fiziksel değil toplumsal olarak da zayıf yerleşimler üretir.

MİMAR, MÜHENDİSLER VE ŞEHİR PLANCILARI İÇİN YENİDEN DÜŞÜNME GEREĞİ

Afet sonrası yeniden inşa söz konusu olduğunda mimar, mühendislerin ve şehir plancılarının rolü hayati önemdedir. Güvenli yapı üretimi, doğru zemin etüdü, malzeme kalitesi, taşıyıcı sistem kararları, altyapı sürekliliği, ulaşım erişimi ve risk azaltıcı teknik çözümler olmadan sağlıklı bir yeniden inşa düşünülemez.

Ancak bugün ihtiyacımız olan şey, teknik uzmanlığın yalnızca sayısal ve yapısal sorunlara değil, yaşam çevresinin bütününe yönelmesidir. Bu konudaki uzmanların, afet sonrası sürecin sadece “yapı üretim ayağında” değil, yaşamı kuran mekânsal kararlarında da etkin olmak zorundadır.

Bu bağlamda birkaç temel soruyu yeniden sormamız gerekiyor:

- Yapının güvenliği ile mahalle ölçeği nasıl dengelenir?
- Hızlı üretim baskısı altında yerel kimlik nasıl korunur?
- Kamusal alan ve toplanma alanları tasarımın asli parçası haline nasıl getirilir?
- Erişilebilirlik, yaşlılar, çocuklar ve engelliler için nasıl düşünülür?
- Geçici barınmadan kalıcı yaşama geçiş daha insani biçimde nasıl kurgulanır?
- Yeni yapı çevresi, bulunduğu şehrin silüeti ve hafızasıyla nasıl ilişki kurar?

Bugün afet sonrası yeniden inşaada yalnızca “dayanıklı bina” değil, “yaşanabilir ve ait hissedilen çevre” üretmek gerekiyor. Bu da disiplinler arası bir bakış, sahadan öğrenme, yerel bağlamı tanıma ve standart çözümleri sorgulama iradesi gerektirir.

AFET SONRASI YENİDEN İNŞA SÜREÇLERİNDE MİMARLARIN, MÜHENDİSLERİN VE ŞEHİR PLANCILARININ ROLÜ BELİRLEYİCİDİR. GÜVENLİ YAPI ÜRETİMİ; DOĞRU ZEMİN ANALİZİ, NİTELİKLİ MALZEME SEÇİMİ, SAĞLAM TAŞIYICI SİSTEMLER, KESİNTİSİZ ALTYAPI, ERİŞİLEBİLİR ULAŞIM VE RİSK AZALTICI TEKNİK ÇÖZÜMLERLE MÜMKÜNDÜR. BU UNSURLAR OLMADAN KURULAN HİÇBİR YAPILAŞMA, GERÇEK ANLAMDA SAĞLIKLI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YENİDEN İNŞA OLARAK KABUL EDİLEMEZ.

KENTİN SİLÜETİNİ, HAFIZASINI VE TOPLUMSAL OMURGASINI YOK SAYARAK YÜKSELEN BİR ŞEHİR, FİZİKSEL OLARAK AYAĞA KALKSA BİLE RUHEN BİR HAYALETE DÖNÜŞÜR. YENİDEN İNŞA; SADECE 'BİR ŞEYLER İNŞA ETMEK' DEĞİL, DOĞRU ŞEYİ, DOĞRU ÖLÇEKTE VE İNSANLA DOĞRU BAĞ KURARAK KURMA SANATIDIR.

SİVİL TOPLUM, GENÇLER VE TOPLUMSAL İYİLEŞME

Afet sonrası iyileşme süreci yalnızca kurumlar ve uzmanlar tarafından yürütülen bir süreç değildir. Toplumsal dayanışma, gönüllülük, gençlerin katılımı, yerel örgütlenmeler ve sivil toplumun rolü de bu sürecin ayrılmaz parçasıdır.

Özellikle büyük afetlerden sonra görülen en dikkat çekici şeylerden biri, insanların birbirine destek olmak için ne kadar hızlı harekete geçebildiğidir. Gıda dağıtımı, geçici destek alanları, çocuk etkinlikleri, psikososyal destek, bilgi paylaşımı, koordinasyon, yaşlı ve kırılgan gruplara yardım, yerel ihtiyaçların görünür kılınması gibi konularda sivil toplum önemli bir boşluğu doldurur.

Gençler burada ayrı bir yere sahiptir. Çünkü gençler sadece yardım eden değil, aynı zamanda süreci yeniden düşünmeye zorlayan bir enerjiyi de taşır. Katılım mekanizmalarına dahil olan, sahayı gözleyen, yerel ihtiyaçları anlayan, yenilikçi çözümler üreten gençler, afet sonrası yaşamın yeniden kurulmasında önemli aktörlerdir.

Bu nedenle yeniden inşa süreci, yalnızca yukarıdan aşağıya yürüyen bir uygulama olarak değil; yerel halkın, meslek insanlarının, sivil toplumun ve özellikle gençlerin sesinin duyulduğu bir çerçevede ele alınmalıdır. İnsanlar kendi yaşam alanlarına dair kararlara dahil oldukça, ortaya çıkan çevreyle daha güçlü bağ kurar.

Gerçek bir toplumsal iyileşme için, kentin hafızasını ve kamusal yaşam ağlarını planın merkezine koymak zorundayız.

YENİDEN İNŞA MI, YENİDEN BAĞ KURMAK MI?

Afet sonrası süreçte çoğu zaman “yeniden inşa” kelimesini kullanıyoruz.

Oysa belki de bugün biraz daha geniş düşünmeye ihtiyacımız var.

Çünkü mesele sadece yeniden inşa etmek değil; aynı zamanda yeniden bağ kurmaktır.

İnsanların yaşadıkları yerle, mahalleleriyle, komşularıyla, şehirleriyle ve gelecekle yeniden bağ kurabilmesi gerekir. Eğer bir yeniden inşa süreci bunu sağlayamıyorsa, o zaman fiziksel olarak başarılı görünen bir üretim, toplumsal olarak eksik kalabilir.

Tam da bu nedenle afet sonrası süreçte

şu cümleyi akılda tutmak gerekiyor: Yıkımın karşısı yalnızca yeniden yapmak değil; yeniden bağ kurmaktır.

Bu bağ; güvenli yapılarla, iyi kamusal alanlarla, güçlü mahalle ilişkileriyle, çocukların oynayabildiği, yaşlıların dışlanmadığı, kadınların kendini güvende hissettiği, engellilerin erişebildiği, insanların yalnızca oturmadığı ama yaşadığı çevrelerle kurulabilir.

Eğer yeniden inşa, kentin hafızasını, kimliğini, silüetini, ölçeğini ve toplumsal dokusunu bütünüyle görmezden gelirse, şehir fiziksel olarak ayağa kalkabilir ama ruhen yabancılaşabilir. İşte bu nedenle afet sonrası yeniden inşa, yalnızca “bir şeyler yapmak” değil, “doğru şeyi, doğru ölçekte, doğru ilişki biçimiyle yapmak” meselesidir.

SONUÇ: YENİDEN KURARKEN NEYİ KORUMALIYIZ?

Türkiye'nin önünde afetler karşısında daha hazırlıklı, daha güvenli ve daha adil şehirler kurma zorunluluğu var. Bu zorunluluk ertelenemez. Yapı güvenliği artırılmalı, riskli alanlar doğru biçimde yönetilmeli, altyapılar güçlendirilmeli, afet öncesi hazırlık ve afet sonrası iyileşme bütüncül biçimde ele alınmalıdır.

Fakat bütün bunları yaparken şu üç şeyi kaybetmemek gerekir: kimlik, hafıza ve aidiyet.

Çünkü şehirler yalnızca mühendislik nesneleri değildir. Aynı zamanda insanların hayatlarını, ilişkilerini, hatıralarını ve ortak yaşam biçimlerini taşıyan canlı yaşayan çevrelerdir. Bir şehri yeniden kurarken o şehrin yalnızca yapılarını değil, anlamını da korumak gerekir.

Kahramanmaraş depremleri bize bir kez daha şunu hatırlattı: Hızlı olmak önemlidir, ama yeterli değildir. Güvenli olmak önemlidir, ama tek başına yeterli değildir. Yeni binalar yapmak gereklidir, ama gerçek iyileşme için kentin hafızasını, kamusal yaşamını ve toplumsal bağlarını da yeniden düşünmek gerekir.

Bu yüzden afet sonrası yeniden inşanın asıl sorusu belki de şudur:

Eğer hafızayı korumadan yeniden yapıyorsak, gerçekten neyi yeniden kuruyoruz?

Doğru cevap, yalnızca daha fazla bina üretmekte değil; daha güvenli, daha yaşanabilir, daha adil, daha insani ve daha aidiyetli şehirler kurmaktadır. Afet sonrası yeniden inşa ancak o zaman gerçek anlamda bir iyileşmeye dönüşebilir...

ÇATIŞMA SONRASI HALEP ŞEHRİNİN ÇOK KATMANLI KRİZİ

12.000 yıldır kesintisiz yaşanan, Moğollardan depremlere kadar en az 14 kez yıkılıp yeniden kurulan Halep, Aralık 2024'te Esed rejiminden kurtulduğunda arkasında devasa bir enkaz bıraktı. Ancak popüler anlatının aksine, bu kadim dünya mirasını yok oluşun eşiğine getiren şey sadece son on yılın bombaları değil; Baas rejiminin eliyle örülen, onlarca yıllık bürokratik ve ideolojik bir "bomba"ydı.

THE MULTI-LAYER CRISIS OF POST-CONFLICT ALEPPO CITY

Having survived at least 14 cycles of destruction and rebirth—from Mongol invasions to cataclysmic earthquakes—Aleppo emerged from the Assad regime's grip in December 2024 as a vast landscape of ruins. Yet, contrary to the popular narrative, the undoing of this 12,000-year-old World Heritage site was not merely the work of recent bombs. It was the climax of a decades-long bureaucratic and ideological "explosive" engineered by the Ba'ath regime.

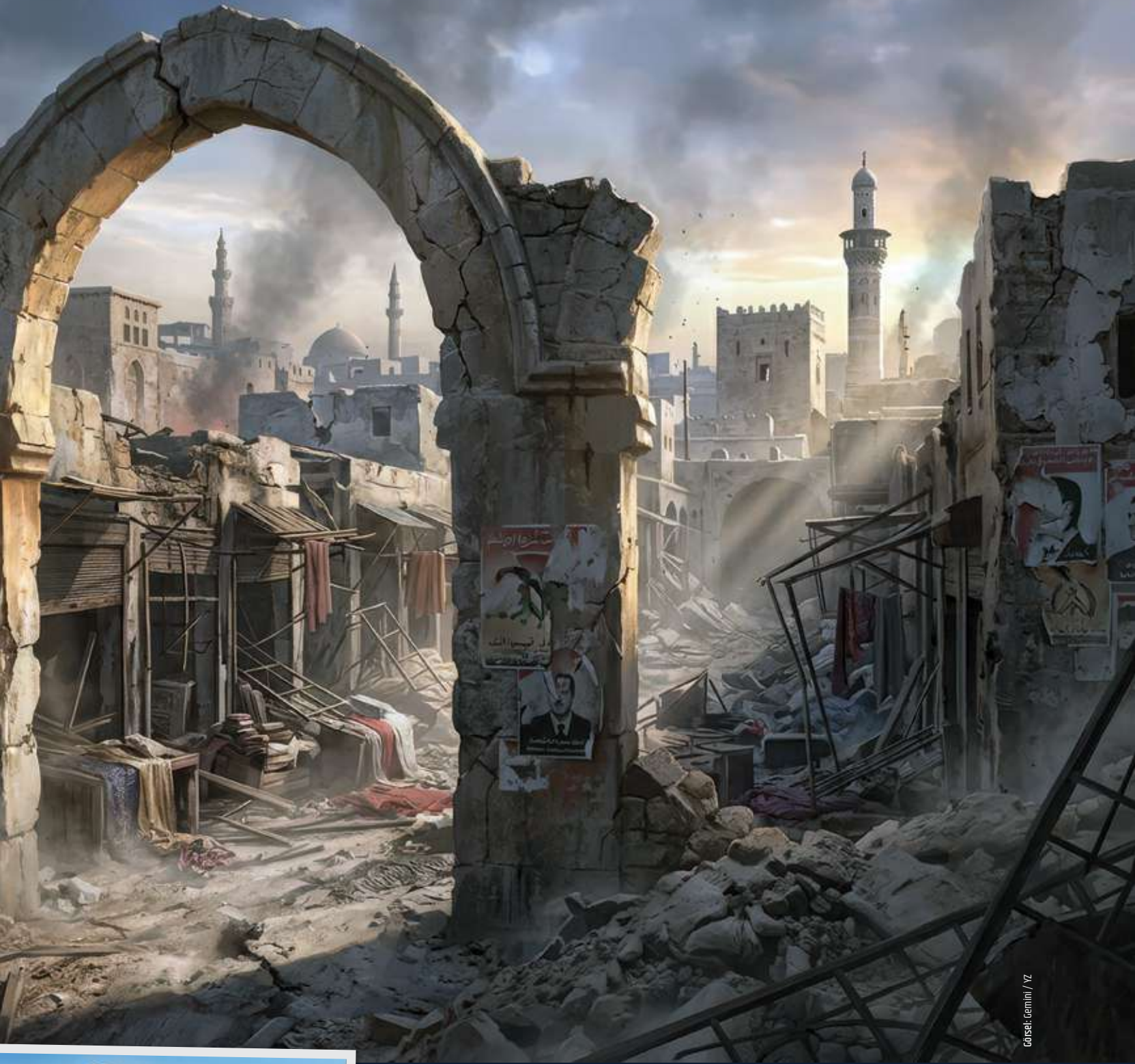
PROF. DR. SALAH HACIİSMAIL

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümü

2011 yılında başlayan Suriye Devrimi'nin zamanla silahlı bir çatışmaya dönüşmesiyle birlikte Halep şehri ikiye bölünmüş; 2016 yılında gerçekleşen Halep Muharebesi sonrasında ise şehir bütünüyle Esed rejiminin kontrolüne geçmiştir. 2016 sonrasındaki süreç, bilhassa Halep'in doğu yakasında yer alan ve uzun yıllar ihmal edilmiş mahallelerde büyük bir yıkım ve tahribat devri olarak tarihe geçmiştir.

The last decade from 2016 after the Battle of Aleppo, which enabled the Assad Regime of Syria to control the whole city of Aleppo which was divided after the Syrian revolution started in 2011 and transferred into a rolling armed conflict. until 2016, Has marked the. City with a devastated. destruction. of the city specifically the marginalized part of the Eastern side of Aleppo City.

Görsel: Gemini / YZ

Halep için kıyamet yabancı bir kavram değil; şehir her iki yüz yılda bir hafızasını sarsan tektonik bir döngüyle yaşıyor. Öyle ki, 1822 depreminin kadim kale hendeğini dolduran ev enkazları, bugün üzerinde yürüdüğümüz Cadetü'l-Handak caddesinin bizzat kendisidir."

Apocalypse is a cyclical neighbor for Aleppo, written into a tectonic rhythm that reshapes the city roughly every two centuries. In fact, the very ruins of houses that choked the ancient citadel moat during the 1822 disaster became the foundations of the boulevard known today as Jaddat al-Khandaq.

Fotoğraf: Anouk Delafontaine / ©European Union, 2022

SON ON YILDA HALEP’İ VURAN BOMBALAR, ASLINDA BUZDAĞININ SADECE GÖRÜLEN KISMIYDI. ŞEHİRİ ASIL İÇTEN İÇE ÇÜRÜTEN; BAAS YÖNETİMİNİN ONLARCA YIL BOYUNCA KENTSEL PLANLAMAYI BİR CEZALANDIRMA SİLAHI OLARAK KULLANMASI OLDU.

THE BOMBS THAT RAKED ALEPPO OVER THE LAST DECADE WERE MERELY THE TIP OF THE ICEBERG. THE TRUE, SLOW-MOTION RUIN WAS ENGINEERED OVER DECADES BY A BA’ATH ADMINISTRATION THAT WEAPONIZED URBAN PLANNING AS A TOOL OF POLITICAL PUNISHMENT.

Suriye’nin Aralık 2024’te Esed rejiminden kurtuluşunun ardından birçok araştırmacı, Halep’te yaşanan yıkımın temel sebebi-nin silahlı çatışmalar olduğunu ve bunun dünya mirası niteliğindeki şehir için karşılaşılan en büyük kriz olduğunu düşünmektedir. Ancak şehrin derin tarihine yakından bakıldığında farklı bir hakikat ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık on iki bin yıllık yerleşim geçmişiyse dünyanın kesintisiz iskân edilmiş en eski şehirlerinden biri kabul edilen Halep, tarih boyunca tekrar eden yıkım ve yeniden inşa döngüleri içerisinde şekillenmiştir. Tarihî kayıtlar, şehrin en az on dört defa kısmen yahut tamamen yıkıldığını ve ardından yeniden ayağa kaldırıldığını göstermektedir.

Depremler, kuraklıklar ve seller gibi tabii afetler Halep tarihini ayrılmaz parçalarıdır. 1138 Halep depremi, dünya tarihin-

Recently after the liberation of Syria from Asad regime in December 2024, many scholars think that the armed conflict was the main destruction reason, and the hugest crisis faced the. International World Heritage site of the city of Aleppo. But when investigating deeper the long history of the city, which is probably the oldest continuously inhabited city in the world with over 12 thousand years of settlement, it is possible to conclude that the city was formed through cycles of destruction and reconstruction. It was clearly recorded more than 14 times when the city was totally or partially destroyed and reconstructed by its inhabitants. Natural disasters as earthquakes, droughts and floods have been recorded and the Aleppo earthquake of 1138 is recorded as the third destructive earthquake in world history. Actually, the frequency of earthquakes which had destroyed Aleppo, where once every 200 years, and the 1822 earthquake which the rubble of destroyed houses collected and removed had filled the ditch around the city walls and created a new road (Jadat Alkhandaq).

The Armed conflict, invasions, and wars have marked the history of the city too, The, Persians, Byzantine, and Mongols and Crusades have demolished the city in different historical eras. The last revolution and the Regime war against the city and its people was the tip of the iceberg of different problems the city faced during the Assad and Baath regime ruling Syria. It was an inevitable result because of the Multi Layers crisis of. Diverse types of man made disaster basically administrative and bad decision-making process, sometimes made on purpose as punishment of the city. These different layers can be summarized as:

INSTITUTIONAL CRISIS

The multiple authorities responsible to plan, develop and manage the city have been in permanent change and conflict, The ministries of City planning, regional administration, culture and endowment (Awqaf) have a blurred borders between their responsibilities and duties, the lack of coordination between their efforts, and the interference in their work from the political and deep state (Baath party and intelligence security) has lead for failure of performance, delay in the projects, and collapse of services within the city and governorate of Aleppo.

YIKIM VE YENİDEN DOĞUŞUN 12 BİN YILI

***

12,000 YEARS OF RUIN AND REBIRTH

M.Ö. 10.000

**Şafağın İlk İzleri
The Dawn of Habitation**

Halep’te kesintisiz yerleşim mimarisi başladı. Şehir, küresel ticaret ağlarının ve medeniyetlerin keşişim kümesi hâline geldi.

***

Continuous urban habitation takes root, solidifying Aleppo as a prime crossroads of global trade networks.

M.S. 1138

**Kıyamet Depremi
The Cataclysmic Shock**

Dünya tarihinin en yıkıcı sismik felaketlerinden biri şehri vurdu; on binlerce can kaybıyla kentsel hafıza ağır bir darbe aldı.

***

One of the deadliest earthquakes in recorded history strikes, devastating the urban fabric and killing tens of thousands.

1260

**Moğol İstisası ve Yağma
The Mongol Sack**

Hülâgû Han komutasındaki Moğol ordusu surları aşarak şehri tahrip etti; Halep büyük bir kentsel kıyıma yüzleşti.

***

Hulagu Khan’s forces breach the historic defenses, unleashing a wave of destruction across the ancient quarters.

deki en yıkıcı depremlerden biri olarak kaydedilmiştir. Şehirde büyük depremlerin yaklaşık her iki yüz yılda bir tekrar ettiği bilinmektedir. 1822 depremi sonrasında yıkılan evlerin enkazı şehir surlarının çevresindeki hendeği doldurmuş ve zamanla bugün “Cadetü'l-Handak” olarak bilinen yeni yolun oluşmasına sebep olmuştur.

Silahlı çatışmalar, istilalar ve savaşlar da Halep'in tarihî hafızasında derin izler bırakmıştır. Persler, Bizanslılar, Moğollar ve Haçlı seferleri farklı dönemlerde şehri tahrip etmişlerdir. Ancak son devrim süreci ve rejimin Halep halkına karşı yürüttüğü savaş, aslında buzdağının yalnızca görünen kısmıdır. Çünkü şehir, Baas rejimi ve Esed yönetimi boyunca çok katmanlı ve insan eliyle üretilmiş krizlerle karşı karşıya bırakılmıştır. Çoğu zaman kötü yönetim, yanlış karar alma süreçleri ve hatta şehri cezalandırma saikiyle uygulanan politikalar bu yıkımı kaçınılmaz hâle getirmiştir. Bu kriz katmanları şu başlıklar altında özetlenebilir:

KURUMSAL KRİZ

Şehrin planlanması, geliştirilmesi ve yönetiminden sorumlu kurumlar sürekli değişim ve çatışma hâlinde olmuştur. Şehircilik, yerel yönetim, kültür ve vakıflar bakanlıklarının yetki alanları çoğu zaman birbirine karışmış; kurumlar arasında koordinasyon sağlanamamıştır. Buna ilâveten Baas Partisi ve istihbarat yapılarının müdahaleleri, projelerin gecikmesine, hizmetlerin çökmesine ve yönetim mekanizmasının işlevsizleşmesine yol açmıştır.

Halep'in idarî yapısındaki farklılıklar da başka sorunlar doğurmuştur. Bölgenin en eski belediyelerinden birine sahip olan şehirde ayrıca tarihî merkez için ayrı bir belediye kurulmuştur. 1986 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine alınan tarihî merkezi koruma amacıyla oluşturulan bu yapı, zamanla bürokratik engellerin artmasına neden olmuş; eski şehir sakinleri daha iyi altyapı ve hizmetlerin bulunduğu batı mahallelerine göç etmek zorunda kalmıştır. Boşalan tarihî mahalleler ise kırsal bölgelerden gelen göçmen nüfusla dolmuştur.

HUKUK VE MEVZUAT KRİZİ

Eskiyen yasa ve mevzuatlar, şehrin genişleme projelerinin ve altyapı yatırımlarının sürekli gecikmesine sebep olmuştur. Özel-

Görsel: ChatGPT / VZ

HALEP'İ KORUMAK İÇİN KURULAN UNESCO KORUMA KALKANI, BAAS BÜROKRASİSİNİN ELİNDE TARİHİ ŞEHİRİ İNSANSIZLAŞTIRAN VE GÖÇE ZORLAYAN BİR PRANGAYA DÖNÜŞTÜ.

THE UNESCO PROTECTION SHIELD, DESIGNED TO PRESERVE ALEPPO, WAS WEAPONIZED BY THE BA'ATH BUREAUCRACY INTO AN INSTITUTIONAL SHACKLE THAT DEPOPULATED THE HISTORIC CORE AND FORCED ITS RESIDENTS INTO EXILE.

Moreover, the unique administrative statue of the city which has one of the oldest municipalities of the region, by having another separate municipality for the old city centre, lead to other conflict and separation between the efforts of development and expansion of the city. A decision of establishing the old city municipality meant to coordinate the efforts of conservation and development of the old city centre which was add to the world heritage list in 1986, became a reason for extra bureaucratic obstacles forced the residents of the old city to abandon it and move to the new part of the city on the west, with better services and infra structure, and they were replaced by migration from the rural and suburban areas of the city.

THE LEGAL AND LEGISLATIVE CRISIS

The outdated laws and legislations led always to the delay in the projects of expansion and providing the infrastructure

1822

Enkazdan Doğan Caddeler Ruin into Infrastructure

Büyük deprem sonrasında yıkılan evlerin molozları kale hendeğini doldurdu. Bu dolgu alan, modern “Cadetü'l-Handak” caddesine dönüştü.

***

A massive quake flattens neighborhoods; the debris fills the citadel moat, inadvertently laying out the modern Jaddat al-Khandaq boulevard.

1986

Uluslararası Kalkan / World Heritage Shield

Modern bulvar projelerine karşı halkın gösterdiği tarihi direnişin ardından Halep Antik Kenti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alındı.

***

Following historic civic resistance against destructive road projects, the Ancient City is inscribed as a UNESCO World Heritage site.

2011–2016

Yaralı Metropol The Great Split

Devrim süreci savaşa evrildi. Hicaz Demiryolu hattı boyunca şehir ikiye bölündü; Doğu Halep varil bombalarıyla sistematik olarak enkaza çevrildi.

***

The revolution shifts into conflict, splitting the city. East Aleppo's informal districts face systematic annihilation by regime air strikes.

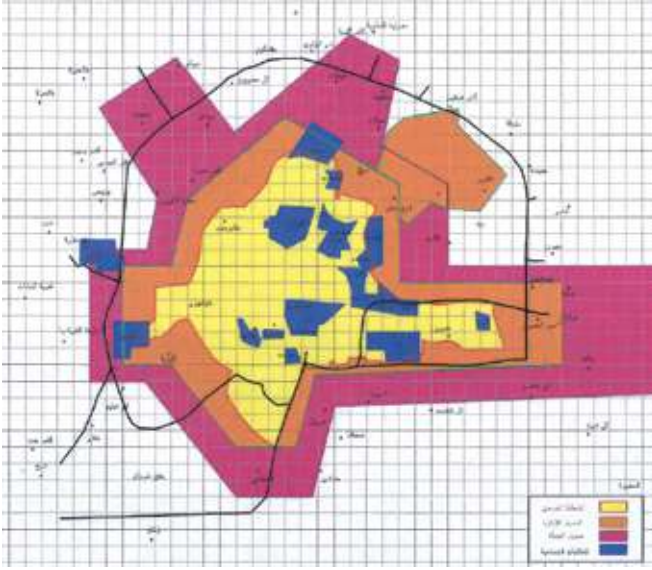
Aralık 2024

Büyük Geri Dönüş The Great Return Stress Test

Esed rejimi çöktü ve Halep özgürleşti. Şehirden kaçan milyonların aniden geri dönmesiyle tarihinin en büyük altyapı krizi tetiklendi.

***

The collapse of the Assad regime triggers a massive, sudden influx of returning exiles, putting shattered infrastructure through a brutal stress test.

Şekil 1. Gecekondu ve enformel genişleme mahalleleri (solda): Şeyh Hıdır gecekondu örneği (sol)
Figure 1. Slum and informal expansion neighborhoods (left) example of Asheikh Khidr slum (Left)

likle şehir büyüme planlarının hazırlanmasındaki gecikmeler, konut üretimi için gerekli arsaların temin edilememesi ve hizmet alanlarının oluşturulmaması ciddi sorunlar doğurmuştur. Bunun sonucunda Halep, kaçak ve plansız yapılaşma için elverişli bir zemine dönüşmüştür.

2005 yılı itibarıyla şehirde bulunan 125 mahallenin 22'si tamamen kaçak yerleşimlerden oluşmakta ve şehir nüfusunun yaklaşık yüzde 60'ı bu alanlarda yaşamaktaydı. Hızlı yapılaşma ihtiyacı, yapı güvenliğini ciddi biçimde zayıflatmış; özellikle deprem riski yüksek olan bir şehirde bu durum büyük bir tehdit hâline gelmiştir.

Resmî yapı standartları bu riskleri azaltmayı hedeflese de halkın ekonomik yetersizlikleri sebebiyle çoğu zaman uygulanamamıştır. 1997 yılında yürürlüğe giren yapı kanunları ise gerçekçi olmayan düzenlemeler içerdiğinden, planlı mahallelerde dahi birbirine benzeyen, niteliksiz ve sağlıksız yapılaşmalar ortaya çıkmıştır.

ŞEHİR PLANLAMA KRİZİ

Halep'in şehir planlama krizi bağımsızlık sonrası dönemde başlamıştır. 1950'li ve 1970'li yıllarda, Akdeniz'i doğudaki çöl bölgelerine bağlayacak geniş araç yollarının tarihî şehir merkezinden geçirilmesi planlanmıştır. Bu projeler Bahsita ve Bab el-Ferec gibi mahallelerin yıkılmasına yol açmış; Halep halkının güçlü direnişi sayesinde projeler tamamlanamamıştır. Aynı süreç, şehrin UNESCO Dünya Mirası listesine alınmasını hızlandıran başlıca etkenlerden biri olmuştur.

Ancak sonraki şehir planları da yeni sorunlar üretmeye devam etmiştir. Şehrin gelişimi ağırlıklı olarak batı kesimlerine yönlendirilmiş, doğu mahalleleri ise ihmal edilmiştir. Özellikle kuraklık dönemlerinde kırsal bölgelerden gelen göçler doğu ve kuzey mahallelerinde yoğunlaşmış, bu alanlar büyük ölçüde gecekondu bölgelerine dönüşmüştür. Böylece Halep, çatışmalardan

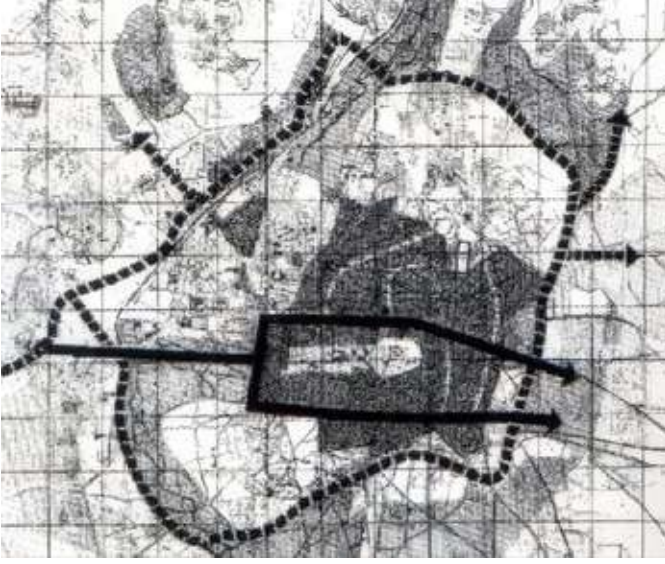
and services required for the people. Moreover. The delay of the master plan, which defines the expansion and the extension areas of the city, providing lands for construction of housing and services made the City a fertile land for corruption and building illegally and informally because the people are in need for having housing projects and the lands are not available to build such buildings, which led for a huge crisis of informal slums in and around the city. In 2005 out of the 125 neighborhoods of the city there were 22 neighborhoods totally informal and hosting around 60% of the city residents. The need to construct rapidly, resulted in bad structural conditions and the building safety was very low, especially in a seismic prone area destroyed many times by earthquake. Figure 1 shows the informal and slum areas in the city.

The building standards Tried to take into consideration these conditions, but because of the Financial and economic situation of many of the residents of the city, they were not implemented Imposing unrealistic regulations such as the. The law of building and constructions in 1997 led to the similar designs and bad conditions even in the organized. And formal settlements, neighborhoods in the city.

CITY PLANNING CRISIS

The City planning crisis started long time ago since the early days after independence when plans to connect the sea in the west to the desert on the east via two main wide vehicle roads penetrating the old city centre in the fifties and seventies, (figure2)

Which resulted in the destruction of complete neighborhoods (Bahsita, Bab Alfaraj) and because of the resistance of the alepines, the project was stopped and not completed, and it was the main effort that initiated the process of registering the city as a world heritage site.

Şekil 2. Halep'in eski kentinden geçen planlanmış iki cadde
Figure 2. The planned two streets penetrating the old city of Aleppo

çok önce sosyal ve ekonomik bakımdan ikiye ayrılmış bir şehir hâline gelmiştir.

Batı ve doğu Halep arasındaki fizikî ayırım eski Hicaz Demir-yolu hattıyla belirginleşirken, sosyal ayrışma ise hizmet ve gelir eşitsizliğiyle derinleşmiştir. Bu bölünmüşlük, 2011–2016 arasındaki çatışma yıllarında açık biçimde ortaya çıkmıştır. Doğu Halep'teki gayriresmî mahalleler yoğun hava saldırılarına maruz kalmış; iki bölge arasında geçiş yalnızca halk arasında “ölüm yolu” olarak bilinen dar güzergâh üzerinden mümkün olabilmıştır. Bu bölgede çok sayıda katliam ve insanlık dramı yaşanmıştır.

DEMOGRAFI VE GÖÇ KRİZİ

Halep, tarih boyunca farklı etnik ve mezhebî toplulukların bir arada yaşadığı müsamahalı bir şehir olmuştur. Doğal nüfus artışı ve tarihi birikimi sayesinde krizlerden sonra dengeyi yeniden kurabilmiştir. Ancak kırsal bölgelerin ihmal edilmesi ve tüm hizmetlerin şehir merkezinde toplanması büyük göç dalgalarına sebep olmuştur. Şehrin nüfusu elli yıl içerisinde 350 binden dört milyonun üzerine çıkmıştır.

Bu hızlı nüfus artışı, yönetim ve planlama krizlerini daha da derinleştirmiştir. Çatışma yıllarında ise bu süreç tersine dönmüş; insanlar savaş bölgelerinden kaçmak zorunda kalmış ve şehir nüfusu 2011 öncesinin yarısına kadar düşmüştür.

2024 yılında kontrol noktalarının ve fiilî sınırların kaldırılmasının ardından büyük bir geri dönüş hareketi başlamış, bu durum Halep tarihindeki en büyük göç dalgalarından birini doğurmuştur. Zaten ağır hasar almış ulaşım ve altyapı sistemleri bu baskıyı taşımakta zorlanmaktadır. En büyük tehlike ise eski yönetim anlayışlarının ve başarısız planlama stratejilerinin yeniden uygulanmasıdır. Bu durum, şehirden ayrılmış insanların tekrar göç etmesine ve Halep'in yeni krizlerle yüzleşmesine sebep olabilir.

But those master plans, kept to create new crisis, since the expansion was always focusing on the western side of the city, while the eastern side was less considered, and most of the migration from the under served suburbs of the city especially during drought was concentrated in the east and north neighborhoods (mainly as slums) that lead to have a segregation in the city even before the last conflict, The city was already divided to western and eastern Aleppo physically by the railway (the old Hijaz railway) while it was deeply divided socially by these economic and services differences caused by poor planning. This division was clearly manifested during the revolution years 2011-2016 when the airstrikes were trying to erase the informal neighborhoods in the eastern Aleppo, and the movement by the two sides required having a passageway (The death route) over the river, where controlled by snipers, and many of the horrific massacres were committed there.

DEMOGRAPHIC AND MIGRATION CRISIS

Aleppo was always a city of co living and tolerance between its inhabitants diverse ethnicities and sects, with its natural population growth along its history, it had managed always to have a balanced development and reconstruction after each crisis, but the bad strategies neglecting the balanced development between the villages and cities, concentrating all the services in the city lead for big waves of internal migration from suburbs to the city, and the population increased from 350 thousand to more than 4 millions in less than 50 years. This huge migration caused a demographic, management and planning crisis in the city. During the years of the conflict this migration was reversed

Fotoğraf: Vacheslav Argenteberg / CC BY 4.0

TARİHİN EN HOŞGÖRÜLÜ MOZAIKLERİNDEN BİRİ OLAN HALEP, YÜZYILLARCA KRİZLERİ ABSORBE ETMEYİ BİLDİ; TA Kİ KIRSALIN GÜZDEN ÇIKARILIP TÜM İMTİYAZLARIN MERKEZE YİĞİLDİĞİ O YARIM ASRA KADAR. BU DENGESİZLİK, KENTİ SADECE ELLİ YILDA 350 BİNDEN 4 MİLYONLUK DEVASA BİR DEMOGRAFİK BASKI ODASINA DÖNÜŞTÜRDÜ.

AS ONE OF HISTORY'S MOST RESILIENT CULTURAL MOSAICS, ALEPPO POSSESSED AN INNATE ABILITY TO ABSORB SHOCKS—UNTIL DECADES OF RURAL ABANDONMENT FUNNELED ALL RESOURCES STRICTLY INTO THE CORE. THIS STRUCTURAL IMBALANCE TRANSFORMED THE CITY FROM A SANCTUARY OF 350,000 INTO A DEMOGRAPHIC PRESSURE COOKER OF 4 MILLION IN JUST HALF A CENTURY.

BUGÜN HALEP SOKAKLARINDA GÖRDÜĞÜMÜZ YIKIM, SADECE SON SAVAŞIN FATURASI DEĞİL; ONLARCA YIL BOYUNCA BİRİKEN İDARİ VE HÜKUKİ İHMALKARLIKLARIN BİRLEŞİK İFLASIDIR. KADİM ŞEHİRİ AYAĞA KALDIRMAK, ESKİ ZİHNİYETİN LÜKS KABUKLARINI YENİDEN İNŞA ETMEKLE DEĞİL, GELECEĞE KÖPRÜ KURACAK ADİL BİR KENTSEL TASAVVURLA MÜMKÜNDÜR.

THE DEVASTATION WITNESSED IN THE STREETS OF ALEPPO TODAY IS NOT SOLELY THE INVOICE OF THE LATEST CONFLICT, BUT RATHER THE CUMULATIVE BANKRUPTCY OF DECADES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL NEGLECT. RESURRECTING THE ANCIENT CITY RELIES NOT ON RECONSTRUCTING THE OSTENTATIOUS FACADES OF THE FORMER PARADIGM, BUT ON A RIGHTEOUS URBAN CONCEPTION THAT BRIDGES THE GAP TO THE FUTURE.

SONUÇ

İnsanlığın ortak mirası kabul edilen Halep şehri; köklü kültürü, tarih boyunca gösterdiği direnci ve yeniden ayağa kalkma tecrübesiyle dikkat çeken eşsiz bir medeniyet merkezidir. Ancak devrim ve savaş yıllarında şehir, muhtemelen tarihinin en ağır krizlerinden biriyle karşı karşıya kalmıştır.

Bugün görülen yıkım yalnızca son savaşın neticesi değildir. Bu tahribat; onlarca yıl boyunca biriken idarî, hukukî, şehircilik ve demografik krizlerin birleşik sonucudur. Halep geçmişte bu sorunların bir kısmına uyum sağlayarak varlığını sürdürebilmiş olsa da aynı zihniyet ve aynı yöntemlerle devam edilmesi, şehrin iyileşmesine katkı sunmayacaktır. Aksine, gelecekte daha büyük krizlerin önünü açacaktır.

Bu sebeple Halep'in yeniden inşasında yalnızca fizikî restorasyona odaklanan tepkisel yaklaşımlar terk edilmelidir. Bunun yerine uzun vadeli, bütüncül ve geleceği merkeze alan stratejiler geliştirilmelidir. Şehrin yeniden ayağa kaldırılması, sadece yıkılan yapıların onarılması anlamına gelmemeli; daha adil, daha yaşanabilir ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir Halep tasavvurunu da içermelidir.

by enforced internal displacement escaping the hot conflict area, the population of the city decreased to the half of its level before 2011. In 2024 and after the removing of the borders, check points and control deescalating regions, many has rushed to the city, creating the biggest migration in the history of the city, and imposing pressure on the transportation and services networks, which are already heavily damaged because of the conflict and lack of maintenance and the negligence by the Asad regime of the city. The risk now is to complete the old strategies and plans , using same methods and ideas which might lead for new waves of migration, even for those who left the city 15 years ago, established new lives with are3as less damaged and slightly with better services and easier to develop, to come back and start over again from the initial point like 15 years ago.

CONCLUSION

The city of Aleppo, a world heritage site of humanity, rich in culture, resilient across history with a long experience in reconstruction and revival after crisis, had faced during the revolution and armed conflict a crisis might be the hugest in its history. The destruction and damage caused by this armed conflict is not just a result of last crisis, it is the result of multi layered, long duration, different type of crisis, the city managed to survive and adapt with some of them, but keeping the same mentality in solving and dealing with those crisis will not help in the recovery of the city, on the opposite, it will contribute to bigger and more crisis in the future.

It is essential to change the mentality from reactive strategies solving the results of the problems, to establishing long term comprehensive strategies draw a vision for the future of the city, which reject the mere reconstruction and focus on the build back better alongside with the development and constructing a city that fulfill the needs and requirements of its future residents.

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU

STRATEJİ BELGESİ

2026-2030

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU STRATEJİ BELGESİ 2026-2030

ÇIKTI!

MİMAR VE MÜHENDİS DERGİSİ'Nİ TEMİN ETMEK İÇİN;
MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU GENEL MERKEZİ
Kuştepe Mh. Biracılar Sk. No: 7 ŞİŞLİ, İSTANBUL TÜRKİYE 34387
T: +90 (212) 217 51 00
mmg@mmg.org.tr | www.mmg.org.tr

GAZZE'NİN DÜNÜ

YIKIM VE YENİDEN İNŞA TECRÜBELERİ

Asgari bir onarımla hayatta kalma mücadelesi mi, yoksa uzun vadeli ve kalıcı bir kalkınma ufku mu?

Dr. Kamalain Shaath, Gazze'nin antik çağlardan modern döneme uzanan direniş hafızasını masaya yatırıyor ve bizi şehir planlamasının ötesinde, siyasi istikrar ve yerel kapasiteye dayalı ahlaki bir yeniden inşayı düşünmeye çağırıyor.

DR. KAMALAIN SHAATH

Gazze İslam Üniversitesi Eski Rektörü

Gazze'nin yeniden inşasını konuşmak, yalnızca bugünün yıkımını konuşmak değildir. Gazze, tarih boyunca defalarca yıkılmış, kuşatılmış, işgal edilmiş, yerinden edilme ve kıtlıkla karşı karşıya kalmış; fakat her defasında yeniden ayağa kalkmayı başarmış kadim bir şehirdir. Bu yönüyle Gazze'nin hikâyesi, yalnızca bir felaketler tarihi değil; aynı zamanda direnç, hafıza ve yeniden doğuş tarihidir.

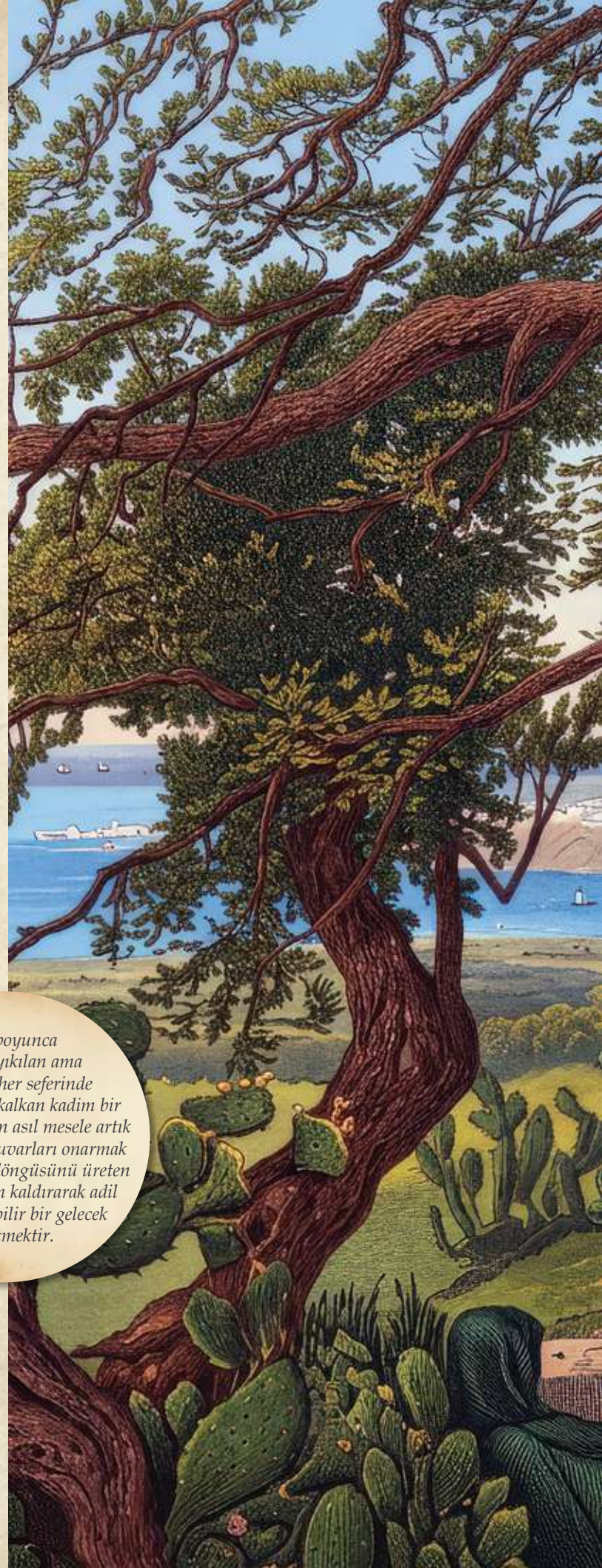
Ancak bu tarih bize önemli bir uyarıda bulunur: Bir şehir defalarca yeniden inşa edilebilir; fakat eğer yıkımı üreten siyasi, ekonomik ve kurumsal şartlar değişmezse, yeniden inşa kalıcı bir gelişmeye dönüşmez. Gazze'nin geçmiş yıkım ve yeniden inşa tecrübeleri, tam da bu temel gerçeği hatırlatmaktadır. Gazze'de mesele yalnızca yapıların yeniden yapılması değil; yıkım döngüsünü mümkün kılan şartların ortadan kaldırılmasıdır.

Bugün Gazze için en önemli soru şudur: Bu şehir bir kez daha yalnızca asgari hayat şartlarını geri kazanmak için mi inşa edilecek, yoksa ilk kez gerçekten sürdürülebilir, adil ve uzun vadeli bir gelişme ufkuyla mı ele alınacak?

BİR ŞEHİRİN UZUN HAFIZASI

Gazze, dünyanın en eski yerleşim alanlarından biridir. Akdeniz kıyısındaki konumu, tarih boyunca onu ticaret yollarının, imparatorluk mücadelelerinin, askeri geçişlerin ve kültürel etkileşimlerin merkezlerinden biri haline getirmiştir. Bu kadim geçmiş, Gazze'yi yalnızca bugünkü siyasi krizlerle açıklanamayacak kadar derin bir tarihsel bağlama yerleştirir.

Tarih boyunca defalarca yıkılan ama hafızasıyla her seferinde yeniden ayağa kalkan kadim bir şehir... Gazze için asıl mesele artık sadece yıkılan duvarları onarmak değil, bu yıkım döngüsünü üreten şartları ortadan kaldırarak adil ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmektir.

Gazze'yi yeniden inşa etmek, yalnızca bugünün enkazını kaldırmaktan ibaret değildir. Tarih boyunca kuşatmaların, işgallerin, tehcirlerin ve kıtlıkların çemberinden geçmiş olan bu kadim şehir, her yıkımın ardından küllerinden doğmayı başarmış asırlık bir direniş coğrafyasıdır.

Gazze'nin Kırılma Noktaları

Antik Dönem

Mısır, Asur, İskender ve Roma imparatorluklarının askeri geçiş güzergahı ve ticaret merkezi.

1516 – 1917: Osmanlı Dönemi

Dört asırlık kesintisiz idari, kültürel ve ekonomik istikrar dönemi.

1917: Büyük Kırılma

I. Dünya Savaşı'nda Gazze Muharebeleri ve Osmanlı idaresinin sonu.

1948: Nakba (Büyük Felaket)

Kitlesel yerinden edilme ve modern krizin başlangıcı.

1967 – 2005

İşgal dönemi, İntifadalar ve ardından gelen Oslo süreci dalgalanmaları.

2006 – Günümüz: Abluka ve Döngüsel Yıkım

2008'den 2023-2026 sürecine uzanan bitmeyen "asgari onarım" ve savaş sarmalı.

Gazze'nin yıkım tarihi yalnızca son savaşla başlamaz. Daha eski dönemlerden itibaren şehrin defalarca askeri istilalara, kuşatmalara ve yıkımlara maruz kaldığını hatırlamak gerekir. Antik dönemlerden başlayarak; Mısır, Asur, İskender, Roma, Bizans-Sasani mücadeleleri ve Haçlı dönemleri Gazze'nin tarihsel hafızasında iz bırakmıştır. Bu uzun tarih, Gazze'nin her yıkımdan sonra yeniden doğabilen bir şehir olduğunu gösterir. Ancak son yüzyılda yaşananlar, bu tarihsel sürekliliğin çok daha ağır ve karmaşık bir siyasi bağlama taşındığını da ortaya koymaktadır.

Gazze, yaklaşık dört asır boyunca Osmanlı idaresinin bir parçası olmuştur. Bu dönem, bölgenin daha geniş bir siyasi, idari

ve kültürel bütünlük içinde yer aldığı bir zaman dilimini temsil eder. 1917'de Birinci Dünya Savaşı sırasında Gazze çevresinde yaşanan muharebeler ise şehir için yeni bir kırılmanın başlangıcıdır. Osmanlı idaresinin sona ermesi, Balfour Deklarasyonu, İngiliz Mandası ve ardından 1948 Nakba'sı, Gazze'nin modern tarihindeki en belirleyici dönemeçlerdir.

Bu dönemden itibaren Gazze'nin hikâyesi, giderek artan biçimde yerinden edilme, işgal, abluka ve tekrar eden savaşlarla şekillenmiştir. 1956'daki Üçlü Saldırı, 1967 işgali, intifadalar, Oslo süreci, 2005 sonrası abluka, 2008–2009, 2012, 2014, 2021 savaşları ve nihayet 2023'te başlayan büyük yıkım, Gazze'nin neredeyse hiçbir

zaman gerçek anlamda "savaş sonrası" bir döneme geçemediğini göstermektedir.

Bu tespit çok önemlidir. Çünkü savaş sonrası yeniden inşa, normal şartlarda yıkımın ardından gelen bir toparlanma sürecidir. Gazze'de ise bir savaşın yaraları sarılmadan yenisi başlamış; bir onarım tamamlanmadan yeni bir yıkım dalgası gelmiştir. Böylece şehir, uzun vadeli kalkınma yerine sürekli acil toparlanma modunda yaşamaya mahkûm edilmiştir.

YENİDEN İNŞA MI, ASGARI ONARIM MI?

Gazze'de geçmiş yeniden inşa tecrübeleri çoğu zaman kapsamlı bir kalkınma programı niteliği taşımamıştır. Fakat bu süreçler genellikle "kısmi ve telafi edici" nitelikte kalmıştır. Yani yıkılan yerine hemen bir şey koymak, temel hizmetleri asgari düzeyde yeniden başlatmak, insanların gündelik hayatını mümkün olduğunca normale döndürmek hedeflenmiştir. Bu çaba elbette küçümsenemez; çünkü kriz anlarında insanların hayatta kalması ve en temel ihtiyaçlarının karşılanması önceliklidir.

Fakat burada önemli bir fark vardır: Asgari işlevselliği geri kazandırmak ile sürdürülebilir gelişme üretmek aynı şey değildir. Bir okulun duvarlarını yeniden yapmak, eğitim sistemini yeniden kurmak anlamına gelmez. Bir elektrik hattını onarmak, enerji güvenliği sağlamak anlamına gelmez. Bir konutu yeniden yapmak, güvenli, sağlıklı ve kalıcı bir mahalle yaşamı kurmak anlamına gelmez.

Gazze'de yeniden inşa süreçleri çoğu zaman dış yardımlara ve kriz sonrası fonlara bağımlı biçimde yürütülmüştür. Bir savaş biter, uluslararası toplum yardım sözü verir, bazı yapılar onarılır, bazı aileler evlerini kendi imkânlarıyla yeniden yapmaya çalışır, sivil toplum kuruluşları hizmet boşluklarını doldurur. Fakat bu süreç, uzun vadeli bir şehircilik, ekonomi, altyapı ve kurumsal kalkınma programına dönüşmeden yeni bir krize kesintiye uğrar.

Bu model, Gazze'yi sürekli bir "onarım toplumu" haline getirmiştir. İnsanlar olağanüstü dayanışma ağları, aile içi destek mekanizmaları ve yerel sivil toplum kapasitesiyle hayata tutunmuştur. Ancak bu direnç, sürdürülebilir gelişmenin yerine geçemez. Kuşatma altındaki toplumlar temel işlevleri yeniden kurabilir; fakat yapısal kısıtlar devam ettiği süreçte gerçek anlamda refah ve kalkınma üretemez.

SIYASİ İSTİKRAR OLMADAN SÜRDÜRÜLEBİLİR İNŞA MÜMKÜN MÜ?

Ana fikir şudur: Gazze'de sürdürülebilir yeniden inşa, siyasi istikrar olmadan mümkün değildir. Bu ifade, yeniden inşa tartışmasının en kritik cümlelerinden biridir. Çünkü kentler yalnızca malzemeyle, mühendislikle ve finansmanla inşa edilmez. Kentler güvenlik, hukuk, hareketlilik, mülkiyet düzeni, kurumsal kapasite, ekonomik dolaşım ve siyasi öngörülebilirlik üzerine kurulur. Eğer sınırlar kapalıysa, malzeme girişi kısıtlıysa, insanlar serbestçe hareket edemiyorsa, kurumlar baskı altındaysa, enerji ve su altyapısı her an hedef alınabiliyorsa ve yeni bir saldırı ihtimali sürekli gündemdeyse; en iyi planlar bile kırılgan kalır.

Bu nedenle Gazze için sürdürülebilir yeniden inşa, yalnızca imar faaliyetlerinin başlaması anlamına gelmez. Kalıcı ateşkes, ablukanın kaldırılması, temel hakların

güvence altına alınması, yerel yönetimlerin ve kurumların çalışabilir hale gelmesi, uluslararası toplumun siyasi sorumluluk üstlenmesi ve Filistin halkının meşru haklarının korunması bu sürecin ayrılmaz parçalarıdır.

Başka bir ifadeyle, yeniden inşa önce siyasi ve ahlaki zeminde başlar. Eğer adalet ve barış zemini kurulmazsa, fiziksel inşa her zaman yeni bir yıkım tehdidi altında kalır.

DIŞ YARDIMIN SINIRLARI VE YEREL KAPASİTENİN ÖNEMİ

Gazze'nin yeniden inşasında uluslararası toplumun rolü vazgeçilmezdir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Arap Birliği, Türkiye, Mısır, Katar ve diğer bölgesel aktörler; finansman, teknik destek, diplomatik baskı ve insani yardım açısından önemli roller üstlenebilir. Ancak bu rollerin yalnızca yardım göndermekle sınırlı kalmaması gerekir.

Bu konuda temel sorunlardan biri, dış yardıma bağımlı yeniden inşa modelidir.

Dış yardım olmadan acil ihtiyaçların karşılanması mümkün olmayabilir; fakat dış yardım tek başına kalkınma üretmez. Hatta iyi koordine edilmediğinde, yerel kapasiteyi güçlendirmek yerine bağımlılığı artırabilir.

Bu nedenle Gazze'de yeniden inşa süreci, yerel kurumları, belediyeleri, üniversiteleri, meslek insanlarını, sivil toplum kuruluşlarını ve halkın kendisini merkeze alan bir çerçeveye oturtulmalıdır. Dış destek, yerel aktörlerin yerine geçmemeli; onların imkânlarını, yetkinliklerini ve karar alma kapasitesini güçlendirmelidir.

Bu yaklaşım özellikle eğitim ve mesleki kapasite açısından hayati önemdedir. Çünkü Gazze'nin geleceğini nihayetinde Gazzeliler inşa edecektir. Uluslararası uzmanlar destek verebilir, dost ülkeler kaynak sağlayabilir, üniversiteler bilgi paylaşabilir; fakat kalıcı yeniden inşa, ancak yerel insan kaynağıyla mümkün olur.

"ONARIM TOPLUMU" VS. "SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA"

GELENEKSEL "ACIL ONARIM" MODELİ (KIRILGAN)	SÜRDÜRÜLEBİLİR "DİRENÇLİ TASARIM" MODELİ (KALICI)
Dış yardıma ve kriz sonrası fonlara tam bağımlılık.	Yerel kurumların, üniversitelerin ve insan kaynağının merkezde olması.
Merkezi altyapı (Tek bir büyük santrale bağımlı enerji).	Dağıtık altyapı (Mahalle ölçeğinde bağımsız güneş enerjisi).
Sadece duvarların onarılması (Asgari işlevsellik).	Kriz anında sığınağa dönüşebilen esnek kamusal yapılar.
Siyasi belirsizlik altında geçici imar faaliyetleri.	Kalıcı ateşkes ve ablukanın kaldırılmasına bağlı hukuki zemin.
Kırsaldan kente zorunlu göç dalgaları.	Toplumsal huzursuzluk ve yaşam kalitesinde düşüş.

Gazze için kalıcı bir mimari, siyasi istikrarın olmadığı bir zemine kurulamaz. Zira kentler sadece çimento, mühendislik ve sermayeyle var olmaz; bir şehri asıl inşa eden unsurlar güvenlik, mülkiyet hukuku, özgür hareketlilik, güçlü kurumlar ve geleceği öngörebilme güvencesidir.

Anka Kuşu Neyi Fısıldıyor?

Gazze Belediyesi'nin sembolü olan Phoenix (Zümrüdüanka), antik mitolojide kendi küllerinden yeniden doğan kuşu simgeler. Ancak Dr. Kamalain Shaath'ın vurguladığı gibi, modern çağda Gazze için asıl mesele artık sadece küllerinden doğmak değildir; şehrin bir daha asla yanmak zorunda bırakılmayacağı siyasi ve ahlaki bir dünya düzeninin kurulmasıdır. Phoenix bu kez sadece direncin değil, kalıcı barış talebinin sembolüdür.

DİRENÇLİ MİMARİ SÖZLÜĞÜ

Dirençli Mimari: Kentlerin savaş, abluka veya afet şoklarına karşı sadece yıkılmamasını değil, hızla adapte olup işlevini sürdürebilmesini hedefleyen şehircilik doktrini.

1. Dağıtık Altyapı

Hayati servislerin tek bir merkeze bağlı olması yerine, mahalle ölçeğinde bağımsız hücreler (mikro şebekeler) halinde organize edilmesi. **Gazze:** Devasa elektrik santralleri yerine binalara entegre güneş panelleri.

2. Esnek Kamusal Mekân

Normal zamanda sosyal/eğitsel olan, kriz anında ise anında sığınak, sahra hastanesi veya lojistik üsse dönüşebilen modüler yapılar. **Gazze:** Altyapısı acil barınmaya göre tasarlanmış dirençli okullar.

3. Dirençli Tasarım

Bir şehri felaketten önceki eski, kırılğan haline döndürmek yerine; gelecekteki riskleri öngörerek "eskinin daha güçlü" inşa etme felsefesi.

Gazze: Sınırlı malzemeyle yüksek mukavemetli akıllı yapılar.

4. Yerel Sosyal Sermaye

Direncin sadece taş ve çimentodan ibaret olmadığını; asıl gücün kenti yönetecek yerel mühendis, mimar ve kurumsal kapasite olduğunu savunan kavram.

Gazze: Prefabrik dış çözümler yerine, Gazze üniversitelerinin yetiştireceği "Yeniden İnşa Mühendisleri".

Gazze'nin geleceğini inşa edecek mimarları, şehir plancılarını, mühendisleri ve liderleri yetiştirmek artık lüks değil, stratejik bir zorunluluktur. Çünkü kriz coğrafyalarında mühendislik sadece 'statik binalar' dikmekten ibaret değildir; mahalle ölçeğinde kendi enerjisini üreten, dağıtık altyapıya sahip ve gerektiğinde anında güvenli birer sığınak dönüşebilen esnek kamusal mekanlar tasarlamaktır.

Gazze'nin asırlık tarihi bize en çok şu hakikati fısıldar: Bir kent ne kadar yerle bir edilirse edilsin; insanı, hafızası ve umudu dimdik ayakta kaldığı müddetçe asla tam manasıyla yok edilemez. Bugünün asıl sorumluluğu, bu sarsılmaz inancı geçici yamalarla oyalamak değil; adil, kalıcı ve kendi ayakları üzerinde duran sürdürülebilir bir gelecek vizyonuyla taçlandırmaktır.

EĞİTİM, DİRENÇ VE "YENİDEN İNŞA MÜHENDİSLERİ"

Gazze'nin geçmiş tecrübelerinden çıkarılacak önemli derslerden biri de eğitimin rolüdür. İşgal ve kriz dönemlerinde üniversiteler kapatıldığında, eğitim camilerde, kütüphanelerde, dükkânlarda ve mümkün olan her yerde sürdürülmüştür. Bu, yalnızca bir eğitim faaliyeti değil; aynı zamanda toplumsal direncin ifadesidir.

Bugün Gazze için yeniden inşa mühendisleri, şehir plancıları, mimarlar, sağlıkçılar, öğretmenler ve yöneticiler yetiştirmek stratejik bir zorunluluktur. Haddizatında mühendislik eğitimi yalnızca "statik bina tasarlamak" değildir. Kriz koşullarında farklı işlevlere dönüşebilen yapılar, sığınak olarak kullanılabilecek okullar, korunaklı sağlık birimleri, mahalle ölçeğinde enerji üretimi, dağıtık altyapı sistemleri ve esnek kamusal mekânlar tasarlamak gerekir.

Bu noktada dirençli tasarım kavramı önem kazanır. Gazze'de tek bir büyük santal yerine mahalle ölçeğinde güneş enerjisi çözümlerini düşünmek; merkezi altyapılara aşırı bağımlılığı azaltmak; okulları gerektiğinde geçici barınma alanlarına dönüştürebilecek biçimde planlamak; sağlık tesislerini kriz anlarında kesintisiz hizmet verecek şekilde tasarlamak bu anlayışın parçalarıdır.

Elbette bütün bunlar siyasi çözümün yerine geçmez. Fakat siyasi çözüm beklenirken toplumun kırılğanlığını azaltacak, gündelik hayatı güçlendirecek ve gelecekteki yeniden inşa kapasitesini artıracak adımlar atılabilir.

KÜLLERİNDEN DOĞAN ŞEHİR

Gazze Belediyesi'nin sembolünde yer alan Phoenix, yani küllerinden yeniden doğan kuş imgesi, Gazze'nin tarihsel hikâyesini güçlü biçimde özetler. Gazze

defalarca yıkılmış, fakat her defasında yeniden ayağa kalkmıştır. Bu imge, romantik bir iyimserlikten ibaret değildir; aksine uzun bir tarihsel tecrübenin, ağır bedellerle kazanılmış bir direncin ifadesidir.

Fakat bugün Gazze'nin ihtiyacı, sadece bir kez daha küllerinden doğmak değildir. Gazze'nin ihtiyacı, sürekli yeniden yanmak zorunda bırakılmadığı bir gelecek kurmaktır. Gerçek yeniden inşa, kenti eski haline döndürmekten ibaret olamaz. Gerçek yeniden inşa; yıkım döngüsünü kırarak siyasi, kurumsal, ekonomik ve toplumsal şartları da inşa etmeyi gerektirir.

Bu nedenle Gazze'nin geçmişi bize hem umut hem de sorumluluk yüklemektedir. Umud verir; çünkü bu şehir her şeye rağmen var olmaya devam etmiştir. Sorumluluk yükler; çünkü artık yapılması gereken sadece yaraları sarmak değil, yeni yaraların açılmasını önleyecek bir düzen kurmaktır.

Gazze'nin yeniden inşası, eğer yalnızca dış yardıma, geçici projelere ve asgari onarımlara dayanırsa, geçmiş döngülerin tekrarına dönüşebilir. Fakat siyasi istikrar, yerel kapasite, uluslararası sorumluluk, dirençli tasarım ve uzun vadeli kalkınma perspektifi bir araya getirilebilirse; Gazze yalnızca yeniden inşa edilen bir şehir değil, kriz sonrası kentler için yeni bir ahlâki ve mesleki ufuk haline gelebilir.

Sonuçta Gazze'nin geçmişi bize şunu söyler: Bir şehir defalarca yıkılabilir; fakat hafızası, insanı ve umudu ayakta kaldığı sürece bütünüyle yok edilemez. Asıl mesele, bu umudu artık geçici onarımlarla değil, adil ve sürdürülebilir bir gelecek tasavvuruyla buluşturabilmektir.

(*Bu makale, Dr. Kamalain SHAATH'ın 14 Ocak 2026 tarihinde "Reconstructing Gaza / Gazze'yi Yeniden İnşa Etmek" çalıştayında yaptığı konuşmadan özetlenmiştir.)

DURSUNKÖY YENİŞEHİR EVLERİ

ADIYAMAN DEPREM KONUTLARI

HATAY DEPREM KONUTLARI

GELECEĞİN İNŞASI DEVAM EDİYOR

Mega Projelerle Adım Adım Geleceğe...
Sektördeki uzun yıllara dayanan tecrübemizle müşterilerimizi tüm safhalarda
desteleyerek, onlara hem yerel hem de uluslararası inşaat hizmetleri sunuyoruz.

/ UNTDİNSAAT

WWW.UNTDİNSAAT.COM.TR

GAZZE'NİN BUGÜNÜ

SOYKIRIM, KENTSEL TAHRİBAT VE YENİDEN İNŞA SORUMLULUĞU

Kenanilerden Osmanlıya, Roma surlarından Akdeniz ticaretine uzanan çok katmanlı bir tarih, bugün tarihin en sistematik yıkımlarından biriyle yüz yüze. Gazze sadece bombalanan bir coğrafya değil; sokakları, arşivleri ve kültürel mirasıyla yok edilmek istenen canlı bir organizma. İşte harabelerin altından yükselen 'Gaza Phoenix' vizyonu ve modern dünyanın en büyük ahlaki yeniden inşa sınavı.

DR. YAHYA EL SARRAJ
Gazze Belediye Başkanı

Bugün sizlere, benzeri görülmemiş bir yıkıma rağmen halkının iradesiyle ayakta kalmaya çalışan bir şehirden sesleniyorum. Gazze bugün yalnızca bir insani krizle karşı karşıya değildir. Gazze'de yaşananlar, insanı, mekânı, hafızayı ve kimliği aynı anda hedef alan sistematik bir yıkım sürecidir.

Bu yıkımı yalnızca savaşın doğal sonucu olarak görmek mümkün değildir.

Gazze'de yaşanan şey, planlı ve çok boyutlu bir soykırımdır. Yalnızca binalar yıkılmamış; mahalleler, sokaklar, okullar, camiler, kiliseler, pazar yerleri, kütüphaneler, kültür merkezleri, arşivler ve kamusal hayatın bütün taşıyıcı unsurları hedef alınmıştır. Bir şehrin sadece fiziki yapısı değil, yaşama hakkı da saldırı altındadır.

Gazze, dünyanın en eski sürekli yerleşim alanlarından biridir.

Tarihi boyunca Kenanî, Roma, İslam, Osmanlı ve Filistin şehir hayatının izlerini taşımış; Akdeniz kıyısında çok katmanlı bir medeniyet hafızası üretmiştir. Bu şehir, yalnızca bugünün acılarıyla değil, yüzyılların biriktirdiği kültürle, inançla, ticaretle, eğitimle, aile hayatıyla ve toplumsal dayanışmayla var olmuştur.

Bugün ise bu katmanlı şehir dokusu ağır biçimde tahrip edilmiştir. Ash-Shuja'iyya, Az-Zaytun, Ad-Daraj, At-Tuffah, Ar-Rimal ve Gazze'nin daha birçok mahallesi enkaza dönüşmüştür. Bu yalnızca Gazze şehrinde değil, Gazze Şeridi'nin bütün şehirlerinde yaşanmıştır. Bir zamanlar insanların yaşadığı, çocukların okula gittiği, ailelerin bir araya geldiği, esnafın dükkân açtığı, ibadetin, eğitimin ve gündelik hayatın sürdüğü mekânlar bugün moloz ve toz yığınlarına dönüşmüştür.

Bu yıkım rastgele değildir. Bu, şehrin kendisinin öldürülmesidir. Kent kırımını dediğimiz şey tam olarak budur.

"Gazze'de yaşananlar sadece bir insani kriz değildir; insanı, mekânı, hafızayı ve kimliği aynı anda hedef alan sistematik bir kentsel tasfiyedir."

* Bu makale, Dr. Yahya El-Sarraj'ın 14 Ocak 2026 tarihinde "Reconstructing Gaza / Gazze'yi Yeniden İnşa Etmek" çalıştayında yaptığı konuşmadan özetlenmiştir.

Fotoğraf: Palestinian News & Information Agency (WAFA) / APImages, Lisans: CC BY-SA 3.0

EDİTÖRÜN NOTU

ŞEHİRLERİN TAPU SENEDİ: ARŞİVLER NEDEN HEDEF ALINIR?

Dr. Yahya El-Sarraj'ın konuşmasında altını çizdiği en kritik kayıplardan biri Gazze Belediyesi Merkez Arşivi'nin kasten yakılmasıdır. Şehircilik tarihinde bir arşiv binasının yok edilmesi sıradan bir kamu binası hasarı olarak görülemez.

Hukuki İnfaz:

Arşivler, kuşaklar boyu süren mülkiyet haklarının, arazi tapularının ve kentsel sınırların yegane yasal kanıtıdır.

Kimlik Kırımı:

Osmanlı, İngiliz mandası ve Filistin dönemlerine ait tarihi kararlar, kent planları ve aile kütükleri yok edilerek şehrin "hafızasızlaştırılması" amaçlanır.

Geri Dönüşün Engellenmesi:

Mekansal kayıtlar silindiğinde, mülk sahiplerinin geriye dönüp hak iddia etme kabiliyeti zayıflatılmak istenir. Dr. El-Sarraj tam da bu yüzden haykırmaktadır: "Biz buradaydık, buradayız ve burada olacağız!"

KÜLTÜREL MİRASI YOK ETMEK, BİR HALKIN GEÇMİŞLE BAĞINI KOPARIP KENDİNİ ANLATMA İMKÂNINI ELİNDEN ALMAKTIR. SİLİNMEK İSTENEN, FİZİKSEL YAPILARDAN ZİYADE KÜLTÜREL HAFIZADIR.

HAFIZA HEDEF ALINDIĞINDA

Bir şehir sadece yapılardan ibaret değildir. Bir şehir, insanların hafızasıyla yaşar. Sokaklar, meydanlar, eski yapılar, arşivler, ibadethaneler, pazar yerleri ve kamusal alanlar bir toplumun kendisini geçmişiyle ilişkilendirdiği mekânlardır. Bu mekânlar yok edildiğinde, yalnızca taş ve beton kaybedilmez; hikâyeler, kimlikler ve bir halkın süreklilik duygusu da hedef alınır.

Gazze'nin eski şehir dokusu, tarihi yapıları, kültür merkezleri, kamusal meydanları ve belediye arşivleri ağır zarar görmüş ya da tamamen yok edilmiştir. Belediye arşivinin yakılması, yalnızca bir kurumun kayıtlarının kaybı değildir. Bu, bir şehrin hafızasına yönelmiş doğrudan bir saldırdır. Çünkü arşivler, şehirlerin kimliğini, mülkiyet ilişkilerini, geçmişini, yönetim hafızasını ve toplumsal sürekliliğini taşır.

Kültürel miras yok edildiğinde, kaybolan yalnızca eski yapılar değildir. Bir halkın kendisini anlatma imkânı zayıflatılır. Geçmişle bağ koparılmak istenir. Geri dönüşün, yeniden kurmanın ve "biz buradaydık, buradayız ve burada olacağız" deme imkânı hedef alınır.

Bu nedenle Gazze'de yaşanan yıkımı yalnızca fiziksel tahribat olarak değerlendiremeyiz. Burada fiziksel yıkımla birlikte kültürel hafızanın silinmesi de söz konusudur. Bir halkın mekânla, tarihle ve kimlikle kurduğu bağ hedef alınmaktadır.

ŞEHİRİN OMURGASI: BELEDİYE HİZMETLERİ

Gazze'deki insani durum, artık kelimelerle ifade edilmesi güç bir çöküş seviyesine ulaşmıştır. Bugün Gazze şehri, kitlesel yer değiştirmeler nedeniyle bir milyondan fazla insana ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır. Ancak şehrin bunu taşıyacak altyapısı kalmamıştır.

Belediye sistemleri, kent yaşamının omurgasıdır. Su, kanalizasyon, atık yönetimi, yollar, araçlar, elektrik, veri sistemleri ve hizmet personeli olmadan bir şehir yaşayamaz. Gazze'de bu sistemlerin büyük kısmı ya doğrudan tahrip edilmiş ya da yakıt ve elektrik kesintileri nedeniyle çalışamaz hâle gelmiştir.

Su kaynaklarımızın büyük bölümü zarar görmüştür. Kanalizasyon istasyonları devre dışı kalmıştır. Atık su, sokaklara ve sığınma alanlarına yayılma riski taşımaktadır. Bizim bu alanda yapabildiklerimiz çoğu zaman kalıcı çözüm değil, ilk yardım niteliğindedir. Sorunu bütünüyle çözmekten ziyade, halk sağlığı açısından daha büyük felaketlerin ortaya çıkmasını engellemeye çalışıyoruz.

Katı atıklar yerleşim alanlarında ve yollarda birikmektedir. Yollar enkazla kapanmıştır. Bu ifade basit görünse de sahadaki anlamı çok ağırdır. İnsanlar mahallelerine, evlerinin olduğu yere dönmeye çalıştıklarında yürüyememekte, bazen kendi evlerinin yerini dahi bulamamaktadır. Çünkü

sokakların, yapıların, işaretlerin, tanıdık mekânların büyük kısmı enkaz altında kalmıştır.

Elektrik neredeyse yoktur. Saldırıların ilk gününden itibaren kesilmiştir. Belediye çalışanlarımız, bombardıman altında, çoğu zaman maaş almadan, yakıt, ekipman ve güvenli çalışma alanı olmadan hizmet vermeye devam etmiştir. Gazze Belediyesi'nin binalarının neredeyse tamamı zarar görmüş ya da yıkılmıştır. Araçlarımızın çok büyük kısmı kullanılamaz hâle gelmiştir. Bilgi işlem sistemlerimiz ve temel operasyon kapasitemiz ağır darbe almıştır.

Bütün bunlara rağmen belediye çalışmaya devam etmiştir. Çünkü Gazze Belediyesi, şehir için son direnç hattıdır. Eğer belediye hizmetleri tamamen çökerse, şehirde geriye kalan hayat belirtileri de çok daha ağır biçimde tehlikeye girer. Bugün Gazze'de belediye yalnızca bir yerel yönetim kurumu değildir; halkın hayatta kalma mücadelesinin ana dayanaklarından biridir.

GAZZE BOŞ BİR SAYFA DEĞİLDİR

Bu büyük yıkıma rağmen Gazze boş bir arazi değildir. Gazze, tarihiyle, mahalleleriyle, sosyal bağlarıyla, kültürel hafızasıyla, acılarıyla, umutlarıyla ve insanlarıyla yaşayan bir şehirdir. Bu yüzden Gazze'nin yeniden inşası, sanki burada hiçbir şey yokmuş gibi, sıfırdan tasarlanacak bir proje alanı olarak ele alınamaz.

Bazı yaklaşımlar, yıkılmış kentleri "boş bir sayfa" gibi görür. Bu bakış, geçmiş, mülkiyet ilişkilerini, mahalle bağlarını, kültürel

mirası ve toplumsal hafızayı yok sayar. Oysa Gazze'de yeniden inşa, hafızayı silecek değil, hafızayı koruyarak başlamalıdır.

Gazze'nin yeniden inşasında asıl sorular yalnızca teknik sorular değildir. Kaç konut yapılacak? Hangi altyapı önce onarılacak? Hangi yol açılacak? Bunlar elbette önemlidir. Fakat daha temel sorular vardır: Kim karar verecek? Kim geri dönebilecek? Kim faydalananacak? Hangi mahalle ilişkileri korunacak? Hangi hikâye anlatılacak? Hangi hafıza yaşatılacak?

Eğer bu sorular sorulmazsa, yeniden inşa fiziksel olarak düzenli görünse bile adil, insani ve kalıcı olmaz. Gazze'nin yeniden inşası, Gazze halkının iradesi, bilgisi ve hafızası üzerine kurulmalıdır.

GAZZA PHOENIX: KÜLLERDEN DOĞMAK

Bu nedenle Gaza Phoenix Framework bizim için hayati önemdedir. Gazze Belediyesi, Gazze Şeridi Belediyeler Birliği ve Gazze'den, Batı Şeria'dan, Filistin'in diğer bölgelerinden ve dünyanın farklı yerlerinden uzmanların gönüllü katkılarıyla hazırlanan bu çerçeve, yalnızca bir teknik plan değildir. Bu, Gazze'nin yeniden ayağa kalkması için bir eylem ve düşünce çerçevesidir.

Phoenix, yani küllerinden doğan kuş, Gazze için güçlü bir semboldür. Fakat bu

semböl romantik bir ifade olarak değil, gerçek bir yeniden inşa ilkesi olarak görüyoruz. Gazze küllerinden doğacaktır; fakat kendi hafızasını, kendi sosyal bağlarını ve kendi kimliğini kaybederek değil!

Gaza Phoenix, Gazze'yi boş arazi kabul eden yaklaşımları reddeder. Yeniden inşanın yerel bilgiye, sosyal ilişkilere, kültürel hafızaya ve mekânsal adalete dayanması gerektiğini savunur. Acil müdahaleyi uzun vadeli

kentsel toparlanmayla ilişkilendirir. Yeniden inşanın yeni kırılmalıklar, yeni yerinden edilmeler ve yeni bağımlılıklar üretmemesi gerektiğini vurgular. Asıl amaç, halkın onurunu ve haklarını yeniden tesis etmektir.

Bu çerçevede yeniden inşa savaş bittikten sonra başlamaz.

Biz planlamaya savaş devam ederken başladık. Çünkü bekleyemeyiz. Kalanı korumak, sosyal ağları ayakta tutmak, enkazı yönetmek, ana yolları açmak, su hatlarını geçici olarak onarmak, geçici barınma imkânları oluşturmak ve uluslararası destek mekanizmalarını hazırlamak zorundayız.

Gaza Phoenix üç aşamalı bir yaklaşım öngörmektedir. İlk aşama erken toparlanmadır. Bu, şu anda dahi yapmaya çalıştığımız şeydir: Ana yolları enkazdan temizlemek, su ağlarını geçici olarak onarmak, geçici barınma çözümleri üretmek ve mümkün olduğunca yerel kaynakları kullanmak.

Anka Kuşu bizim için romantik bir sembol değil, gerçek bir yeniden inşa ilkesidir. Gazze küllerinden doğacaktır; ancak kendi kimliğini ve sosyal bağlarını feda ederek değil.

EDİTÖRÜN NOTU

"TABULA RASA" İLLÜZYONU VE MEKÂNSAL ŞİDDET

Kentsel Hafızayı Sıfırlamak

Modern şehircilik elitlerinin felaket veya savaş sonrası yıkıma uğramış kentleri birer "Tabula Rasa" (Boş Sayfa) olarak görme eğilimi, kentsel planlama literatüründe bir tür "mekânsal şiddet" olarak kabul edilir. Kenti sadece geometrik bir boşluk, beton miktarından ibaret bir şantiye alanı veya fütüristik gökdelenler için temizlenmiş bir arsa olarak gören bu tepeden inme (top-down) yaklaşım; mülkiyet haklarını, katmanlı kültür mirasından süzülen sokak dokularını ve komşuluk ilişkilerini tamamen haritadan siler.

Dr. El Sarraj'ın işaret ettiği tehlike tam olarak budur: Gazze'yi geçmiş olmayan teknik bir laboratuvar gibi tasarlamak, kentin kimliğine yönelik yıkımı mimari düzlemde tamamlamak anlamına gelir. Bu nedenle gerçek bir yeniden inşa, fiziksel kusursuzluk peşinde koşan steril bir modernizmle değil; mülkiyeti, toplumsal bağları ve kolektif belleği koruyan "Mekânsal Adalet" ilkesiyle başlamak zorundadır.

Fotoğraf: Hussein Jaber / UNRWA / CC BY-SA 3.0 (G)

Fotoğraf: Jaber Jehad Badwan

YIKILMIŞ KENTLERİ 'BOŞ BİR SAYFA' GİBİ GÖREN FELSEFE; MÜLKİYETİ, MAHALLE BAĞLARINI VE TOPLUMSAL HAFIZAYI YOK SAYAR. GAZZE'DE YENİDEN İNŞA, HAFIZAYI SİLEREK DEĞİL KORUYARAK BAŞLAMALIDIR.

Fotoğraf: Al Jazeera English / CC BY-SA 2.0

KENTSEL ALTYAPI ÇÖKÜŞÜ VE BELEDİYE "İLK YARDIM" MÜDAHALESİ

KENTSEL BİLEŞEN	MEVCUT TAHRİBAT / KRİZ DURUMU	BELEDİYE "İLK YARDIM" / DİRENÇ HATTI EYLEMİ
Su & Kanalizasyon	Kuyuların büyük kısmı imha edildi, istasyonlar devre dışı. Atık su sokaklarda.	Geçici hat onarımları, halk sağlığı krizlerini (salgınları) önleme müdahalesi.
Katı Atık Yönetimi	Çöp toplama araçları yok edildi, atıklar yerleşim yerlerinde birikiyor.	Kısıtlı imkanlarla yerel odak noktalarda birikimi engelleme çalışmaları.
Ulaşım & Yollar	Sokaklar moloz ve toz yığını. Sakinler evlerinin yerini dahi bulamıyor.	Enkazın iş makineleriyle (veya manuel) temizlenerek ana arterlerin açılması.
Enerji & Veri	Elektrik tamamen kesik. Operasyonel veri sistemleri ve binalar yıkıldı.	Personelin maaşsız, yakıtsız ve bombardıman altında gönüllü hizmet sürdürebilirliği.

ŞEHİR PLANCILARINDAN YIKIMI NORMALLEŞTİRMEMELERİNİ, MİMARLARDAN İSE SİLİNİMİŞ TARİHLERİN ÜZERİNE TASARIM YAPMAMALARINI İSTİYORUZ. GAZZE'NİN YENİDEN İNŞASI TEKNİK DEĞİL, AHLAKİ BİR SINAVDIR.

Enkazdan çıkan betonun kırılarak yol altlığı veya basit yapı malzemesi olarak değerlendirilmesi bu yaklaşımın bir parçasıdır.

İkinci aşama geçiş dönemi yeniden inşasıdır. Bu aşama, belirli inşaat malzemelerinin Gazze'ye girişini gerektirir. Burada uluslararası baskı ve iş birliği önemlidir. Birleşmiş Milletler kuruluşlarıyla, Türkiye, Katar ve diğer dost ülkelerle birlikte, belirli projeler için inşaat malzemelerinin girişine imkân sağlayacak mekanizmalar üzerinde çalışılmalıdır. Ancak önceki karmaşık ve başarısız mekanizmaların tekrar edilmemesi gerekir. Belediyeler doğrudan uygulayıcı ortaklar olarak güçlendirilmelidir.

Üçüncü aşama ise kapsamlı yeniden inşa-

dır. Bu uzun vadeli bir vizyon gerektirir. Bunun için kuşatmanın tamamen kaldırılmasını ve siyasi bir çözümü beklemek zorunda olduğumuzu biliyoruz. Fakat planlama için bekleyemeyiz. Master planları, tasarımları, hukuki çerçeveleri ve yerel kapasiteyi bugünden hazırlamalıyız. Siyasi bir açılım olduğunda Gazze hazır olmalıdır.

KÜLTÜREL MİRAS VE TÜRKİYE İLE ORTAK HAFIZA

Gazze'nin yeniden inşasında kültürel mirasın korunması özel bir başlıktır. Gazze, dört yüzyıl boyunca Osmanlı coğrafyasının bir parçası olmuştur. Bu ortak

tarih, bugün Türkiye ile Gazze arasında yalnızca diplomatik değil, kültürel ve tarihsel bir bağ da kurmaktadır.

Gazze'de Osmanlı döneminden ve daha eski dönemlerden kalan birçok yapı zarar görmüştür. Türkiye'nin tarihi yapıların korunması, restorasyon ve kültürel miras yönetimi konusundaki tecrübesi bizim için çok değerlidir. TİKA savaş öncesinde bazı alanlarda önemli çalışmalar yapmıştır. Gelecekte Türkiye'yi kültürel mirasın toparlanması alanında ana ortaklardan biri olarak görmek istiyoruz.

Bu iş birliği yalnızca taş yapıların onarılması anlamına gelmez. Tarihi yapıların, arşivlerin, eski kent dokusunun, kamusal mekânların ve hafıza alanlarının yeniden kurulması; Gazze halkının geçmişiyile bağını koruması açısından hayati önemdedir. Fiziksel yapılar yeniden yapılırken, onların taşıdığı anlam da yaşatılmalıdır.

TEKNİK BİR PROJE DEĞİL, AHLAKİ BİR SORUMLULUK

Bugün dünyadan sadece sempati beklemiyoruz. Ortaklık, sorumluluk ve ahlaki bir duruş bekliyoruz. Şehir plancılarından yıkımı normalleştirmemelerini istiyoruz. Mimarlardan, silinmiş tarihlerin üzerine tasarım yapmamalarını istiyoruz. Belediyelerden, dostlarımızdan, yalnızca uzmanlık değil; araç, tecrübe, dayanışma ve siyasi cesaret paylaşımlarını istiyoruz.

Gazze'nin yeniden inşası teknik bir egzersiz değildir. Ahlaki bir egzersizdir.

Çünkü burada mesele sadece beton, altyapı, konut ve yollar değildir. Mesele, kimin karar verdiği, kimin geri döndüğü, kimin hikâyesinin yaşatıldığı, kimin hakkının korunduğu ve adaletin yeniden inşa sürecine rehberlik edip etmediğidir.

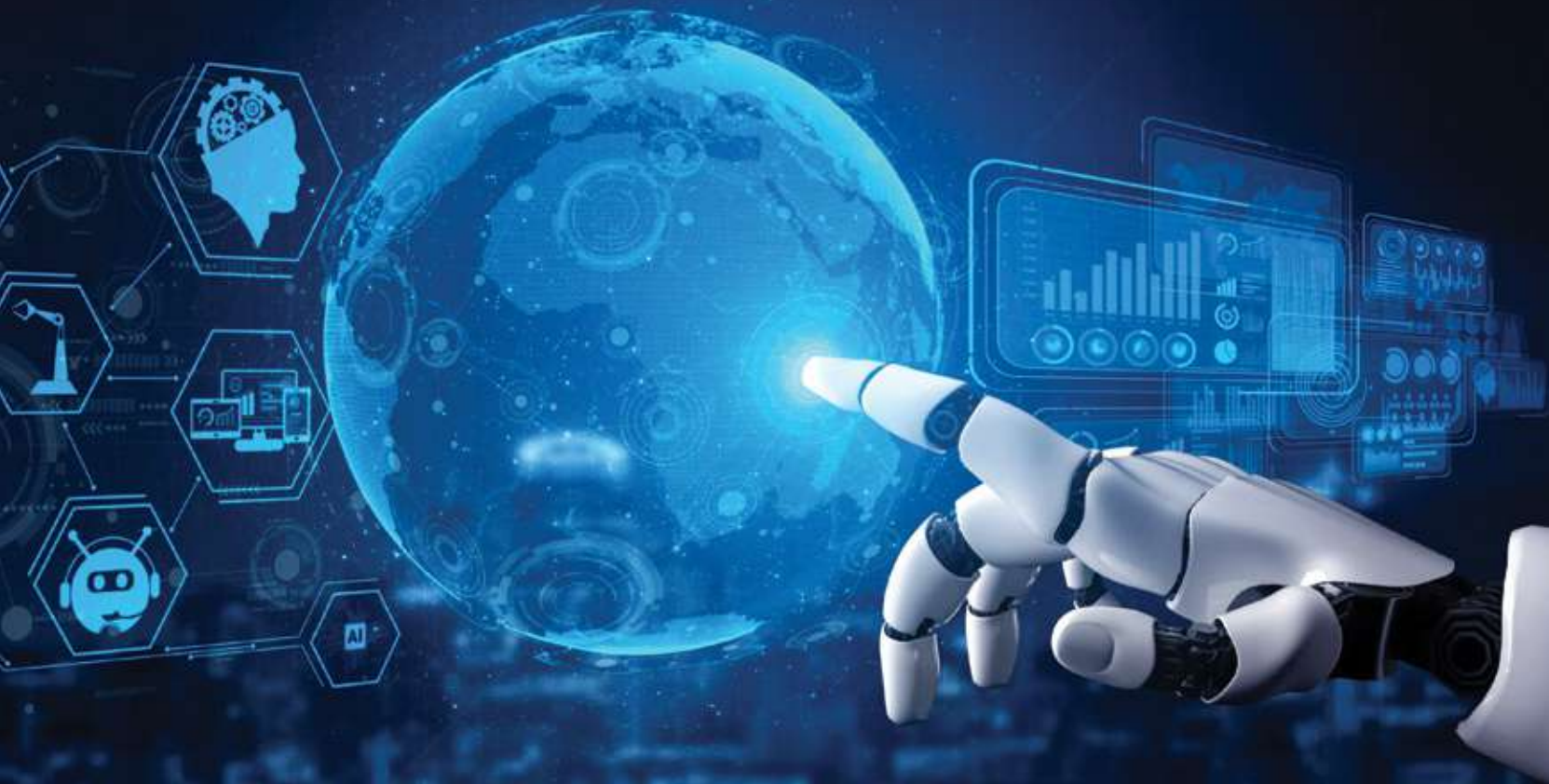
Gazze'nin yeniden ayağa kalkacağına inanıyoruz. Fakat Gazze bir vitrin projesi olarak değil, kendi halkı tarafından şekillendirilen, yaşayan bir şehir olarak ayağa kalkmalıdır. Phoenix gibi Gazze de küllerinden doğacaktır. Ancak bu doğuşun adalet, hesap verebilirlik ve insan hayatına saygı ile mümkün olacağını unutmamalıyız.

Bize destek olan herkese teşekkür ediyoruz. Sessiz kalmayı reddedenlere, Gazze'nin yaşama hakkına inananlara, şehirlerin de insanlar gibi yaşama hakkı olduğunu kabul edenlere teşekkür ediyoruz.

Çünkü Gazze yalnızca yeniden yapılmayı değil, yaşamayı hak ediyor.

pusulacx

*Müşterilerimizi dinleyerek,
onların gerçek ihtiyaçlarını
anlamaya odaklanıyoruz.*

www.pusulacx.com.tr

info@pusulacx.com.tr

+90 312 419 30 00

MEKÂN ÜZERİNDEN MÜCADELE FİLİSTİN'DE İMAR, İŞGAL VE DİRENİŞ

Savaş sadece cephede, tanklarla ve füzelerle verilmiyor. Filistin coğrafyasında mimarlık, sokağın yönünden çatının eğimine, tepelerdeki gözetleme evlerinden yeraltındaki su hatlarına kadar uzanan sessiz ama yıkıcı bir silaha dönüştü. İsrail'in 'imar yoluyla işgal' stratejisine karşı, Filistinlilerin küllerden ve kerpiçten kurduğu 'mekânsal direnişin' bilinmeyen tarihi...

DOÇ. DR. AHMET GÜN
İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, CURE YK Üyesi

GİRİŞ: MEKÂNIN SİYASETİ VE STRATEJİK BİR ARAÇ OLARAK MİMARLIK

Filistin coğrafyası, modern tarihin en uzun süreli ve en karmaşık çatışma alanlarından biri olarak genellikle askeri operasyonlar, diplomasi masaları ve jeopolitik krizler üzerinden analiz edilmektedir. Ancak bu perspektif, çatışmanın en temel ve en kalıcı düzlemini gözden kaçırma riski taşımaktadır: Mekân. Filistin'de yaşananlar, sadece siyasi gücün kavgası değil; toprağın, sokağın, evin ve altyapının doğrudan birer "silah" olarak kullanıldığı mekânsal bir savaştır.

Bu yazıda, İsrail'in Filistin toprakları üzerinde yürüttüğü ve literatürde "imar yoluyla işgal" olarak tanımlanabilecek sistematik mekânsal kontrol politikaları ile Filistinli aktörlerin bu politikalara karşı geliştirdiği "kurucu mekânsal pratikler" ele alınacaktır. Bu çalışma, mimarlığın ve şehir planlamasının nötr birer teknik disiplin olmadığını; aksine Filistin bağlamında hem bir tahakküm aracı hem de bir direniş alanı olduğunu iddia etmektedir.

I. MEKÂNIN NÖTR OLMAYAN DOĞASI

Modern mimarlık anlayışında mekân, genellikle toplumsal ihtiyaçlara cevap veren fiziksel bir zemin olarak kabul edilir. Ancak Filistin coğrafyasında mekân, hiçbir zaman nötr bir unsur olmamıştır. İsrail'in işgal stratejisi, yalnızca askeri birliklerin konuşlandırılmasına değil, "kalıcı" ve "sivil görünümlü" bir mekânsal doku inşasına dayanmaktadır.

İsrail'in işgal pratiklerinde Mimarlık, gündelik yaşamın her anını denetleyen bir filtre işlevi görür. Pencere açıklıklarının yönünden, bir evin çatı eğimine; bir yolun eğiminden, yerleşim birimlerinin seçtiği rakıma kadar her detay politik bir kararın ürünüdür. Bu durum, mimarlığın "insani ihtiyaçları karşılama" amacından koparak, "ötekinin mekânsal varlığını kısıtlama" amacına hizmet etmesine neden olmaktadır.

Görsel: Duvar sanatçısı Taqi Sapateer'in Batı Şeria Ayrım Duvarı'ndaki çalışmasından esinlenerek gemini ile yeniden üretimiştir.

Pencerenin
açıldığı yönden
çatının eğimine
kadar... Filistin'de
hiçbir mimari çizgi
masum değil; her
detay politik birer
cephe.

GELENEKSEL KABULÜN AKSİNE MEKÂN, TOPLUMSAL İHTİYAÇLARI KARŞILAYAN MASUM BİR FİZİKSELLİKTEN İBARET DEĞİLDİR. HELE Kİ FİLİSTİN'DE... İSRAIL'İN STRATEJİSİ, ASKERİ POSTALLARDAN ZİYADE 'SİVİL MASKELİ' VE KALICI BİR MİMARİ DOKU ÜZERİNDEN COĞRAFYAYI KALBİNDEN VURMAYI HEDEFLER.

EYAL WEIZMAN VE "OYUK TOPRAKLAR"

Çağdaş mimari teorisyeni Eyal Weizman, Filistin'deki işgali "Üç Boyutlu Siyaset" olarak tanımlar. Burada işgal sadece harita üzerindeki sınır çizgilerinden ibaret değildir. Tepelerdeki yerleşimler "Hava/Optik Kontrolü" sağlarken, yeraltındaki su kaynakları ve tüneller "Altyapı Kontrolünü" oluşturur. Filistinliler ise bu iki tabaka arasında sıkışmış, coğrafi olarak "oyulmuş" bir düzlemde yaşam mücadelesi verir.

II. İMAR YOLUYLA İŞGAL: STRATEJİK MEKÂNSAL MÜDAHÂLELER

İsrail'in 1967 sonrası yoğunlaşan yerleşim politikaları, mekânın bir kontrol aracı olarak nasıl kullanıldığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu sürecin temel bağlamda üç eksende ilerlemektedir: Yerleşimlerin stratejik konumlanması, ayrıştırılmış ulaşım ağları ve fiziksel bariyerler.

A. Tepelik Yerleşimler ve Optik Kontrol

Eyal Weizman'ın "Oyuk Topraklar" (Hollow Land) çalışmasında belirttiği gibi, İsrail, mekânsal tahakküm kurmak için inşa ettiği "illegal" nitelikteki "yerleşimleri" tesadüfi noktalar yerine genellikle stratejik tepelere

inşa edilmektedir. Bu yerleşimler, aşağıda kalan Filistin kasabaları üzerinde panoramik bir görüş açısı sağlayarak sürekli bir gözetim rejimi kurmaktadır. Mimarlık, burada "panoptikon" bir işleve bürünür; yerleşimciler yüksekte bakarken, Filistinliler sürekli izlendikleri hissiyle mekânsal olarak baskı altına alınır.

B. Parçalanmış Coğrafya ve Bölge Sınıflandırmaları

Oslo Anlaşması (1995) ile Batı Şeria'nın A, B ve C bölgelerine ayrılması, mekânsal parçalanmanın yasal ve idari altyapısını oluşturmuştur. Filistin yönetiminin sınırlı yetkiye sahip olduğu A ve B bölgeleri, İsrail'in tam kontrolündeki C bölgesi tarafından kuşatılmıştır. C bölgesi, Batı Şeria'nın %60'ından fazlasını oluşturmakta ve Filistinlilerin imar izinlerini neredeyse imkânsız hale getirerek "mekânsal boğulma" stratejisi devreye sokmaktadır.

C. Ayrıştırılmış Altyapı: Bypass Yollar

Ulaşım altyapısı, coğrafyayı birleştirmek yerine toplulukları birbirinden ayırmak için tasarlanmıştır. "Bypass yollar", İsrail

yerleşimlerini birbirine bağlarken Filistin köylerinin altından veya çevresinden geçer, ancak Filistinlilerin bu yollara erişimi engellenir. Bu, aynı fiziksel koordinatta iki farklı topluluk için iki farklı "mekânsal gerçeklik" ve "hukuki statü" üretilmesi anlamına gelir.

D. Batı Şeria/Ayrırma Duvarı

2002 yılında inşasına başlanan ve bugün yüzlerce kilometreye ulaşan "Ayrırma Duvarı", bu mekânsal stratejinin en somut ve şiddetli örneğidir. Duvar yalnızca bir sınır çizgisi değildir; su kaynaklarına erişimi kesen, tarım arazilerini köylüden ayıran ve Filistin kentlerini (Cenin, Kalkilya gibi) birer açık hava hapishanesine dönüştüren devasa bir mimari müdahaledir.

III. KURUCU MEKÂNSAL PRATİKLER: DİRENIŞİN MİMARLIĞI

Mekân üzerindeki bu yoğun baskı, beraberinde yeni bir mimari ve planlama bilincini getirmiştir. Filistin'de mimarlık, yalnızca yıkılan onarmak değil, işgalin mekânsal mantığını bozacak "kurucu pratikler" geliştirmektir.

KAVRAMLARLA İŞGAL

C Bölgesi

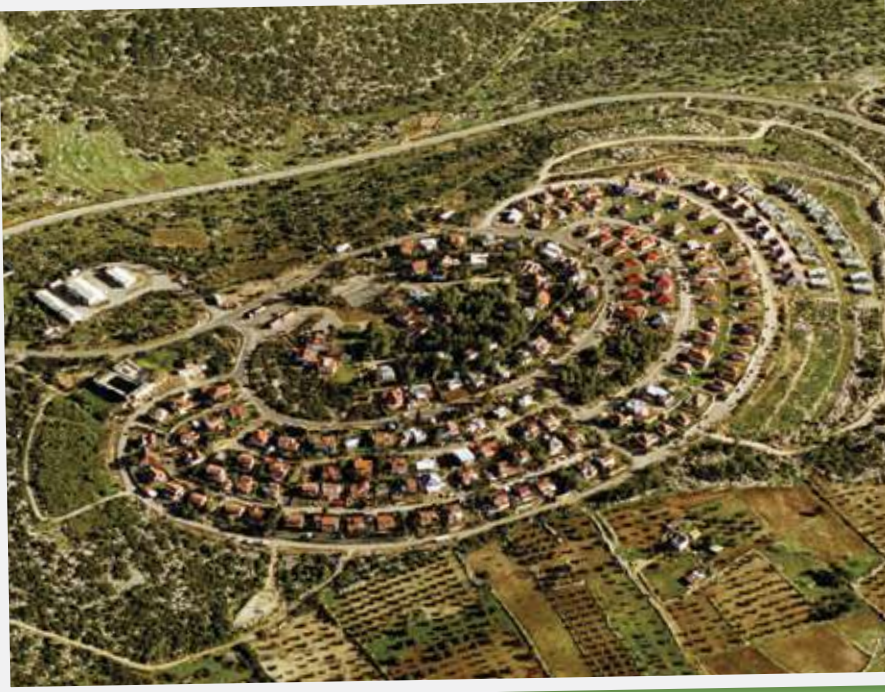
"Batı Şeria'nın %60'dan fazlasını kapsayan bu bölümü tamamen İsrail kontrolünde ve bu bölgede Filistinlilere imar neredeyse imkânsız"

Ayrırma Duvarı

Yüzlerce kilometre (Sadece bir güvenlik bariyeri değil; tarım arazilerini ve su kaynaklarını bölen devasa bir mimari müdahale.)

Bypass Yolları

Çift Hukuklu Altyapı (Aynı koordinatta, sadece yerleşimcilerin kullanabildiği, Filistinlilerin altından geçmek zorunda kaldığı ayrıştırılmış yollar.)

ZULMÜN HARİTASINI ÇIKARMAK, DİRENİŞİN İLK HAMLESİDİR. EYAL WEIZMAN VE FORENSIC ARCHITECTURE EKİBİ, İSRAİL'İN YÜRÜTTÜĞÜ YIKIMI VE HAK İHLALLERİNİ UYDU VERİLERİ İLE 3D MİMARİ MODELLEMELER ÜZERİNDEN DEŞİFRE EDİYOR. ONLARIN ELİNDE MİMARİ ARAÇLAR VE YAZILIMLAR, ULUSLARARASI MAHKEMELERDE KULLANILAN BİRER 'SAVUNMA TEKNOLOJİSİNE' DÖNÜŞÜYOR.

A. Mimari Belgeleme ve Adli Mimarlık (Forensic Architecture)

Mekânsal adaletsizliğin görünür kılınması, mücadelenin ilk adımıdır. Eyal Weizman liderliğindeki Forensic Architecture gibi gruplar, İsrail'in hava saldırılarını, yerleşim genişlemelerini ve hak ihlallerini mimari modelleme ve uydu görüntüleri üzerinden analiz ederek uluslararası mahkemelere kanıt sunmaktadır. Mimari araçlar burada birer "savunma teknolojisi-ne" dönüşmektedir.

B. DAAR (Decolonizing Architecture Art Residency)

Sandi Hilal ve Alessandro Petti tarafından kurulan DAAR, işgal altındaki mekânların nasıl "sömürgecilikten arındırılabilirliği" üzerine çalışmaktadır. Örneğin, terk edilmiş bir askeri kampın veya bir yerleşim biriminin, Filistinliler için bir okula, bir müzeye veya bir kamusal alana

nasıl dönüştürülebileceği üzerine tasarımlar geliştirerek, "geleceğin mekânsal hayalini" bugünden kurmaktadır.

C. Ambargo Altında İnovasyon: Green Cake ve Alternatif Malzemeler

Gazze gibi hammaddeye erişimin (çimento, demir vb.) İsrail tarafından kısıtlandığı bölgelerde mimarlık, zorunlu bir yaratıcılık alanına dönüşmüştür. Majd Masharawi tarafından geliştirilen "Green Cake" (kül tuğlası), savaş kalıntısı küllerden inşaat malzemesi üreterek, dışa bağımlılığı azaltan ve mekânsal direnişi yerleştiren

bir örnek sunmaktadır. Benzer şekilde, Batı Şeria'nın kırsal bölgelerinde geleneksel kerpiç ve toprak torba (earthbag) tekniğinin yeniden canlandırılması, İsrail'in inşaat kısıtlamalarına karşı geliştirilmiş kurucu bir yanittir.

Beton ambargosuna karşı kerpiç ve kül: Gazze'de mimarlık, estetik bir kaygı değil, toprağa tutunmanın en yalın hali.

KRONOLOJİK HARİTA VE SÜREÇ ZAMAN ÇİZELGESİ

● Sivil Görünümlü İşgalin Başlangıcı 1967

Altı Gün Savaşı'nın ardından İsrail, stratejik tepeleri hedef alan sivil yerleşim politikalarını başlattı. Mimarlık ilk kez kalıcı bir askeri-sivil filtre olarak kullanılmaya başlandı.

● Oslo II Anlaşması ve ABC Haritası 1995

Batı Şeria; A, B ve C bölgelerine ayrıldı. Toprakların yüzde 60'ından fazlasını oluşturan C bölgesi, Filistinliler için bir "mekânsal boğulma" alanına dönüştürüldü.

● Beton Sınırlar Yükseliyor 2002

"Ayrırma Duvarı" inşası başladı. Kentler açık hava hapishanelerine dönerken, adli mimarlık (Forensic Architecture) bu duvarların yarattığı hak ihlallerini belgelemek için kuruldu.

● Alternatif Mimari Direniş

Gazze'de "Green Cake" (kül tuğlası) ve Batı Şeria'da geleneksel kerpiç teknikleriyle, beton ambargolarına ve yıkımlara karşı inovatif ve kurucu bir direniş sergileniyor.

IV. MEKÂNSAL MÜCADELENİN ETİK BOYUTU

Filistin'deki durum, mimarlık disiplinine şu kritik soruyu sormaktadır: Bir mimar, yalnızca işverenin taleplerini karşılayan bir teknokrat mıdır, yoksa toplumsal adaletin mekânsal savunucusu mu?

İsrail'de çalışan planlama ofisleri ve mimarlar, yerleşim projelerine imza atarak işgalin "yumuşak gücü" haline gelirken; Filistin tarafındaki mimarlar, kısıtlı kaynaklarla mekânsal varlığı sürdürmeye çalışmaktadır. Bu noktada mimarlık, estetik bir kaygı olmaktan çıkıp etik bir duruşa evrilmektedir. Filistin'de inşa edilen her konut, dikilen her zeytin ağacı ve restore edilen her eski şehir (Old City) dokusu, işgalin parçalayıcı mantığına karşı bir süreklilik iddiasıdır.

SONUÇ: GELECEĞİN İNŞASI VE MEKÂNSAL ÖZGÜRLÜK

Filistin coğrafyasında İsrail, işgal ettiği topraklara kurduğu yerleşimleri" modern, kalıcı ve güvenli" olarak kurgularken; Filistin yerleşimlerini "geçici, kaçak ve yıkılmaya mahkûm" olarak kodlamaktadır. Bu, mekânsal bir hiyerarşi üretme ve mekân yoluyla/üzerinden tahakküm oluşturma çabasıdır. Ancak belirli topluluklarının

İsrail için 'kalıcı ve modern' olan yerleşimler, hemen aşağıda yaşayan Filistinliler için sürekli izlendikleri bir Panoptikon kabusu.

yıkılan çadırlarını her seferinde aynı yere kurması veya yıkım kararı altındaki okulların geceleri gizlice inşa edilmesi, "geçiciliği" bir direniş stratejisine dönüştürmektedir. Mekân burada, her yıkım-

dan sonra yeniden doğan kurucu bir pratiğe dönüşmektedir.

Filistin örneği, mekânın yalnızca üzerinde yaşanan bir yüzey olmadığını; bir kontrol, denetim ve parçalama aracı olabileceğini tüm çıplaklığıyla göstermektedir. İsrail'in imar yoluyla yürüttüğü işgal, mimarlık ve planlama disiplinlerini birer operasyonel araç olarak kullanmaktadır.

Buna karşın, Filistinli aktörlerin ve uluslararası destekçilerin geliştirdiği kurucu mekânsal pratikler, mekânın aynı zamanda bir özgürleşme zemini olabileceğini kanıtlamaktadır. Bu pratikler; belgeleme, alternatif üretim, kolektif inşa ve tasarım yoluyla işgalin duvarlarını zihinsel ve fiziksel düzeyde aşmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak Filistin'de mimarlık, yapısal bir eylem olmanın ötesine geçerek bir toplumun toprağa tutunma biçimi ve tarihsel sürekliliğini koruma çabası haline gelmiştir. Bu kapsamda her proje, özgür bir gelecek kurgusunun mekânsal yansıması olarak okunmalıdır. Filistin'de neyin inşa edildiği sorgulanırken; sadece duvarlar ve yollar değil, bu müdahalelerin "adaletle yaşanabilir bir dünya" idealine hizmet edip etmediği asıl belirleyici kriter olmalıdır.

* Bu yazı, XIII. Mimar Sinan Sempozyumu'nda sunulan "İmar Yoluyla İşgal Karşısı 'Kurucu Mekânsal Pratikler': Filistin Örneği" başlıklı bildiriye dayalı olarak hazırlanmıştır.

FİLİSTİN SINIRLARI İÇİNDE BİR BİNA YÜKSELTMEK, HARÇ VE BETONDAN ÇOK DAHA FAZLASIDIR; O TOPRAĞA KÖK SALMANIN VE TARİHİ KORUMANIN SOMUT BİR MANİFESTOSUDUR. BU YÜZDEN COĞRAFYADAKİ HER YAPI, ÖZGÜR YARINLARIN MİMARİ BİRER PROVASIDIR. BUGÜN FİLİSTİN'DE YÜKSELEN DUVARLARI VEYA YOLLARI SORGULARKEN ASIL BAKMAMIZ GEREKEN ŞEY, BU YAPILARIN İNSANİ VE ADİL BİR DÜNYAYA HİZMET EDİP ETMEDİĞİDİR.

Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi

Allianz Tower

Maxx Royal Bodrum Resort

Sürdürülebilirlik ve Mühendislik çözümlerimiz ile geleceğe değer katıyoruz.

Faaliyetlerimiz:

- Elektrik Proje Tasarım ve Danışmanlığı
- Yeşil Bina (LEED, BREEAM, EDGE, WELL) Danışmanlığı
- Aydınlatma Danışmanlığı
- Enerji Modellemesi
- Gün Işığı Analizi
- EPD Belgelendirmesi
- Ürün Yaşam Döngüsü Analizi (LCA)

ERKE Ofis Binası

ERKE Sürdürülebilir Bina
Tasarım Danışmanlık

'Delivering Sustainable Buildings'

+90 216 369 7393

info@erketasarim.com

İstanbul

London

Dubai

GAZZE'DE UMUDU İNŞA ETMEK ARTIRIMLI YER-KURMA ÜZERİNE BİR DÜŞ

Klasik planlama disiplini, krizleri geçici birer kırılma anı, yeniden inşayı ise fiziksel çevre restorasyonu olarak görür. Ancak sistematik bir mekânsal yok oluşla yüz yüze olan Gazze, tüm ezberleri bozuyor. Fiziksel zeminin işgal altındaki süreklilik arz eden yıkımı, bizi radikal bir soruyla baş başa bırakıyor: Mekânın sürekli tehdit altında olduğu bir coğrafyada "yer" yeniden nasıl kurulur?

DOÇ. DR. SERHAT BAŞDOĞAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

UBEYDULLAH YAŞAR

Öğretim Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İç Mekân Tasarımı

Krizleri genellikle bir “kırılma anı” olarak düşünmeye alışkınız. Ardından gelen süreci de hasarın onarılması ve hayatın yeniden “normale dönmesi” olarak tarif ediyoruz. Planlama disiplininin klasik dili de bu yönde işliyor: analiz, plan, uygulama ve nihayetinde fiziksel çevrenin restorasyonu. Ancak Gazze, bu çerçevenin dışına taşan bir gerçeklik sunuyor. Burada kriz geçici değil, İsrail’in sistematik saldırıları ve ablukasıyla süreklilik kazanan bir mekânsal yok oluş gözler önüne seriliyor.

Gazze’de fiziksel çevre yalnızca zarar görmüyor, sistematik olarak yok ediliyor. Bu nedenle dışarıdan dayatılan klasik imar planları ya da standart yer-yapma (placemaking) yaklaşımları, bu bağlamda yetersiz kalıyor. Çünkü korunabilecek ya da istikrarlı biçimde yeniden inşa edilebilecek bir fiziksel zemin işgalci gücün saldırıları sebebiyle ortadan kalkıyor.

Tam da bu noktada farklı bir soruyu sormak gerekiyor: Eğer fiziksel mekân sürekli tehdit altındaysa, “yer”i ne üzerinden kuracağız?

SOSYAL ALTYAPI OLARAK “YER”

Bu soru, “artırımlı yer-kurma” (incremental placemaking) yaklaşımında giderek daha fazla karşılık bulabilir. Bu yaklaşım, mekânı yalnızca binalar ve altyapı üzerinden değil; topluluk ilişkileri, sosyal bağlar ve kolektif hafıza üzerinden tarif eder. Yani “yer”, önce zihinde ve ilişkilerde kurulur; fiziksel karşılığı ise ancak zaman içinde, parçalı ve esnek biçimde ortaya çıkar.

Bu bakış açısı, afet ve kriz literatüründe giderek daha fazla tartışılan “sosyal dirençlilik” kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Dirençlilik, uzun süre yalnızca fiziksel altyapının dayanıklılığı üzerinden tanımlandı. Oysa güncel çalışmalar, özellikle karmaşık krizlerde asıl belirleyici olanın topluluğun kendi içindeki güven ilişkileri, dayanışma ağları ve birlikte hareket etme kapasitesi olduğunu gösterir. Başka bir deyişle, bir yerin “dirençli” olması, sadece ayakta kalan binalarla değil; ayakta kalan ilişkilerle de ilgilidir.

Rashad Shawa Cultural Center

Gazze'de klasik imar planları işlevsizdir; çünkü dışarıdan dayatılan yukarıdan aşağıya mühendislik çözümleri, işgal eliyle sürekli buharlaştırılan bir fiziksel zeminde korunacak hiçbir şey bulamaz.

Kaynak: UN Gaza Strip Rapid Damage and Needs Assessment Report, 20 Nisan 2026.

Fotoğraf: Jaber Jehad Badwan / CC BY-SA 4.0

MEKÂNSAL ADALET VE "DOMICIDE" (MEKÂN-KIRIM)

Gazze'deki sistematik yıkım, çağdaş kentsel sosyoloji ve uluslararası hukuk literatüründe artık sadece "savaş hasarı" olarak değil, "Domicide" (Mekân-Kırım / Ev-Kırım) kavramıyla tanımlanıyor. "Domicide", bir topluluğun elindeki fiziksel yaşam alanının, aidiyet hissinin ve kentsel hafızanın kasıtlı ve sistematik bir şekilde yok edilerek oranın "insansızlaştırılması" anlamına gelir. Gazze bağlamında incelendiğinde bu pratik; binaların ötesinde sokak isimlerinin, anı ağaçlarının, tarihi meydanların ve kamusal düğüm noktalarının hedef alınmasıyla bir toplumun mekânsal adalet hakkını elinden almayı amaçlar. İşte bu yüzden, Artırımlı Yer-Kurma modeli, sadece pratik bir barınma çözümü değil; domicile politikasına karşı kolektif hafızayı ve coğrafi varlığı savunma odağı taşıyan doğrudan bir mekânsal direniş biçimidir.

Gazze bağlamında bu durum daha da belirgindir. Fiziksel altyapının sürekli yok edildiği bir ortamda, toplumsal yaşamı sürdüren şey görünmez bir altyapıdır: komşuluk ilişkileri, akrabalık bağları, imece pratikleri ve özünde kolektif hafıza. Bu nedenle yer-kurma süreci, fiziksel bir tasarım probleminden çok, sosyal bir örgütlenme ve yeniden bağ kurma sürecine dönüşür. Bu güçlü ilişki ağları, Gazze toplumunun böylesi yoğun ve süreklilik arz eden koşullarla başa çıkabilmesinin temel dayanaklarından birini oluşturur; aynı zamanda benzer kırılganlıklarla karşı karşıya olan diğer bağlamlar için de önemli bir referans sunar.

YER-KURMA, KATILIMCILIK VE KENDİN YAP ŞEHİRCİLİĞİ

Klasik anlamda yer-kurma (place-making), çoğunlukla kamusal alanların tasarımı ve kentsel yaşam kalitesinin artırılmasıyla ilişkilendirilir. Ancak yerinden edilme, savaş ve sürekli kriz koşullarında bu kavram farklı bir anlam kazanır. Bu bağlamda yer-kurma, insanların belirsizlik içinde “tutunabileceği” geçici ama anlamlı mekânlar üretme pratiğine dönüşür.

Bu süreç doğası gereği katılımcıdır. Çünkü dışarıdan gelen planlama araçları çoğu zaman sahadaki gerçekliği yakalayamaz.

Kaynak: Gaza Phoenix. (2024). Gaza Roadmap.

SAVAŞ COĞRAFYASINDA YER-KURMA, KENTSEL ESTETİK VE YAŞAM KALİTESİ LÜKSÜNDEN SIYRILARAK; İNSANLARIN MUTLAK BELİRSİZLİĞİN ORTASINDA HAYATA TUTUNABİLECEĞİ GEÇİCİ AMA ANLAMLİ VAROLUŞ ADACIKLARI ÜRETME PRATİĞİNE DÖNÜŞÜR.

Gazze’de yer-kurma, büyük ölçüde aşağıdan yukarıya (bottom-up) gelişen, topluluğun kendi ihtiyaçlarına kendisinin verdiği doğrudan yanıtlarla şekillenir. Bu durum literatürde sıklıkla “kendin yap şehirciliği” (DIY urbanism) olarak tanımlanır. Ancak Gazze’de bu pratik bir tercih değil, bir zorunluluktur.

Enkazdan çıkarılan malzemelerle kurulan geçici barınaklar, sokak aralarında oluşan küçük pazarlar, ortak mutfaklar ya

da doğaçlama toplanma alanları; tümü bu kendiliğinden gelişen kentsel üretimin parçalarıdır. Bu müdahaleler yalnızca fiziksel ihtiyaçları karşılamaz; aynı zamanda bir “aidiyet” duygusu üretir. İnsanlar bu süreçte sadece kullanıcı değil, aynı zamanda üretici ve karar verici aktörler haline gelir. Bu durum, yer-kurmayı teknik bir tasarım sürecinden çıkararak politik ve toplumsal bir eyleme dönüştürür. Mekân üretimi ise aynı zamanda bir var olma ve görünür olma mücadelesine dönüşür.

KAVRAM SÖZLÜĞÜ

Artırımlı Yer-Kurma: Mekânı sabit yapılar yerine topluluk bağları, sosyal ilişkiler ve kolektif hafıza üzerinden, zaman içinde parçalı ve esnek şekilde inşa etme yaklaşımı.

Kendin Yap Şehirciliği:

Merkezi planlama otoritelerinin yokluğunda veya yetersizliğinde, yerel halkın kendi kentsel çevrelerini acil ihtiyaçlar doğrultusunda doğrudan ve aşağıdan yukarıya şekillendirmesi.

Yer-Besleme: Mekânın sadece bir kez inşa edilip bırakılan nesnel bir yapı değil; sürekli bakım, emek, kültürel pratikler ve imece ile yaşatılan dinamik bir süreç olduğunu savunan kavram.

Kaynak: UN Gaza Strip Rapid Damage and Needs Assessment Report, 20 Nisan 2026.

Enkaz parçalarıyla yükselen her barınak ve her doğaçlama sokak pazarı, teknik birer hayatta kalma nesnesi değil; Gazzelileri mekânın salt kullanıcısı olmaktan çıkarıp onu üreten ve savunan politik birer aktör kılan varoluş manifestolarıdır.

ÜÇ AŞAMALI ARTIRIMLI YER-KURMA SÜRECİ

Bu perspektif, UN-Habitat'ın "My Neighbourhood" yaklaşımının Gazze koşullarına uyarlanmasıyla daha da somut hale geliyor. Burada ölçülen şey yalnızca metrekaresel ya da yapı yoğunlukları değil; aidiyet hissi, güven ağları ve topluluk etkileşimleri. Böyle bakıldığında kentsel iyileşme, bir imar faaliyeti olmaktan çıkıyor; toplumsal dokunun yeniden örülmesi sürecine dönüşüyor. Bu perspektif, UN-Habitat'ın "My Neighbourhood" yaklaşımının Gazze koşullarına uyarlanmasıyla daha da somut hale geliyor. Burada ölçülen şey yalnızca metrekaresel ya da yapı yoğunlukları değil; aidiyet hissi, güven ağları ve topluluk etkileşimleri. Böyle bakıldığında kentsel iyileşme, bir imar faaliyeti olmaktan çıkıyor; toplumsal dokunun yeniden örülmesi sürecine dönüşüyor.

Bu süreci üç aşamalı, dinamik bir model olarak düşünmek mümkün: (1) Acil belirme: sosyal düğümler, (2) ağları yeniden bağlama ve (3) yer besleme, süreklilik ve dirençlilik.

1. Acil Belirme: Sosyal Düğümler

İlk aşama, yıkımın hemen ardından ortaya çıkan acil toplanma durumudur. Enkaz alanları, taziye çadırları, su dağıtım noktaları ve yardım kuyrukları gibi zorunlu buluşma alanları, kısa sürede tekrar eden karşılaşmaların yaşandığı düğümlere dönüşür. Bu alanlar başlangıçta plansızdır ve temel sorunlar barındırır: düzensiz yoğun-

Kaynak: UN Gaza Strip Rapid Damage and Needs Assessment Report, 20 Nisan 2026.
Fotoğraf: Hassan Al-Jedi.

YIKIMIN HEMEN ARDINDAN BELİREN TAZİYE ÇADIRLARI VE SU KUYRUKLARI, BAŞLANGIÇTA DERİN HİJYEN VE GÜVENLİK KRİZLERİ BARINDIRSA DA KENTİN PARÇALANAN DOKUSUNDA KOLEKTİF REFLEKSLERİN YENİDEN ÖRGÜTLENDİĞİ İLK ZORUNLU SOSYAL DÜĞÜM NOKTALARIDIR.

luk, hijyen eksikliği, güvenlik zafiyetleri ve erişim problemleri...

Bu nedenle ilk müdahale, bu noktaların asgari düzeyde organize edilmesine yöneliktir. Örneğin:

- Su dağıtım noktalarının etrafında gölge-lik ve oturma elemanları oluşturmak,
  - enkaz alanlarının bir kısmını geçici açık alan olarak temizlemek,
  - taziye mekanlarının çevresinde dolaşım ve bekleme alanlarını tanımlamak,
- temel hijyen için mobil tuvalet ve atık noktaları yerleştirmegibi küçük ölçekli düzenlemeler, bu düğümlerin daha işlevsel hale gelmesini sağlar.

Bu aşamada amaç, yeni mekânlar inşa etmekten çok, zaten oluşmuş yoğunluk noktalarını okunabilir ve kullanılabilir hale getirmektir. Böylece bu alanlar, kriz anlarının zorunlu durakları olmaktan çıkıp, sosyal temasın sürdürülebileceği ilk zeminleri oluşturur. Bu durum ise sosyal bağların yeniden kurulmasını hızlandırır.

2. Ağları Yeniden Bağlama

İkinci aşama, bu geçici düğümlerin daha stabil ortak kullanım alanlarına dönüşmesiyle ilgilidir. Bu noktada temel ihtiyaçlar belirginleşir: barınma, yemek hazırlama, enerjiye erişim, su kullanımı, çocuk bakımı ve temel sağlık hizmetleri.

Bu ihtiyaçlara yanıt oluşturabilecek mekânlar şunlardır:

- Ortak mutfaklar (community kitchens),
- Küçük ölçekli enerji üretim noktaları (jeneratör + güneş paneli hibrit sistemler),
- Su depolama ve dağıtım üniteleri,
- Küçük ölçekli tarım üretim alanları,
- Geçici eğitim ve çocuk alanları.

UN-Habitat'ın "My Neighbourhood" (Benim Mahallem) metodolojisinin Gazze'nin yıkım coğrafyasına uyarlanmış kentsel haritalama modeli. Klasik planlamanın aksine bu şemada metrekaresel veya yapı yoğunlukları değil; topluluğun aidiyet hissi, görünmez güven ağları ve mahalle ölçeğindeki sosyal etkileşim alanları ölçülmektedir. Görsel, kentsel iyileşmenin teknik bir imar faaliyetinden ziyade, parçalanmış toplumsal dokuyu tabandan yukarıya doğru yeniden ören canlı ve dinamik bir süreç olduğunu kanıtlamaktadır.

Beyt Lahya'dan bir çiftçi üretim yapıyor. Bu birimler, insanların düzenli olarak bir araya geldiği, iş bölümü yaptığı ve güven ilişkisi kurduğu alanlardır. Bu aşamada kritik olan, bu birimlerin merkezi değil, dağıtık (distributed) bir ağ olarak kurulmasıdır. Tek bir büyük merkez yerine, mahalle ölçeğinde çoğaltılabilen küçük birimler:

- Erişimi kolaylaştırır,
- Yoğunluk riskini azaltır,
- Yaşamın devamlılığını sağlar ve
- Sistemin tamamen çökmesini engeller.

Ayrıca bu yapıların mümkün olduğunca enkazdan geri kazanılmış malzemelerle, modüler ve sökülüp taşınabilir sistemlerle kurulması, hem hız hem de esneklik sağlar. Bu aşama, gündelik hayatın minimum düzeyde yeniden kurulabildiği ve sosyal ağların tekrar işlemeye başladığı kritik bir eşiştir. Aynı zamanda bu aşama, farklı sosyal ağların birbirine bağlanmasını sağlar. Komşuluk ilişkileri, akrabalık bağları ve gönüllü destek ağları birleşerek daha geniş bir dayanışma sistemi oluşturur. Bu sistem, fiziksel altyapının yokluğunda işleyen alternatif bir organizasyon modeli sunar.

3. Yer-Besleme: Süreklilik ve Dirençlilik

Üçüncü aşamada, bu ortak kullanım birimleri zamanla daha kalıcı ve organize yapılara dönüşür. Bu dönüşüm, planlı bir inşa sürecinden çok, kullanım, bakım ve tekrar üretim yoluyla gerçekleşir. Burada “yer-besleme” (place-nurturing) kavramı ortaya çıkmaktadır. Mekân, sadece inşa edilen bir şey değil; sürekli bakım, emek ve ilişkiyle ayakta tutulan bir süreçtir. Bu yaklaşım, Filistin toplumundaki “sebat” ve “imece” kültürüyle doğrudan örtüşür. Gündelik hayatın devam ettirilmesi, çocuklara ders verilmesi, birlikte yemek hazırlanması

gibi basit görünen eylemler, aslında mekânın sürekli olarak yeniden üretilmesidir.

Bu aşamada ortaya çıkan mekânsal yapılar şöyle tanımlanabilir:

- Mahalle ölçeğinde çok işlevli merkezler,
- Yarı-kalıcı topluluk mutfakları ve servis alanları,
- Eğitim, bakım ve dağıtım işlevlerini bir araya getiren karma kullanım noktaları.

Burada temel mesele yeni yapı üretmek değil, mevcut yapıların (i) kim tarafından kullanıldığı, (ii) nasıl sürdürüldüğü ve (iii) nasıl dönüştürülebildiği üzerinden şekillenmesidir.

Bu tür ağların en önemli avantajı, yedekli çalışabilmesidir. Bir düğüm zarar gördüğünde, diğerleri işlevi devralabilir. Bu durum:

- Merkezi sistemlere olan bağımlılığı azaltır,
- Müdahale kapasitesini artırır,
- Sistemin tamamen çökmesini engeller.

Bu aşamada mekân, sabit bir ürün olmaktan çıkar; bakım ve kullanım pratikleriyle sürekli güncellenen bir yapıya dönüşür. Sosyal ağlar, sistemin en kritik direncini oluşturur. Bir düğüm zarar gördüğünde, işlevin diğerleri tarafından devralınabilmesi, yapıyı kırılğan olmaktan çıkararak esnek ve uyumlanabilir hale getirir.

SOSYAL DEĞER ÜZERİNDEN YENİDEN DÜŞÜNMEK

Bu yaklaşım, planlama araçlarının da yeniden düşünülmesini gerektirir. Gelecekte planlama, yoğunluk, erişim ve

AKADEMİK HAFIZA VE SAHA DENEYİMLERİ TEK BİR KAÇINILMAZ GERÇEĞE İŞARET EDİYOR: GAZZE’NİN İYİLEŞMESİ TEPEDEN İNME HIZLI RESTORASYON PAKETLERİYLE DEĞİL, YEREL AKTÖRLERİ ÖZNELEŞTİREN, GÜVEN İLİŞKİLERİNDEN BESLENEN AŞAĞIDAN YUKARIYA KATILIMCI MEKANİZMALARLA MÜMKÜNDÜR.

işlev gibi ölçülebilir fiziksel parametrelere dayanır. Oysa Gazze gibi bir bağlamda bu göstergeler anlamını yitirir. Bunun yerine “sosyal yoğunluk”, “ağlara erişim”, “sahiplenme” ve “hafıza” gibi kavramlar öne çıkar. Bir mekânın değeri, kaç kişinin orada yaşadığıyla değil; kaç kişinin orada birbirine bağlı olduğu ile ölçülür. Bir sokağın önemi, ulaşım kapasitesinden çok, karşılaşma ve etkileşim üretme potansiyelinde yatar. Benzer şekilde, “canlılık” kavramı da yeniden tanımlanır. Bu bağlamda canlılık, ekonomik hareketlilik değil; hafızanın ve gündelik yaşamın sürekliliğidir. Yıkıntılar arasında ayakta kalan bir duvar, bir ağaç ya da bir açık alan, toplumsal hafızanın taşıyıcısına dönüşebilir.

Bu yaklaşımın yalnızca kuramsal bir öneri olmadığı, sahada geliştirilen bazı yol haritalarıyla da örtüştüğü görülmektedir. Gazze Belediyesi ortaklığıyla geliştirilen Gaza Phoenix oluşumu ve bu oluşumun ortaya koyduğu yeniden inşa vizyonu, fiziksel yeniden üretimden önce toplumsal bağların güçlendirilmesini ve yerel kapasitenin aktive edilmesini merkeze almaktadır. Bu çerçevenin temel ilkeleri, İstanbul Teknik Üniversitesi’nde düzenlenen Gazze’yi Yeniden İnşa Etmek konferansında Gazze

KENTSEL İYİLEŞMEDE PARADİGMA DÖNÜŞÜMÜ

GELENEKSEL PLANLAMA PARAMETRELERİ (GİRİŞKEN/STATİK)	GAZZE BAĞLAMINDA ARTIRIMLI YER-KURMA GÖSTERGELERİ (DİRENÇLİ/DİNAMİK)
Fiziksel Yoğunluk & Yapılaşma	Sosyal Yoğunluk & Güven Ağları: Bir metrekareye düşen beton değil, o alanda birbirine bağlı insan sayısı.
Ulaşım Kapasitesi & Erişim	Karşılaşma Potansiyeli: Sokağın hızı değil, topluluk içi etkileşim ve tesadüfi sosyal düğümler üretme gücü.
Ekonomik Canlılık & Ticari Alanlar	Hafızanın Sürekliliği: Yıkıntılar arasında ayakta kalan bir duvarın, ağacın veya hafıza mekanının yaşatılması.
Merkezi ve Büyük Ölçekli Altyapı	Dağıtık Hücresel Ağlar: Tek merkez yerine mahalle ölçeğinde çoğaltılan, yedekli çalışan sistemler.

Belediye Başkanının çevrimiçi konuşmasında da vurgulanmıştır. Yeniden inşa sürecinin yalnızca altyapı yatırımlarıyla değil, topluluk temelli dayanışma ağları ve yerel katılım mekanizmalarıyla mümkün olabileceği ifade edilmiştir. Bu yönüyle Gaza Phoenix yaklaşımı, burada önerilen artırılmış yer-kurma modeli için bir referans olarak okunabilir.

Güncel akademik tartışmalar da Gazze için geliştirilen yeniden inşa senaryolarında yerel katılımın ve aşağıdan yukarıya süreçlerin belirleyici olması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalar, yeniden inşa sürecinin dışarıdan dayatılan hızlı çözümler yerine, yerel aktörlerin sürecin öznesi olduğu katılımcı mekanizmalar üzerinden kurgulanmasının önemini ortaya koyar. Bu ortak vurgu, sosyal altyapı, güven ilişkileri ve kolektif üretim pratiklerinin yalnızca alternatif değil, mevcut koşullar altında kaçınılmaz bir zemin sunduğunu göstermektedir.

Kaynak: UN Gaza Strip Rapid Damage and Needs Assessment Report, 20 Nisan 2026.
Fotoğraf: Hassan Al-Jedi.

GAZZE İÇİN EN RADİKAL KENTSEL İYİLEŞME, YENİDEN İNŞANIN HARÇLA DEĞİL, HAFIZA VE İLİŞKİLERLE BAŞLADIĞINI İDRAK ETMEKTİR; ENKAZIN ORTASINDA KURULAN HER İNSANI BAĞ, GELECEĞİN SOMUT MEKÂNSAL ZEMİNİNİ ŞİMDİDEN İNŞA EDER.

"GAZZA PHOENIX" VE İTÜ BULUŞMASI

Gazze'nin geleceğini sadece kuramsal bir düzlemde değil, sahada da tasarlayan en somut girişimlerden biri Gaza Phoenix oluşumudur. Gazze Belediyesi ortaklığıyla yürütülen bu vizyon, fiziksel şehircilikten önce yerel kapasitenin aktive edilmesini amaçlıyor. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde (İTÜ) düzenlenen "Gazze'yi Yeniden İnşa Etmek" konferansında, Gazze Belediye Başkanı'nın çevrimiçi yaptığı tarihi konuşma bu felsefeyi özetlemiştir: **"Altyapı yatırımları tek başına şehri ayağa kaldırmaya yetmez; asıl direnç, mahalle ölçeğindeki topluluk temelli dayanışma ağlarındadır."** Phoenix, küllerinden doğan bir kentin esnek ve uyumlanabilir haritasını çiziyor.

SONUÇ YERİNE BİR "DÜŞ": İLİŞKİLERLE BAŞLAYAN BİR YENİDEN İNŞA

Bu çerçevede "yeniden inşa" kavramını da yeniden düşünmek gerekir. Belki de mesele, önce binaları değil; ilişkileri, güveni ve hafızayı inşa etmektir. Fiziksel mekân, bu sürecin bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Gazze için geliştirilen bu tür yaklaşımlar, aslında daha geniş bir tartışmanın parçası: Kriz sonrası şehirler nasıl iyileşir? Büyük ölçekli, yukarıdan aşağıya master planlarla mı, yoksa yerel halkı sürecin öznesi haline getiren esnek ve katılımcı modellerle mi?

Giderek daha net görünen şu ki, kalıcı ve anlamlı bir iyileşme ancak ikinci yolla mümkündür. "Umut mimarlığı" dediğimiz şey de tam olarak burada başlar: İnsanları sadece kullanıcı değil, "yerel fail" olarak gören; mekânı sabit bir nesne değil, yaşayan bir süreç olarak ele alan bir anlayışla...

Bu durum yalnızca bir öneri değil, aynı zamanda Gazze'de halihazırda farklı ölçeklerde ortaya çıkan pratiklerin de işaret ettiği bir yönelimdir. Tüm yıkıma rağmen sürdürülen gündelik yaşam, kurulan geçici ağlar ve yeniden üretilen ortak mekânlar, bu yaklaşımın soyut bir tahayyül değil, fiilen deneyimlenen bir gerçeklik olduğunu gösterir.

Gazze'de belki de en radikal iyileşme önerisi, yeniden inşanın betonla değil, ilişkilerle başladığını kabul etmemiz olacak-

tır. Bu nedenle kurulan her bağ, yalnızca bugünü sürdürmekle kalmaz; aynı zamanda geleceğin mekânsal zeminini de şimdiden inşa eder.

Sonuç olarak, umut varlığını sürdürdükçe Gazze'nin yeniden ayağa kalkması mümkün olacaktır. Bu iyileşme, yalnızca bir bölgenin değil, insanlığın ortak vicdanının da yeniden güçlenmesine işaret edecektir.

KAYNAKÇA

- Abdelhamid, A., Pelling, M., Basdoğan, S., Chanin-Morris, R., Comelli, T., Dabbeek, J., & Menteşe, E. (2026). "The future of Gaza: existing plans can frame a locally inclusive and risk-sensitive reconstruction".
- Aravena, A., & Iacobelli, A. (2016). Elemental: Incremental Housing and Participatory Design Manual. Hatje Cantz.
- Finn, D. (2014). DIY urbanism: implications for cities. Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability, 7, 381 - 398.
- Gaza Phoenix. (2024). Gaza Roadmap. <https://phoenix-gaza.org/roadmap/>
- Kamalipour, H., & Dovey, K. (2020). Incremental production of urban space: A typology of informal design. Habitat International.
- Osborne, N. (2015). Tactical Urbanism: Short-term Action for Long-term Change. Urban Policy and Research, 34, 406 - 407.
- Sanoff, H. (1999). Community Participation Methods in Design and Planning.
- Turner, J. F. C. (1976). Housing by People. Pantheon Books.
- UN-Habitat. (2024). My Neighbourhood: A guide for urban planning and design. United Nations Human Settlements Programme.
- URL- MMG ve İTÜ CURE iş birliğiyle Gazze'yi yeniden inşa etmek çalışması gerçekleştirildi. <https://www.mmg.org.tr/tr/haberler/mmg-ve-itu-cure-is-birligiyle-gazze-yi-yeniden-insa-etmek-calistayi-gerceklesti-3435>

GAZZE'NİN YENİDEN İNŞASINA YÖNELİK PLANLAR YAKLAŞIMLAR, ÖNCELİKLER VE ORTAK DERSLER

Modern tarihin en ağır kentsel yıkımını yaşayan kadim Akdeniz limanı, küllerinden nasıl doğacak? Altyapı koridorlarından yerel hafıza manifestolarına kadar masadaki altı radikal planın anatomisi; Gazze'yi sadece betonla onarmanın değil, bir halkın onurunu ve mekânsal egemenliğini yeniden inşa etmenin jeopolitik mücadelesini gözler önüne seriyor.

MAHMUT MEDENİOĞLU
İTÜ CURE Yönetici Asistanı

Gazze'de 2023 yılından itibaren yaşanan büyük yıkım, yalnızca bölgesel bir kriz değil, küresel ölçekte ahlaki, insani, siyasi ve şehircilik açısından derin sonuçları olan bir meseleye dönüşmüştür. Şehrin altyapısının, konut stokunun, eğitim ve sağlık kurumlarının, belediye hizmetlerinin, kültürel mirasının ve toplumsal hafızasının ağır biçimde tahrip edilmesi; Gazze'nin yeniden inşasını yalnızca teknik bir imar faaliyeti olmaktan çıkarmaktadır.

Bugün Gazze için konuşulan yeniden inşa meselesi, aynı anda birçok soruyu gündeme getirmektedir: İnsanlar nerede ve nasıl barınacak? Su, enerji, kanalizasyon, sağlık ve ulaşım gibi temel altyapılar nasıl ayağa kaldırılacak? Gazze'nin tarihî ve kültürel dokusu nasıl korunacak? Yeniden inşa sürecinde yerel halk, belediyeler, üniversiteler ve sivil toplum nasıl rol alacak? Dış destek, yerel kapasiteyi güçlendirecek şekilde mi işleyecek, yoksa yeni bağımlılıklar mı üretecek?

Bu sorulara cevap arayan farklı yerli ve uluslararası planlar bulunmaktadır. Bazıları savaş öncesi uzun vadeli kalkınma vizyonları olarak hazırlanmış; bazıları ise 2023 sonrası yıkımın ardından erken iyileşme ve yeniden inşa ihtiyacına odaklanmıştır. Bu yazıda, Gazze'nin yeniden inşasına yönelik öne çıkan altı plan genel hatlarıyla ele alınmakta; bu planların temel yaklaşımları, güçlü yönleri ve ortak dersleri değerlendirilmektedir.

GAZZE'NİN İMAR PLANLARI KRONOLOJİSİ

● RAND ARC Raporu 2005

İsrail'in çekilmesi sonrası Gazze ve Batı Şeria'yı birbirine bağlayan ilk büyük ulaşım ve altyapı koridoru tasarlandı.

● Connected Gaza (Gaza 2050) 2020

Savaş öncesi hazırlanan, kenti Akdeniz'in teknoloji, lojistik ve bilgi temelli ticaret merkezine dönüştürmeyi amaçlayan uzun vadeli vizyon.

● Palestine Emerging (PREP) 2024

Büyük yıkımın ardından yayınlanan; 5G altyapısı, derin su limanı ve doğal gaz yataklarına odaklanan yüksek katma değerli kalkınma planı.

● Habtoor & Arab Proposal 2025

Enkazın geri dönüşümüne, şeffaf finansman fonlarına ve mahalle ölçekli acil rehabilitasyona odaklanan çok aşamalı eylem planları.

RAND ARC: GAZZE İLE BATI ŞERİA'YI YENİDEN BAĞLAMAK

RAND Corporation tarafından 2005 yılında hazırlanan ARC planı, gelecekteki Filistin devleti için kapsamlı bir mekânsal ve ekonomik kalkınma çerçevesi önermektedir. Planın merkezinde, Gazze ile Batı Şeria'yı birbirine bağlayacak büyük bir altyapı koridoru fikri yer almaktadır. Bu koridor; yüksek hızlı demiryolu, otoyollar, enerji ve hizmet ağlarıyla Filistin coğrafyasını bütünleştirmeyi amaçlamaktadır.

Planın en önemli tarafı, Gazze'yi tek başına ve izole bir bölge olarak değil, Batı Şeria ile birlikte gelecekteki Filistin devletinin ayrılmaz bir parçası olarak ele almasıdır. Bu bakımdan ARC, yalnızca ulaşım altyapısı öneren bir plan değildir; ulusal bütünleşme, ekonomik hareketlilik, planlı kentsel gelişme ve kurumsal kapasite inşası hedefleyen bir kalkınma vizyonudur.

Plan, güçlü bir ulaşım omurgasının yanında tarım alanlarının ve doğal kaynakların korunmasını, kent merkezlerinin güçlendirilmesini, tapu kayıt sisteminin birleştirilmesini ve koordineli bir planlama yapısının kurulmasını öngörmektedir. Böylece fiziksel bağlantı ile kurumsal bütünleşme birlikte düşünülmektedir. Gazze'nin yeniden inşası açısından bu yaklaşım, yalnızca yıkılan alanları onarmanın yeterli olmadığını; Gazze'nin bölgesel ve ulusal ölçekte yeniden bağlanması gerektiğini göstermektedir.

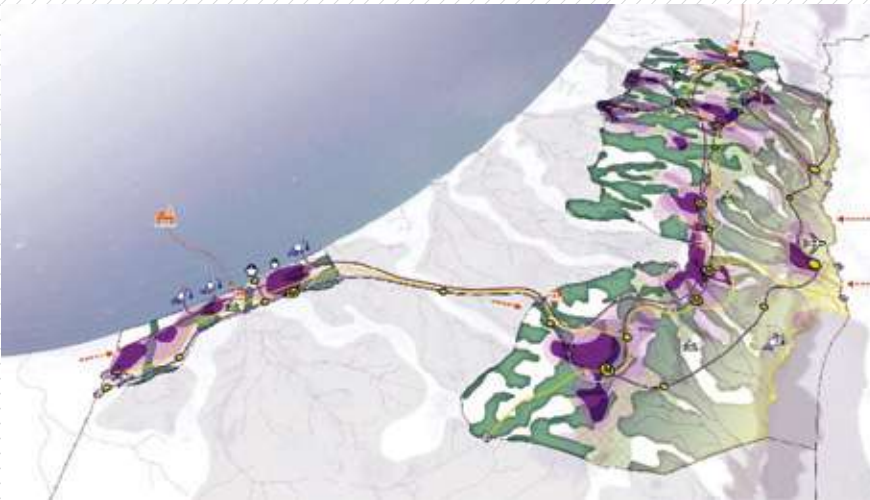
CONNECTED GAZA: İZOLASYONDAN BÖLGESEL ENTEGRASYONA

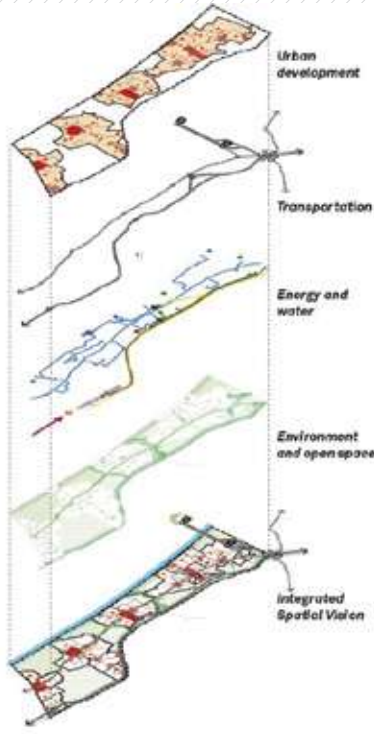
"Connected Gaza" ya da "Gaza 2050" olarak bilinen plan, Gazze'yi Batı Şeria ile entegre, bölgesel ölçekte bağlantılı, ekonomik ve bilgi temelli bir merkez haline getirmeyi hedefleyen uzun vadeli bir vizyon sunmaktadır. 2023 savaşı öncesinde hazırlanan bu plan, Gazze'nin yalnızca mevcut sorunlarını çözmediği değil, onu geleceğin bölgesel ağları içinde yeniden konumlandırmayı amaçlamaktadır.

Plan, üç temel aşama üzerinden ilerlemektedir. İlk aşama, mevcut durumun acil ihtiyaçlarını dikkate alır: barınma, su, enerji, temel altyapı ve kısa-orta vadeli toparlanma ilkeleri. İkinci aşama, mevcut kısıtların kalıcı olamayacağı varsayımıyla Gazze ile Batı Şeria arasında sürekli bir bağlantı kurulmasını öne çıkarır. Üçüncü aşama ise uzun vadeli bir vizyon sunar; Gazze'nin artan nüfusunu dikkate alarak bölge ve dünya ticaretine eklenilen, ekonomik olarak daha bağımsız bir yapı tasavvur eder.

Connected Gaza planı, Gazze'yi beş ana başlık altında ele almaktadır: mekânsal vizyon, kentsel gelişim, ulaşım, enerji-su ve çevre-açık alanlar. Her başlık altında mevcut durum, kısa vadeli çözümler, orta vadeli gelişme senaryoları ve uzun vadeli hedefler tartışılmaktadır. Planın dikkat

İKİ KOPUK COĞRAFYAYI BİRLEŞTİREN DEMİR OMURGA: RAND ARC PLANI, GAZZE VE BATI ŞERİA'YI YÜKSEK HIZLI BİR ALTYAPI KORIDORUYLA TEK BİR ULUSAL GÖVDEDE BÜTÜNLEŞTİRMİYİ HEDEFLİYOR.

ABLUKADAN KÜRESEL AĞLARA:
'GAZA 2050' VİZYONU,
ŞEHİRİ YALITILMIŞ BİR
KRİZ BÖLGESİ OLMaktan
ÇIKARIP BATI ŞERİA
İLE BÜTÜNLEŞİK, BİLGİ
TEMELLİ BİR BÖLGESEL
MERKEZE DÖNÜŞTÜRMEYİ
AMAÇLIYOR.

çekici yönlerinden biri de “Imagine Gaza” başlığı altında Gazze’nin geleceğine dair görsel ve mekânsal tasavvurlar üretmesidir. Gazze geçidi, merkez Gazze, Gazze Vadisi ve Gazze sahili gibi karakteristik bölgeler üzerinden ayrıntılı planlama önerileri geliştirilmiştir.

Bu planın Gazze’nin bugünkü yeniden inşa tartışmalarına katkısı, şehrin yalnızca onarılacak bir kriz alanı değil; gelecekte bölgesel ölçekte üretken, bağlantılı ve yaşanabilir bir kent olarak düşünülmesi gerektiğini hatırlatmasıdır.

HABTOOR PLANI: ACIL REHABİLİTASYON, ENTEGRE YENİDEN İNŞA VE EKONOMİK BAĞIMSIZLIK

Al Habtoor Araştırma Merkezi tarafından 2025 yılında hazırlanan plan, Gazze’nin yeniden inşası için üç sütunlu bir strateji önermektedir. Bu strateji, geleneksel yardım yaklaşımlarının ötesine geçerek acil barınma, altyapı restorasyonu, yönetim ve ekonomik bağımsızlık başlıklarını birlikte ele almaktadır.

Planın ilk sütunu acil rehabilitasyondur. Bu kapsamda yaklaşık 1,9 milyon kişi için sürdürülebilir ve yeniden kullanılabilir prefabrik konutların inşa edilmesi, savaşa enkazının yapı malzemesine

GELENEKSEL YARIMLARDAN EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞA: HABTOOR PLANI; ACIL BARINMA, AKILLI ALTYAPI VE ŞEFFAF YÖNETİŞİMİ TEK BİR POTADA ERİTEN ÜÇ SÜTUNLU BİR STRATEJİK DOKTRİN SUNUYOR.

dönüştürülerek yeniden kullanılması ve bu süreçte yerel halk için geçici istihdam alanları oluşturulması önerilmektedir. Enkazın yalnızca temizlenmesi gereken bir atık değil, yeniden inşa sürecinde değerlendirilebilecek bir kaynak olarak görülmesi planın önemli yönlerinden biridir.

İkinci sütun entegre yeniden inşadır. Bu aşamada enerji, su, sağlık ve diğer temel altyapıların yenilenebilir enerji ve akıllı şebeke yaklaşımlarıyla yeniden kurulması hedeflenmektedir. Ayrıca şeffaf yönetim, denetim ve yolsuzlukla mücadele mekanizmalarının kurulması planın güçlü vurguları arasındadır.

Üçüncü sütun ise ekonomik bağımsızlıktır. Plan, Filistin mülkiyetinde bir holding kurulmasını, sanayi, tarım, enerji ve benzeri stratejik sektörlerle yatırım yapılmasını, mikrofinans desteklerinin geliştirilmesini ve İsrail'e ekonomik bağımlılığın azaltılmasını önermektedir.

Habtoor planını öne çıkaran en belirgin unsur, ayrıntılı bir yönetim ve finansman çerçevesi sunmasıdır. Arap ülkeleri, Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası denetiminde bir fon kurulması; farklı aşamalara ayrılacak bütçelerin ve denetim mekanizmalarının belirlenmesi; giriş-çıkış noktalarının kontrolü ve malzeme akışının izlenmesi gibi öneriler planın uygulanabilirlik arayışını göstermektedir. Bununla birlikte bu yaklaşım, güvenlik ve denetim boyutunun yerel özerklik ve karar alma süreçleriyle nasıl dengeleneceği sorusunu da beraberinde getirmektedir.

PALESTINE EMERGING: YARDIMDAN YÜKSEK KATMA DEĞERLİ KALKINMAYA

"Palestine Emerging" ya da PREP, Gazze ve Batı Şeria'nın uzun vadeli ekonomik yeniden inşasını hedefleyen kapsamlı

FİZİKSEL TAMİRATTAN EKONOMİK EGEMENLİĞE: 'PALESTINE EMERGING' VİZYONU, İNSANİ YARDIM BAĞIMLILIĞINI KIRARAK FİLİSTİN'İ KÜRESEL PAZARA ENTEGRE BİR ÜRETİM GÜCÜNE DÖNÜŞTÜRME DOKTRİNİDİR.

SÜREKLİ YARDIM ALAN BİR MÜLTECİ KAMPI MI, BAĞIMSIZ BİR ÜRETİM ÜSSÜ MÜ? PREP'İN TEKNOLOJİK VİZYONU; SİYASİ İSTİKRAR, MUTLAK HAREKET SERBESTLİĞİ VE KURUMSAL KAPASİTE DUVARLARINI AŞABİLDİĞİ ÖLÇÜDE GERÇEĞE DÖNÜŞECEK.

bir stratejik plan olarak öne çıkmaktadır. Planın temel farkı, yeniden inşayı yalnızca insani yardım ve fiziksel onarım meselesi olarak değil, Filistin ekonomisinin yeniden yapılanması ve yüksek katma değerli bir kalkınma modeline geçişi olarak ele almasıdır.

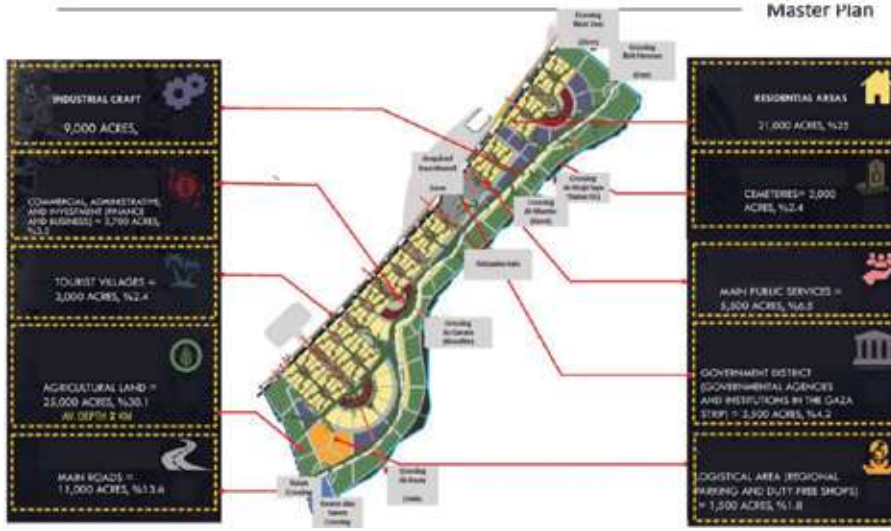
Plan; Gazze-Batı Şeria koridoru, derin su limanı, bağımsız enerji altyapısı, 5G iletişim ağı, teknik üniversite projeleri ve Filistin Yeniden İnşa ve Kalkınma Fonu gibi büyük ölçekli yatırımlara öncelik vermektedir.

Bu yönüyle PREP Gazze'nin kalkınmasını yalnızca yerel ölçekte değil, bölgesel ekonomiyle bağlantılı bir dönüşüm olarak kurgulamaktadır.

Kentsel yeniden inşa başlığında planlı yerleşim modeli, kuzeye yönlendirilen kontrollü genişleme, doğu hattında yeni ulaşım aksları, tarihi dokunun korunması ve yeşil alanların canlandırılması öne çıkmaktadır. Ulaşımın önce mevcut altyapının onarılması, ardından şehir içi ulaşımın geliştirilmesi ve son aşamada

ALTI PLAN, TEK AMAÇ

Plan Adı	Ana Yaklaşım	Öne Çıkan Radikal Proje	Zayıf / Kırılgan Noktası
RAND ARC (2005)	Mekânsal ve Altyapısal Bütünleşme	Gazze-Batı Şeria Hızlı Tren Koridoru	Egemenlik ve toprak kontrolü sorunları
Connected Gaza	Bölgesel Ekonomik Entegrasyon	"Imagine Gaza" Sahil ve Vadi Tasarımları	Siyasi kısıtların kalıcı olduğu gerçeği
Habtoor Planı (2025)	Finansal Yönetişim ve Hızlı Rehabilitasyon	Enkazın geri dönüştürülerek prefabrik yapımı	Güvenlik denetiminin yerel özerkliği ezmesi
Palestine Emerging	Yüksek Katma Değerli Kalkınma	Açık deniz gaz yatakları ve 5G entegrasyonu	Devasa finansman ve mutlak istikrar ihtiyacı
Arab Proposal (2025)	Kademeli ve Aşamalılık	Mahalle ölçekli kamu yapısı görselleştirmeleri	Siyasi irade eksikliğinde insani yardımda takılma
Gaza Phoenix	Mekânsal Adalet ve Hafıza	Yaşam düğümleri ve dönüştürülebilir kamp ağı	Uluslararası finansmanı ikna etme zorluğu

Gazze ile Batı Şeria'nın ve komşu ülkelerin birbirine bağlanması hedeflenmektedir.

Enerji ve su başlıkları planın merkezinde yer almaktadır. Kısa vadede geçici enerji bağlantıları, uzun vadede bağımsız enerji ağı, güneş enerjisi projeleri ve açık deniz gaz kaynaklarının kullanımı önerilmektedir. Sağlık ve eğitimde dijitalleşme, sosyal bağları güçlendiren mahalle yapıları ve kültürel mirasın korunarak turizmin geliştirilmesi de planın temel hedefleri arasındadır.

PREP'in en önemli katkısı, Gazze'nin geleceğini "sürekli yardım alan" bir bölge olarak değil, üretken, teknolojik, bağlantılı ve ekonomik olarak daha bağımsız bir yapı olarak düşünmesidir. Ancak bu vizyonun hayata geçmesi, siyasi istikrar, hareket serbestliği, finansman ve kurumsal kapasite gibi temel koşullara bağlıdır.

ARAB PROPOSAL: ERKEN İYİLEŞMEDEN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA

2025 tarihli "Arab Proposal" ya da Gazze Erken İyileşme ve Yeniden İnşa Planı, savaş sonrası toparlanmayı çok aşamalı ve bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Planın temel amacı, acil insani ihtiyaçların karşılanmasıyla eş zamanlı olarak fiziksel yeniden inşa sürecini başlatmak ve uzun vadede sürdürülebilir kalkınmayı mümkün kılmasıdır.

İlk aşamada gıda, sağlık hizmetleri, geçici barınma ve temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanması önceliklidir. Bununla birlikte zarar gören konutların, altyapının ve kamu hizmetlerinin hızlı biçimde yeniden kurulması hedeflenmektedir. Elektrik, su ve

sanitasyon sistemlerinin onarılması bu aşamanın kritik unsurlarıdır.

Orta vadede plan, fiziksel yeniden inşanın ötesine geçerek toplumsal ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine

odaklanmaktadır. Eğitim ve sağlık sistemlerinin yeniden yapılandırılması, yerel ekonominin canlandırılması, istihdam olanaklarının artırılması, yerel toplumun karar süreçlerine katılımı ve yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesi bu aşamada öne çıkmaktadır.

Uzun vadede ise sürdürülebilir kalkınma ve kalıcı istikrar hedeflenmektedir. Yeniden inşanın yalnızca fiziksel iyileşme olarak kalmaması; ekonomik, sosyal ve yönetsel dönüşümü de kapsamı gerektiği vurgulanmaktadır. Bölgesel entegrasyon, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve altyapının modernizasyonu planın uzun vadeli hedefleri arasındadır.

Arab Proposal'ın dikkat çekici yönlerinden biri, mahalle ölçeğine kadar inen planlama yaklaşımı ve bazı kamu yapıları için görselleştirmeler içermesidir. Bu yönüyle plan, soyut bir strateji olmanın ötesinde, mekânsal karşılığı olan bir yeniden inşa çerçevesi sunmaktadır.

KÂĞIT ÜZERİNDEKİ VAATLERDEN SOKAKTAKİ GERÇEĞE: ARAB PROPOSAL, SOYUT BİR STRATEJİ SUNMAKLA KALMIYOR; MAHALLE ÖLÇEĞİNE İNEN MİMARİ ÇİZİMLERİ VE KAMU BİNASI GÖRSELLEŞTİRMELERİYLE GAZZE'YE SOMUT BİR MEKÂNSAL KILAVUZ ÇİZİYOR.

ARAB PROPOSAL'IN GÜCÜ, ŞEHİRİ MAKRO TEORİLERLE DEĞİL, MAHALLE MAHALLE PROJELENDİRİLMİŞ FİZİKİ BİR YENİDEN İNŞA ÇERÇEVESİYLE AVAĞA KALDIRMA İDDİASIDIR.

GAZA PHOENIX: TABULA RASA'YA KARŞI HAFIZA, ADALET VE YEREL EGEMENLİK

Gaza Phoenix, diğer planlar arasında özellikle yerel bilgi, mekânsal adalet, kültürel hafıza ve toplumsal egemenlik vurgusuyla ayrılmaktadır. Bu yaklaşım, Gazze'nin dışarıdan dayatılan modellerle ve "boş arazi" kabulüyle yeniden tasarlanmasını reddeder. Bunun yerine mevcut kentsel dokunun, sosyal ağların, mahalle ilişkilerinin ve kültürel hafızanın yeniden inşa sürecinin temel unsurları olarak görülmesi gerektiğini savunur.

Planın ilk aşaması kısa vadeli acil dönemdir. Bu süreçte mevcut altyapının korunması, hasar tespiti, insani müdahale, yaşam düğümleri, dönüştürülebilir kamp alanları ve geri dönüştürülebilir hareketli üniteler gibi geçici çözümler öne çıkmaktadır. Dirençlilik, toplumsal uyum, sürdürülebilirlik, üretkenlik, hareketlilik ve mirasın korunması bu aşamanın temel ilkeleridir.

Orta vadeli aşama, temel hizmetlerin yeniden işler hale getirilmesini ve kritik altyapının onarımını hedeflemektedir. Günlük yaşamın yeniden başlaması, ailelerin yeniden bir araya gelmesi ve uzun vadeli yeniden inşa sürecine hazırlık bu dönemin öncelikleridir. Konut, sağlık, ulaşım, eğitim, enerji, atık yönetimi, su, kanalizasyon ve belediye hizmetleri birlikte ele alınmaktadır.

Uzun vadeli aşama ise kapsamlı kentsel tasarım, yasal reformlar ve hizmet ağlarının adalet temelinde yeniden kurulmasına odaklanmaktadır. Bölgesel, kentsel, mahalle ve mimari ölçeklerde çok merkezli, çevre dostu ve yerel kimliği koruyan bir kent modeli önerilmektedir. Yönetişim açısından ise şehir yönetiminin yerel aktörlerde kalması, uluslararası çevrelerin daha çok teknik destek sağlayıcı bir rol üstlenmesi öngörülmektedir.

Gaza Phoenix'in en güçlü tarafı, yeniden inşayı yalnızca mühendislik ve finansman

meselesi olarak değil, kimlik, hafıza, hak ve yerel irade meselesi olarak görmesidir. Bu nedenle plan, Gazze'nin yeniden inşası tartışmalarına ahlaki ve politik bir derinlik kazandırmaktadır.

ORTAK DERSLER VE DEĞERLENDİRME

Bu altı plan farklı dönemlerde, farklı aktörler tarafından ve farklı önceliklerle hazırlanmış olsa da bazı ortak dersler ortaya koymaktadır.

Birincisi, Gazze'nin yeniden inşası yalnızca konut ve altyapı üretimiyle sınırlı görülemez. Su, enerji, kanalizasyon, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi temel sistemler elbette önceliklidir. Ancak bunlar ekonomik kalkınma, kurumsal kapasite, kültürel miras, sosyal bağlar ve siyasi istikrarla birlikte düşünülmeliğinde yeniden inşa kalıcı sonuç üretmez.

İkincisi, Gazze'nin Batı Şeria ve bölgeyle bağlantısı yeniden kurulmadan sürdürülebilir kalkınma mümkün değildir. RAND ARC, Connected Gaza ve PREP gibi planlar, fiziksel koridorların, ulaşım ağlarının ve ekonomik bağlantıların önemini güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Gazze'nin izolasyonu devam ettiği sürece, en iyi yerel projeler bile sınırlı etki üretecektir.

Üçüncüsü, yerel aktörlerin sürecin merkezinde olması gerekir. Gaza Phoenix bu konuda en açık ve güçlü vurguyu yapmaktadır; ancak diğer planların da yerel kapasite, belediye hizmetleri ve kurumsal koordinasyon başlıklarını dikkate aldığı görülmektedir. Gazze halkının, belediyelerinin, üniversitelerinin ve meslek insanlarının içinde olmadığı bir yeniden inşa süreci eksik kalacaktır.

Dördüncüsü, enkaz yönetimi ve geçici barınma yalnızca teknik ara aşamalar değil, yeniden inşanın temel bileşenleridir. Habtoor ve Gaza Phoenix planları, enkazın geri dönüştürülmesi, yerel istihdam oluşturulması, geçici barınmanın

ŞEHİR SADECE BETON VE BÜTÇEDEN İBARET DEĞİLDİR. GAZA PHOENIX; İMARİ MÜHENDİSLERİN DİKTE ETTİĞİ TEKNİK BİR SOĞUKLUKTAN ÇIKARIP HAFIZA, MEKÂNSAL HAK VE YEREL İRADENİN AHLAKİ MANİFESTOSUNA DÖNÜŞTÜRÜYOR.

İMAR VE İHYA SÜRECİ, FİZİKSEL BİR KENTSEL RESTORASYONUN ÇOK ÖTESİNDEDİR. GAZZE BAĞLAMINDA BU SÜRECİ; PARÇALANAN TOPLUMSAL BAĞLARI ÖRMEYİ, SÜRGÜN EDİLENLERİN GERİ DÖNÜŞ İRADESİNİ SAHİPLENMEYİ, YEREL DİNAMİKLERİ TAHKİM ETMEYİ VE KOLEKTİF HAFIZAYI KORUMAYI ŞART KOŞAR. DOLAYISIYLA ORAYI YENİDEN AYAĞA KALDIRMAK, İKTİSADİ ÇARKLARI DÖNDÜRMEKTEN ÖTE, BİR HALKIN KOLEKTİF HAYSİYETİNİ TESCİLLEME MÜCADELESİDİR.

Yıkımın Ötesinde: Gazze’de Kentsel Adaletin İnşası

Şehirleri küllerinden doğurmak, yalnızca devrilen beton blokları ayağa kaldırmaktan ya da altyapı hatlarını rasyonel birer mühendislik harikasına dönüştürmekten ibaret değildir. Gazze coğrafyasında kentsel iyileşme; parçalanmış mekânsal ve toplumsal bağları radikal bir biçimde onarmayı, yurtlarından edilen insanların dönüş hakkını kentsel planın merkezine yerleştirmeyi ve dışarıdan dikte edilen yapılar yerine yerel kurumların egemenliğini tahkim etmeyi şart koşar. Hakiki bir ihya süreci, yıkımın silemediği toplumsal hafızayı sokak sokak yaşatmakla, yardıma bağımlı olmayan yerel ve üretken bir ekonomik hayatı sıfırdan kurmakla ve her şeyden önemlisi, bir halkın kolektif onurunu kentsel adaletin merkezinde güvence altına almakla mümkündür.

kalıcı kırılmalara yol açmaması ve erken toparlanma sürecinin uzun vadeli planlamayla ilişkilendirilmesi açısından önemli öneriler sunmaktadır.

Beşincisi, kültürel mirasın korunması yeniden inşanın tali değil asli bir unsurudur. Gazze’nin tarihi dokusunu, arşivlerini, kamusal mekânlarını ve mahalle hafızasını korumayan bir yeniden inşa, fiziksel olarak yeni ama toplumsal olarak köksüz bir kent üretebilir.

Son olarak, bütün planların uygulanabilirliği siyasi koşullara bağlıdır. Kalıcı ateşkes, ablukanın kaldırılması, hareket ve malzeme girişinin güvence altına alınması, finansman mekanizmalarının şeffaf kurulması ve uluslararası toplumun adil bir siyasi irade göstermesi olmadan yeniden inşa çabaları kırılgan kalacaktır.

SONUÇ: GAZZE İÇİN PLAN DEĞİL, ADİL BİR YENİDEN İNŞA REJİMİ

Gazze’nin yeniden inşası için bugün farklı planlara, teknik çerçevelere, finansman modellerine ve kurumsal önerilere sahibiz. Bu planların her biri önemli katkılar sunmaktadır. Kimi bağlantı ve altyapıyı, kimi ekonomik bağımsızlığı, kimi yönetişimi, kimi yerel hafıza ve mekânsal adaleti öne çıkarmaktadır.

Ancak Gazze’nin ihtiyacı yalnızca iyi

hazırlanmış planlar değildir. Gazze’nin ihtiyacı, bu planların adil, yerel katılıma açık, kültürel hafızayı koruyan, ekonomik bağımsızlığı destekleyen ve siyasi hakları güvence altına alan bir yeniden inşa rejimi içinde buluşturulmasıdır.

Yeniden inşa, yalnızca yıkılanı yeniden yapmak değildir. Gazze örneğinde yeniden inşa; koparılan bağlantıları onarmak, yerinden edilenlerin dönüş hakkını korumak, yerel kurumları güçlendirmek, toplumsal hafızayı yaşatmak, ekonomik hayatı yeniden kurmak ve bir halkın onurunu güvence altına almak anlamına gelir.

Bu nedenle Gazze için en doğru yaklaşım, farklı planların güçlü yönlerini bir araya getiren bütüncül bir çerçeve geliştirmektir. Fiziksel altyapı RAND ARC ve Connected Gaza’nın bağlantı vizyonu ile, ekonomik kalkınma PREP ve Habtoor’un üretkenlik önerileriyle, erken iyileşme Arab Proposal’ın aşamalı yaklaşımıyla, yerel hafıza ve mekânsal adalet ise Gaza Phoenix’in ahlaki şehircilik perspektifiyle birlikte düşünülmelidir.

Gazze’nin yeniden inşası, ancak bu bütüncül bakışla gerçek anlamına kavuşabilir. Çünkü Gazze yalnızca yeniden yapılacak bir şehir değil; adalet, hafıza ve insan onuru temelinde yeniden yaşatılması gereken kadim bir yurt parçasıdır.

ŞEHRİN GÖRÜNMEZ TEMELLERİ

Tarih, kentlerin yıkılan surlarına değil, arkalarındaki toplumsal hafızanın uyanışına şahitlik eder. Modern şehircilik, kriz sonrası imarı "beton ve çelik" parantezinden çıkararak hıza kurban edilmeyen bir planlamayı, "Dijital İkiz" teknolojilerinin rasyonel öngörüsünü ve proaktif denetimi zorunlu kılar. Çünkü bir şehri yaşatan binaların yüksekliği değil; o sokaklarda filizlenen aidiyetin görünmez geometrisidir.

SALİH KULOĞLU
Genç MMG

ŞEHİR MİMARİSİNDE HAFIZA PARADOKSU

Bir kenti krizden sonra yeniden inşa ederken karşılaşılan en büyük restorasyon ikilemi, "Tarihsel Hafızayı Koruma" ile "Geleceğin Mühendislik İhtiyaçları" arasındaki gerilimdir.

Boş Sayfa Yanılgısı: Kriz alanını tamamen düzleştirip sıfırdan modern bir kent kurmak, kağıt üzerinde kusursuz görünse de toplumsal aidiyeti yok eder. Sakinleri, sokak tabelası aynı kalsa bile yabancı bir coğrafyada uyandıklarını hissederler.

Kritik Çözüm: Akıllı Şehircilik ve Literatür. Modern şehircilik kuramları, kentsel morfolojiyi (sokak dokusu, meydan yönelimleri, esnaf yerleşimleri) koruyarak, bu dokunun altını sismik izolatörler, mikrobölgeleme verileri ve çevre dostu altyapıyla doldurmayı önerir. Yeniden inşa, geçmişe ağıt yakmak değil; geçmişin ruhunu geleceğin teknolojisiyle zırlandırmaktır.

Kentsel alanlar, tarih boyunca doğal ve insan kaynaklı krizlerle şekillenmiş, bu süreçte yıkım ve yeniden inşa döngüleri modern şehircilik kuramlarının sarsılmaz temelini oluşturmuştur. Günümüzde ise "Kriz Sonrası Şehirlerin Yeniden İnşası" sadece fiziksel bir yapı üretim süreci değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın, ekonomik dinamiklerin ve ekolojik dengelerin gözetildiği çok boyutlu bir restorasyon meselesi olarak ele alınmaktadır. Bir krizin ardından sessizliğe bürünen sokaklar, mimarlığın ve mühendisliğin yalnızca beton ve çelikten ibaret olmadığını; aksine bir yaşam formu inşa etmek olduğunu en sade haliyle hatırlatır. Bir şehri yeniden canlandırmak, yalnızca yıkılan konut sayısını niceliksel olarak yerine koymak değil; o konutların içinde hayat bulacağı sosyal, ekonomik ve kültürel ekosistemi koruyarak geleceğe taşımaktır.

Kriz sonrası şehirlerin yeniden inşası; uygulama hızı ile titiz planlama arasındaki hassas dengeyi kurulumunu, teknolojik yeniliklerin şehrin geleneksel dokusuyla uyum içinde harmanlanmasını ve yönetim modellerinin afet direncini en üst seviyeye çıkaracak şekilde yapılandırılmasını zorunlu kılar. Ülkemizde bu süreç; 1999 Marmara depremiyle başlayıp Van, Elazığ ve son olarak 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli ve 10 şehrimizi etkileyen depremlerle devam eden sarsıcı olaylar zinciri olarak toplumsal hafızaya kazınmıştır. Bu tecrübeler ışığında "Şehirlerin Yeniden İnşası" kavramı, fiziksel bir şantiye faaliyetinden öte; sosyal dokunun, yerel ekonominin ve doğal çevrenin birlikte ayağa kaldırılması süreci olarak değerlendirilmelidir.

SAYILARIN DEĞİL, YAŞAMIN GEOMETRİSİ

Kriz sonrası dönemlerde konut ihtiyacını hızlıca karşılamak için zamanla yarışmak kaçınılmazdır. Ancak bu noktada hız, kendi başına olumsuz

HIZ, DOĞRU PLANLANDIĞINDA BİR PANZEHİRDİR; ANCAK YEREL VERİDEN VE SOSYO-KÜLTÜREL DOKUDAN KOPUK BİR ACELECİLİK, ŞEHİR SAKİNLERİNE YABANCILAŞTIRAN YENİ BİR KRİZ DOĞURUR.

bir unsur olarak değil; doğru planlandığında süreci kolaylaştıran bir gereklilik olarak değerlendirilmelidir. Asıl mesele, bu hızın diğer tüm planlama, tasarım ve denetim süreçlerinde bir zaafiyet oluşturmamasıdır. Süreci sadece sayılara ve konut hedeflerine indirgemek ise şehrin bütünlüğünü zedeleyebilecek ciddi bir risk taşır. Çünkü bir kenti yaşanabilir kılan şey, yalnızca binaların yan yana dizilmesi değil; o yapıların oluşturduğu düzen ve insanların bu mekanla kurduğu bağıdır. Yerel verilerden ve sosyo-kültürel yapıdan kopuk, sadece hız odaklı projeler zamanla insanların yaşadıkları yere yabancılaşmasına neden olabilir.

Gerçek kalite; güçlü mühendislik çözümlerini insan odaklı bir temel tasarım anlayışıyla bir araya getirebilmektir. Yeniden inşa süreci, yalnızca yıkılan binaların yerine yenilerini yapmak olarak görülmemelidir. Sokakların, kamusal alanların ve sosyal yaşamın yeniden kurulması olarak ele alınmalıdır. Bir şehri ayağa kaldırmanın asıl başarısı ise geçmişin değerlerini yok etmeden, modern şehircilikle uyum içinde yeniden yorumlamak ve insanların kendini ait hissettiği bir yaşam alanı oluşturabilmektir.

VERİYE DAYALI GELECEK: AKILLI BİR EKOSİSTEM

Kentsel iyileşme sürecinde artık geleneksel yöntemlerle sınırlı kalmak yeterli

değildir. Teknolojiyi planlamanın bir parçası olmaktan çıkarıp sürecin merkezine yerleştirmek gerekir. Bu noktada “Dijital İkiz” (Digital Twin) teknolojileri ve akıllı şehir modellemeleri, sadece teknik araçlar olmaktan öte; şehirlerin olası krizlere nasıl tepki vereceğini önceden görmemizi sağlayan güçlü bir öngörü mekanizmasıdır.

Bu sayede hazırlıklar yalnızca teorik düzeyde kalmaz, gerçekçi senaryolar üzerinden yapılabilir.

Veriye dayalı bu yaklaşım, mühendislik hatalarını azaltırken kaynakların doğru ve etkin kullanılmasını sağlar. Aynı zamanda risklerin anlık olarak izlenmesine ve hızlı müdahale edilmesine imkân tanır. Bu nedenle modern yeniden inşa süreci, sadece

betonarme hesaplara dayalı bir anlayışla sınırlı kalmamalıdır.

Geleceğin şehirleri; veriyi analiz eden, değişen koşullara uyum sağlayan ve sürdürülebilir sistemlerle kendi dengesini kurabilen yapılardan oluşmalıdır. Asıl hedef, sadece dayanıklı yapılar değil, aynı zamanda akıllı ve yaşayan bir kentsel ekosistem kurabilmektir.

KRİZ ÖNCESİ DENETİM: GÖRÜNMEZ KAHRAMANLIK

Ancak unutulmamalıdır ki, bir şehri gerçekten güvenli ve dirençli kılan şey, kriz anındaki müdahale gücünden çok, kriz öncesinde alınan kararlı ve tavizsiz önlemlerdir. Şehirlerin güvenliği, yeniden inşa süreciyle değil; mevcut yapıların bilimsel

yöntemlerle, düzenli ve titiz bir şekilde denetlenmesiyle başlar. Zayıf yapıların henüz bir sarsıntı yaşanmadan tespit edilmesi ve gerekli teknik güçlendirmelerin zamanında yapılması ve tedbirlerin alınması, bu sürecin en kritik ve aynı zamanda en sorumluluk gerektiren aşamasıdır.

Şehirlerin yeniden inşası yalnızca yıkılanı yeniden yapmak değildir; var olanı koruyan, güçlendiren ve riskleri önceden tespit eden, denetim anlayışını ise kalıcı hale getiren bir sistem kurmaktır. Bu yaklaşım, sadece teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluktur. Çünkü alınmayan her önlem, ertelenen her denetim, gelecekte daha büyük kayıpların zeminini hazırlar.

Bu nedenle süreklilik kazanan, şeffaf ve disiplinli bir denetim sistemi; yalnızca yapıların değil, aynı zamanda şehirde yaşayan insanların da güvenliğini teminat altına alır. Böyle bir sistem, olası krizlerin etkisini en aza indirirken, telafisi mümkün olmayan kayıpların önüne geçebilecek en güçlü güvenceyi oluşturur.

GELECEĞE KALAN MİRAS

Yapı stoğunu hızla tamamlamak hayati bir görev olsa da, detaylarda göstereceğimiz hassasiyet, inşa ettiğimiz evlerin yalnızca birer dört duvar olmaktan çıkıp gerçek birer “yuva”ya dönüşmesini sağlayacaktır. Bizim sorumluluğumuz; depreme dayanıklı binalar üretmenin ötesine geçerek, sokağıyla, meydanıyla, esnafıyla ve mahalle kültürüyle yaşayan bir yaşam alanı kurmaktır.

Unutulmamalıdır ki bir şehri ayağa kaldıran, yapıların yüksekliği ya da yalnızca fiziksel sağlamlığı değil; o yapıların arasında kurulan hayatın kalitesi, dengesi ve insanlara sunduğu aidiyet duygusudur.

Ancak bir şehri gerçekten güvenli yapan şey, felaket kapıyı çaldıktan sonra yaptıklarımızdan ziyade, o gelmeden önce aldığımız önlemlerdir. Şehirlerimizi korumaya krizler başlamadan çok önce başlamalıyız. Bu da mevcut binaları analiz ederek, nerede bir zayıflık varsa bulup çıkararak ve henüz bir kriz yaşanmadan gerekli teknik önlemleri alarak mümkündür. Kısacası şehirlerin yeniden inşası; sadece yıkılanın yerine yenisini koymak değil, elimizdekini korumayı ve denetlemeyi bir alışkanlık haline getirmektir. Böylece şehirler yalnızca yeniden inşa edilmiş değil, aynı zamanda daha bilinçli, daha dikkatli ve insan hayatına daha duyarlı bir şekilde geleceğe taşınmış olur.

MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU
KURUMSAL KİMLİK KILAVUZU
2026

ÇIKTI!

KURUMSAL KİMLİK KILAVUZU'NU TEMİN ETMEK İÇİN;
MİMAR VE MÜHENDİSLER GRUBU GENEL MERKEZİ
Kuştepe Mh. Biracılar Sk. No: 7 ŞİŞLİ, İSTANBUL TÜRKİYE 34387
T: +90 (212) 217 51 00
mmg@mmg.org.tr | www.mmg.org.tr

Suya Karışan Zehir, Topluma Bulaşan İhmal

İznik Gölü kıyısında terk edilmiş bir kimyasal kutusu, yalnızca ekolojik bir ihlalin anatomisi değil; bir toplumun ortak yaşam alanlarına, hukuka ve gelecek tasavvuruna karşı geliştirdiği kolektif bağımsızlık kaybının nişanesidir. Tarımsal pragmatizm ile tabiatın emanet niteliği arasındaki çatışma, modern Türkiye'nin en sessiz ama en derin medeniyet krizini gözler önüne seriyor.

ORAL AVCI

İTÜ CURE Mütevelli Heyeti Üyesi - MMG İstisare Kurulu Üyesi

Bazen bir toplumun içinde bulunduğu çözülme, büyük felaketlerden önce küçük işaretlerle kendini belli eder...

Kıyıya bırakılmış bir zehir kutusu da bazen bir medeniyet krizinin sessiz habercisi olabilir.

İznik Gölü kıyısında görülen bu kutu, ilk bakışta sıradan bir çevre kirliliği görüntüsü gibi değerlendirilebilir. Oysa mesele bundan çok daha derindir. Çünkü bu görüntü yalnızca doğaya bırakılmış bir atığı değil; aynı zamanda ihmalkârlığı, çevresel bilinç eksikliğini ve giderek zayıflayan toplumsal sorumluluk duygusunu da temsil etmektedir.

Üstelik bu tür kimyasalların üzerinde açık

şekilde şu uyarılar yer almaktadır:

“Kesinlikle göl ve akarsulara karıştırılmayınız...”

Buna rağmen tarımsal ilaçlama ekipmanlarının hâlâ göl sularında temizlenmesi, kimyasal atıkların doğrudan toprağa, yer altı sularına, derelere ve nihayet göl ekosistemine karışmasına yol açmaktadır. Bu durum yalnızca bugünü değil; gelecek nesillerin su güvenliğini, biyolojik çeşitliliği ve ekolojik sürdürülebilirliği de tehdit etmektedir.

Çevre meselesi çoğu zaman yalnızca teknik bir altyapı veya belediyeçilik problemi gibi ele alınmaktadır. Oysa çevre krizi, aynı zamanda bir kültür ve medeniyet krizidir.

Çünkü insanın yaşadığı coğrafyaya karşı gösterdiği hassasiyet, aslında onun ahlak anlayışını, eğitim seviyesini ve toplumsal olgunluğunu da ortaya koyar.

Bugün modern dünyada en büyük tehlikelerden biri, insanın kendisini tabiatın sahibi zannetmeye başlamasıdır. Halbuki insan tabiatın sahibi değil; emanetçisidir.

Su ise yalnızca ekonomik bir kaynak değil, hayatın sürekliliğini sağlayan temel varoluş unsurudur.

Bir gölün kirlenmesi yalnızca fiziksel bir kirlenme değildir.

Bu aynı zamanda toplumsal hafızanın, ortak yaşam kültürünün ve gelecek tasavvurunun da yavaş yavaş aşınması anlamına gelir.

**Çevre krizi
teknik bir altyapı
yetersizliği değil;
insanın kendisini
tabiatın sahibi
zannetme yanılgısıyla
başlayan entelektüel
ve ahlaki bir
çöküştür.**

Ne yazık ki çağımızda giderek büyüyen “ben merkezli” hayat anlayışı, insanı sadece kendi menfaat alanına hapsedmektedir. Kendi tarlası, kendi ürünü, kendi kazancı dışında kalan ortak değerler ise giderek görünmez hâle gelmektedir. İşte çevre tahribatının temelinde de büyük ölçüde bu zihniyet yatmaktadır.

İznik Gölü kıyısındaki bu küçük görüntü belki tek başına büyük bir felaket değildir; fakat bazen bir toplumun hangi istikamete sürüklendiğini anlamak için küçük işaretler yeterlidir.

Bu nedenle su ve çevre meselesi artık yalnızca çevrecilerin veya teknik uzmanların konusu değildir. Bu mesele; eğitimden şehirleşmeye, tarımdan sanayiye, kültürden

ahlaka kadar uzanan çok boyutlu bir medeniyet meselesidir.

Kısmet olursa biz de Mimar ve Mühendisler Grubu (MMG) Derneği olarak yıl sonuna doğru bu bilinç ve sorumluluk anlayışına katkı sunmak amacıyla önemli bir organizasyon gerçekleştireceğiz:

“Uluslararası Sürdürülebilir Su Kaynakları ve İklim Değişikliği Kongresi.”

Çünkü görüyoruz ki artık mesele yalnızca bugünün değil; gelecek nesillerin hayat hakkını ilgilendiren stratejik bir insanlık meselesine dönüşmüştür...

Not:
Bu sempozyuma hazırlık niteliği taşıyan ve geçtiğimiz yıl Ekim ayında MMG tarafından İznik’te gerçekleştirilen çalıştayın rapor başlığını da ayrıca sizlerle paylaşmak isterim...

Çocuklarımızı Korumak mı, İnşa Etmek mi?

**“Doğrunun olmadığı yerde,
iyi ve güzel yoktur.”**

Okullarda beliren şiddet, yalnız emniyet tedbirleriyle izah edilemeyecek kadar derin bir meselenin işaretidir. Asıl mesele, çocuklarımızı kötülükten korumanın ötesine geçip onlara maksat, istikamet ve hakikat şuuru kazandırabilmektir. Zira mânâsız bırakılan her genç zihin, bir gün öfkenin, boşluğun ve hoyrat telkinlerin istilasına açık hâle gelir.

ABDULLAH KOÇ

İletişim Uzmanı, MMG Genel Sekreteri

Son günlerde Türkiye’yi sarsan okul saldırıları, tek başına bir asayiş meselesi gibi ele alınabilecek hadiseler değildir. Elbette emniyet tedbirleri, hukukî müeyyideler, okul çevresinin denetimi ve risk tespiti zarurîdir. Fakat meselenin yalnız görünen yüzüne bakmak, derindeki çürümenin üzerini örtmek olur. Zira okulda patlayan şiddet, sokakta biriken öfkenin, evde büyüyen sessizliğin, ekranda çoğalan hoyratlığın ve cemiyetin umumî dağınıklığının son halkasıdır. Bugün okul koridorlarında duyduğumuz dehşet, aslında uzun zamandır insanımızın iç dünyasında büyüyen bir kırılmanın dışa vurumudur.

Bir cemiyet, kendi çocuklarına neyi niçin yaşayacaklarını söyleyemez hâle gelirse, orada disiplin zayıflar, sabır tükenir. Çocuk, genç, hatta yetişkin fark etmez; insan,

maksatsız bırakıldığında kendi nefsinin hoyrat taraflarına daha açık hâle gelir. Bugün karşı karşıya kaldığımız manzara biraz da budur. Gayesiz bırakılmış bir neslin, içindeki boşluğu öfke ile, taşkınlık ile, saldırganlık ile doldurmaya başlaması. Mesele birkaç münferit vaka değildir. Mesele, bu vakaları mümkün kılan zemin meselesidir.

ŞİDDETİN KAYNAĞINA DAİR

Şiddet, öfke ve nefret insana bütünüyle yabancı duygular değildir. Bunlar insan tabiatında mevcut olan ham kuvvetlerdir. Dünyanın en sakin görünen insanı bile küçükçük bir trafik tartışmasında kendisini kaybedebiliyor. Bir söz, bir bakış, bir itişme, bir aşağılanma hissi insanın içindeki karanlık tarafı bir anda uyandırabiliyor. Demek ki insanı sırf “iyi niyetli bir varlık”

diye tarif etmek hakikati anlatmaya yetmiyor. İnsan, terbiyeye, istikamete ve mânâya muhtaçtır.

Bu sebeple gençlerin içindeki menfi enerjiyi yalnız baskılayarak netice alınamaz. Bastırılan şey, başka bir yerden daha sert şekilde geri döner. Asıl yapılması gereken, o

ZİNCİRLEME SORUMLULUK DEVRİ

Modern toplum yapısında fertler ve kurumlar, kendi asli sorumluluklarını bir sonraki kademeye devrederek konforlu bir kaçış alanı oluşturmaktadır. "Zincirleme sorumluluk devri" şu şekilde işlemektedir:

- Aile, çocuğun ahlaki ve insani terbiyesini tamamen okula devreder.
- Okul, müfredat ve sınav yoğunluğu bahanesiyle bu yükü rehberlik servisine havale eder.
- Rehberlik servisi, yapısal yetersizlikler nedeniyle büyüyen bu toplumsal yarayı yalnızca kayıt altına almakla yetinir.

Sonuç: Her kurum kağıt üzerinde sözde vazifesini yerine getirmiş görünürken, çocuk yapısal bir başıboşlukla ortada kalmakta ve sosyal çürüme bu bürokratik boşluklardan sızmaktadır.

kuvveti doğruya tahvil etmektir. Öfke, zulme karşı adalet hissine dönüşebilir. Hiddet, mazlumu müdafaa eden bir cesaret hâline gelebilir. Taşkınlık, zapturapt ile iradeye inkılâp edebilir. Fakat bunun için insana yön tayin etmek gerekir. İstikamet verilme-yen enerji, eninde sonunda tahribe çalışır.

RUHUN BOŞLUK KANUNU VE KURUMSAL İHMALİN ANATOMİSİ

İnsan ruhu, tabiatı gereği mutlak bir vakum (boşluk) kaldırmaz; varoluşsal düzlemde boş bırakılan her alan, kaçınılmaz olarak yabancı ve yıkıcı unsurların tasallutuna uğrar. Modern pedagojinin "hürriyet" ve "kendi haline bırakma" adı altında meşrulaştırdığı rehberlik modelleri, hakikatte genç zihinleri batıl dünya görüşlerinin, dijital ekran kirli telkinlerinin ve şiddeti sıradanlaştıran bir hissizliğin kucağına itmektedir. Bu durum, bireysel bir savrulmadan ziyade, toplumsal kurumların sacayaklarında yaşanan sistematik bir işlevsizliğin neticesidir.

Eğitim mekanizması içindeki "zincirleme sorumluluk devri" ise şu kurumsal çürümeyi gözler önüne sermektedir:

Ahlaki Tasfiye: Okul, asli vazifesi olan "ruh inşası mahalli" olma niteliğini kaybetmiş; geriye yalnızca program, sınav, not ve mekanik bir başarı takibi kalmıştır.

Öğretmenin Nesneleşmesi: İrşad edici ve yön gösterici vasfı üzerinden alınan öğreten, yalnızca teknik bilgi aktaran bir "müfredat memuruna" indirgenmiştir.

Kurumsal Kaçış: Aile kendi ahlaki ve insani mesuliyetini okula devretmekte; okul bu yükü rehberlik servisine havale etmekte; rehberlik ise derinleşen bu toplumsal yarayı tedavi etmek yerine yalnızca bürokratik olarak kayıt altına almaktadır.

Nihai Teşhis: Sistemdeki her aktör kağıt üzerinde ve sözde kendi vazifesini eksiksiz yapmış görünürken; pedagojik, felsefi ve ruhi anlamda çocuk, modern düzenin içinde sürüklenen sahipsiz bir unsur olarak ortada kalmıştır.

İNSANİ ENERJİNİN DÖNÜŞÜM MATRİSİ

Ham/Menfi Enerji (Ham Kuvvet)	Terbiye & İstikamet Filtresi	Tahvil Edilen Pozitif Değer (Mânâ)
Öfke	Adalet ve Hakkaniyet Şuuru	Zulme Karşı Müdafaa & Hukuk
Hiddet	İman ve Edep	Mazlumu Koruyan Cesaret
Taşkınlık	Zapturapt ve İrade	Disiplinli Karakter & Aksiyon
İçsel Boşluk	İlâhî Mânâ & Gaye	Emanet Şuuru & Mesuliyet

Bugünün en büyük problemlerinden biri de burada düğümleniyor. Çocuklarımızı sürekli bilgiye maruz bırakıyoruz, fakat onları hakikate kavuşturamıyoruz. Başarı telkin ediyoruz, fakat hedef göstermiyoruz. Rekabeti öğretiyoruz, fakat mesuliyet duygusunu derinleştiremiyoruz.

Kendisinden büyük bir dava-ya bağlanmayan genç zihin, çoğu zaman kendi içine kapanıyor yahut en kolay tesir altında kalacağı mecralara savruluyor. O zaman dijital kalabalıklar, anlık hevesler, sanal kahramanlıklar ve yıkıcı özdeşlikler, gencin iç dünyasında hakikatin yerini işgal ediyor.

BOŞLUK KALDIRMAYAN İNSAN

İnsan boşluk kaldırmaz. Boş kalan yere bir şey mutlaka yerleşir. Bu bazen kötü bir arkadaş çevresi olur, bazen ekranların kirli telkini, bazen nefret dili, bazen de şiddeti

sıradanlaştıran bir hissizlik. Boş olan şeye tasallut eden çok olur. İşte bu yüzden çocuklarımızı ve gençlerimizi kendi hâline bırakmak, görünüşte hürriyet gibi dursa da hakikatte batıl dünya görüşlerine terk edıştır.

Bugün çocuklarımızı sürekli bilgiye maruz bırakıyoruz fakat onları hakikate kavuşturamıyoruz. Rekabeti öğrettiğimiz genç zihinlere, kendisinden büyük bir dava ve mesuliyet duygusu aşılayamıyoruz.

Bugün okul, yalnız ders anlatılan yer olmamalıdır. Okul, bir ruh inşası mahalli olması lazım gelir. Fakat okulun içinden ruh çekildiği için, geriye sadece program, sınav, not ve mekanik başarı takibi kaldı. Bu halde öğrenci kendisini bir mânânın öznesi olarak değil, düzenin içinde sürüklenen bir unsur olarak görmeye başladı.

Öğretmen de yalnız bilgi aktaran bir memur hâline indirgendi, onun irşad edici tarafı zayıfladı. Aile kendi mesuliyetini okula devretti, okul bunu rehberliğe havale etti, rehberlik de büyüyen yarayı ancak kayıt altına aldı. Neticede herkes sözde vazifesini yaptı; fakat çocuk ortada kaldı!

Sosyal çürüme biraz da böyle başladı. Önce kelimeler boşaldı ve mefhumlar aşındı. Ardından otorite sarsıldı, hürmet kayboldu, utanma duygusu geriledi. Nihayet insan, karşısındakini bir can olarak değil, öfkesinin önündeki engel olarak görmeye başladı. Okullardaki bozulma, bu büyük çürümenin en görünür işaretlerinden biridir. Çünkü cemiyetin yarını olan çocuklar, bugünün dağınıklığını en çıplak şekilde üzerlerinde taşıyorlar.

Okul bir ruh inşası mahalli olmaktan çıktığında, öğretmen memura, öğrenci ise düzenin içinde sürüklenen bir unsura dönüşür.

ÇARE: MAKSAT, MEŞGULİYET VE HAKİKAT

Buradan dönüş var mıdır? Elbette vardır. Fakat dönüş, yalnızca kameraları artırarak, kapılara daha fazla görevli koyarak, arama prosedürlerini sıkılaştırarak sağlanamaz. Bunlar lazımdır, ama kâfi değildir. Asıl ihtiyaç, çocuklara bir maksat vermektir. Bir insan ne için yaşadığını bilirse, nefsinin taşkın taraflarını daha kolay dizginler. Kendisini büyük bir mesuliyetin parçası

sayarsa, elini ve dilini daha çok muhafaza eder. Kendisine ilâhî bir mânâ yüklenmiş insan, hayatı rastgele yaşamaz.

Burada "ilâhî misyon" meselesi hayatîdir. Çünkü mutlak doğru, insanın hevâsına göre değişen bir kanaat değil, kendisini aşkın bir hakikate nispet eden ölçüdür. Doğrunun olmadığı yerde iyi ve güzel yoktur. Hakikate nispet edilemeyen her muamele, haksızlık doğurur. Bugün gençlere sadece "iyi insan olun" demek yetmiyor. İyinin neye göre iyi olduğunu, güzelin hangi ölçüyle güzel kaldığını, adaletin hangi hakikate dayanarak ayakta durduğunu göstermek gerekiyor.

Demek ki bizim vazifemiz, neslimizi oyalamak değil; onu hakikatle meşgul etmektir. Gençlerin zamanını doldurmak için rastgele etkinlikler tertip etmek kâfi gelmez. Onlara sahici bir yöneliş kazandırmak gerekir. Okulda, ailede, camide, mahallede ve kültür hayatında bunu yeniden kurmak mecburiyetindeyiz. Çocuk, kendisini Allah'ın huzurunda mesul bir varlık olarak tanırsa; öfkesine de, kuvvetine de, arzusuna da başka türlü bakar. O zaman şiddet, nefsin taşması olmaktan çıkar; terbiye edilmesi gereken bir imtihan hâline gelir.

Bugün zulüm dünyada işbâ noktasına ulaştı. İnsanlık, elindeki fennî imkânı büyüttü ancak insanlığını büyütemedi. Güç arttı, fakat hikmet aynı nisbette azaldı. Böyle bir çağda kendi evlatlarımızı sahipsiz bırakamayız. Bu çocuklara yeniden gaye vermek, onları disiplin, mesuliyet, iman, edep ve mahviyet fikriyle buluşturmak mecburiyetindeyiz. Aksi hâlde her yeni hadise karşısında şaşırırız, sadece şaşırarak kalırız. Fakat şaşırdığımız şeyin zemini, gözümüzün önünde büyümeye devam eder.

Şimdi kendimize şu suali sormanın vakittir: Çocuklarımızı yalnız korumaya mı çalışacağız, yoksa onları gerçekten inşa mı edeceğiz? Korunmayan çocuk yaralanır, inşa edilmeyen çocuk çöker. Bugün ihtiyaç duyduğumuz şey, nesle yeniden emanet şuurunu, istikamet hissini ve hakikat bağını kazandırmaktır. Bu yapılabildiği ölçüde okul yeniden emniyet bulur, toplum yeniden nefes alır. Ve hakikate nispet edilerek yapılan her iş ve hareket niyeti mucibince zaten iyi ve güzele mebnidir.

Ve... Bu söylediklerimiz bir yana, esas hatırlanması gereken; halkın sahibi devlettir!

AŞKIN ÖLÇÜ: HEVÂNIN SINIRLARINDAN MUTLAK HAKİKATE

Modern seküler ahlak söylemlerinin en büyük çıkmazı, değerleri rölativist (görelî) bir zemine indirgeyerek insan heveslerinin ve dönemsel eğilimlerin (hevânın) oyuncağı haline getirmesidir. Makalede kavramsallaştırılan "ilâhî misyon" ifadesi, teolojik bir dayatmanın ötesinde, ahlakın ve hukukun epistemolojik olarak temellendirilmesi zorunluluğuna işaret eder. Zira kendisini aşkın (transandantal) bir hakikat niyetine ve mutlak bir ölçüye nispet etmeyen hiçbir normatif sistem, kalıcı bir toplumsal düzen inşa edemez.

Genç kuşağa içi boşaltılmış bir hümanizmle sadece "iyi insan olun" telkininde bulunmanın pedagojik ve sosyolojik yetersizliği şu sacayakları üzerinden çözümlenmelidir:

Değerlerin Sığlaşması: "Doğrunun olmadığı yerde iyi ve güzel yoktur." Ölçüden koparılan iyi, sadece durumsal bir faydacılığa; güzel ise anlık bir estetik beğeniye dönüşerek aşınır.

Adaletin Referans Krizi: Hakikate istinat etmeyen her beşerî muamele, gücü elinde bulunduranın adaletini doğurur ki bu da felsefi anlamda haksızlığın ve zulmün ta kendisidir.

Aşkın İstikamet İhtiyacı: Genç zihinlerin hoyratlıktan ve anomiden korunması, ahlaki kavramların neye göre "iyi", hangi ölçüyle "güzel" ve hangi hakikate dayanarak "adil" kaldığının rasyonel ve kalbi olarak gösterilmesiyle mümkündür.

Evrensel ve aşkın bir hakikat bağı kurulmadığı müddetçe, gençliğe sunulan ahlak normları birer tavsiyeden ibaret kalacak; ucu açık bırakılan bu etik boşluk, toplumsal çürümeyi hızlandırmaya devam edecektir.

KİTAPLIK

ŞOK DOKTRİNİ -FELAKET KAPİTALİZMİNİN YÜKSELİŞİ-

Naomi Klein
AGORA KİTAPLIĞI

Naomi Klein'ın bu kitabı, Şili'deki 1973 Pinochet darbesinden 1989'da Çin'de Tiananmen Meydanı katliamına ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılına kadar dünyanın manzarasını değiştiren olaylarda şok doktrini yönteminin nasıl uygulandığını ve 'büyük şirketlerin çıkarlarını kollayan' yeni kapitalizm modelinin dünya halkları adına nasıl bir yıkım ve yoksulluğa yol açtığını takip etmek bakımından eşsiz bir kaynaktır.

ŞEHİR HAKKI

Henri Lefebvre
SEL YAYINCILIK

Sermayenin Kuşattığı Mekânda İnsanın Yeniden Doğuşu: Nüfus dengelerinin radikal bir biçimde kente kaydığı modern çağda, sokaklar, meydanlar ve yaşam alanları kimin mülkiyetinde? Henri Lefebvre, 1968 barikatlarının hemen öncesinde kaleme aldığı kurucu metni Şehir Hakkı ile bizi beton blokların, banliyölerin ve soylulaştırma politikalarının ötesine bakmaya çağırıyor. Şehir, sadece bir barınma alanı değil; kapitalizmin mübadele değerine karşı, insanın kendi emeğiyle ürettiği mekân ve geleceğini geri isteme hakkıdır.

TARİH BOYUNCA KENT -KÖKENLERİ GEÇİRDİĞİ DÖNÜŞÜMLER VE GELECEĞİ-

Lewis Mumford
AYRINTI YAYINLARI

Ütopyaların merkezinde çoğu zaman bir kent tasarımının yer alması tesadüf değildir. Çünkü kent, yalnızca yapılardan ibaret değil; insanın "başkası" ile karşılaştığı, birlikte yaşadığı ve ortak bir düzen kurduğu en büyük toplumsal mekândır. Bu yüzden Platon'dan Thomas More'a ve Fourier'ye kadar daha iyi bir dünya düşleyenler, hayallerini çoğu kez kent üzerinden kurmuştur. Lewis Mumford'ın Tarih Boyunca Kent adlı eseri, kentlerin tarihini aynı zamanda bir uygarlık tarihi olarak ele alır. Mezopotamya'dan sanayi kentlerine uzanan geniş bir çizgide kentin hem yaratıcı hem de yıkıcı yönlerini inceler. Hukuk, işbirliği ve yaratıcılık kadar; iktidar, savaş, hiyerarşi ve çözülme de bu tarihin parçasıdır. Eser, modern kentin insanî ve ekolojik krizleri karşısında okuru düşünmeye ve tavır almaya çağırarak temel bir başvuru kitabıdır.

ASİ ŞEHİRLER

David Harvey
METİS YAYINLARI

Kitap, 2008 yılında ABD gayrimenkul ve finans sektöründe patlak verip Avrupa'yı sarsan küresel ekonomik krizi konu alıyor. David Harvey, neoliberal sistemin kriz anlatısı ile krizin faturasını ödeyen kitlelerin gerçekliği arasındaki çelişkiyi tahlil ediyor. 1980'lerden bu yana geliştirdiği kentsel iktisat yaklaşımını özetleyen yazar; hem teorik bir analiz sunuyor hem de sokaktaki toplumsal hareketler ve doğrudan eylemler için yeni çözüm yolları arıyor.

GAZZE: ŞEHADETE TANIKLIK

Norman G. Finkelstein
İZ YAYINCILIK

Kitap, büyük bölümü mülteci ve çocuklardan oluşan Gazze nüfusuna yönelik İsrail'in uyguladığı yasa dışı ablukayı ve 2004'ten bu yana düzenlenen sekiz yıkıcı askeri operasyonu inceliyor. Onlarca insan hakları raporuna dayanan çalışmada Finkelstein, İsrail'in "nefsi müdafaa" iddiasıyla gerçekleştirdiği eylemlerin uluslararası hukuku bariz bir şekilde ihlal ettiğini ve bölgede insan eliyle bir felaket yaratıldığını ortaya koyuyor. Noam Chomsky'nin de övgüyle bahsettiği bu eser, 7 Ekim 2023 sonrası başlayan askeri süreçte Gazze'de yaşananlara ışık tutarken, tarihin unutulmasına karşı bir direniş ve tanıklık niteliği taşıyor.

NİKAH, KUTLAMA, ŞİRKET YEMEKLERİ İÇİN GENİŞ SALONLARIMIZDA

SİZLERİ BEKLİYORUZ.

25 yılı aşkın bir süredir Tuzla'da Balkan köfte geleneğini başarıyla sürdüren FİLİZLER, bugün Üsküdar, Tuzla ve Pendik restoranlarıyla, 2000'e yakın oturma kapasitesiyle sizlere hizmet etmekten gurur duymaktadır.

REZERVASYON

T : 0216 396 54 54
0216 396 54 50

GSM : 0536 866 23 23

ÇALIŞMA SAATLERİ

08:00 - 22:30

Üsküdar

Harem Sahil Yolu No: 61
(Kız Kulesi Karşısı) İstanbul

T : 0216 342 00 00
GSM : 0532 298 04 14

Tuzla

Cami Mahallesi Cumhuriyet Cad.
No: 135 İstanbul

T : 0216 395 91 06
GSM : 0533 691 14 77

Pendik

Fevzi Çakmak Mah. Tevfik İleri Cad.
No: 40/B

T : 0216 396 54 54
0216 396 54 50
GSM : 0536 866 23 23

Filizler Köftecisi

SİNEMA

QUO VADIS, AIDA? (2020) NEREYE GIDIYORSUN?

Aida, Bosna Hersek'in Srebrenitsa kentinde yaşayan genç bir kadındır. BM için çevirmenlik yapan Aida, Sırp ordusu iktidara geldiğinde siyasi müzakerelerin bir parçası olur. Aida, gittikçe daha korkutucu olan bilgileri tercüme etmek zorunda kalır.

AL-HADIYA (2020) HEDİYE

Yönetmenliğini Farah Nabulsi'nin yaptığı, başrolünde Saleh Bakri'nin oynadığı 2020 yapımı ödüllü kısa film. Film, Filistin'de bir babanın kızına evlilik yıldönümü hediyesi almak için kontrol noktalarından geçme mücadelesini anlatır.

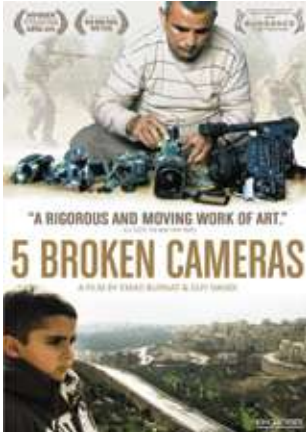
FOR SAMA (2019) SEMA İÇİN

For Sama, savaşın etkisini bir kadının bakış açısıyla gözler önüne seriyor. Suriye'nin Halep ayaklanmasına şahit olan bir kadın, bu süreçte yaşadıklarını kızına anlatıyor. Bu beş yıllık süreçte aşık olan, evlenen, kızı Sama'yı dünyaya getiren kadın, aynı zamanda birçok acıya da şahit olur.

LAST MEN IN ALEPPO (2017) HALEP'IN SON ADAMLARI

Suriye İç Savaşı sırasında Halep'teki sivil arama-kurtarma görevlilerinin yaşamını konu alan, 2017 yapımı ödüllü bir belgesel filmidir. Yönetmenliğini ve senaristliğini Suriyeli sinemacı Feras Fayyad'ın üstlendiği yapım, Danimarka, Suriye ve Almanya ortaklığında hayata geçirilmiştir.

FIVE BROKEN CAMERAS (2011) BEŞ KIRIK KAMERA

5 Broken Cameras (orjinal adıyla Beş Kırık Kamera), Filistinli çiftçi Emad Burnat ve İsrailli yönetmen Guy Davidi tarafından yönetilen, 2011 yapımı ödüllü bir belgesel filmidir. Film, Batı Şeria'da bulunan Bil'in köyünün İsrail işgaline ve topraklarını bölen güvenlik duvarına karşı gerçekleştirdiği barışçıl direnişi doğrudan bir köylünün gözünden aktarır.

Belgesel, 2013 yılında En İyi Belgesel Film dalında Oscar'a aday gösterilerek bu başarıya ulaşan ilk Filistin yapımı olmuştur.

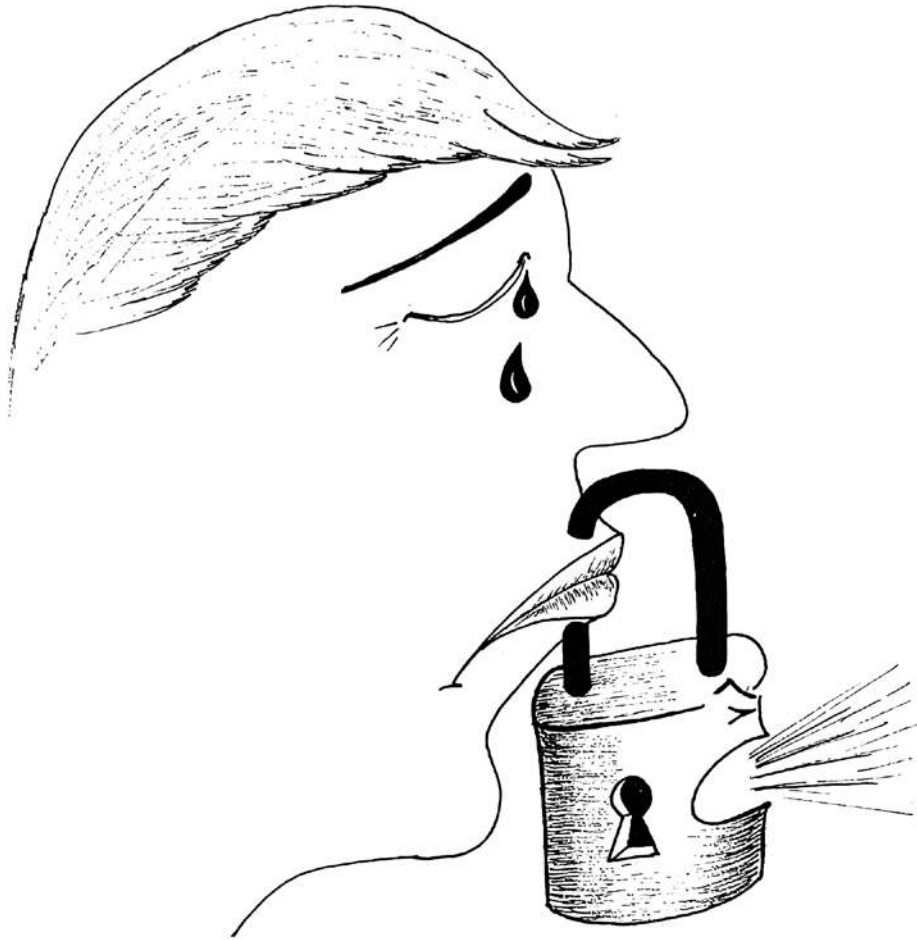
BİZİ TAKİP EDİN

    /yymuhendisleri

Yeryüzü Mühendisleri
Engineers Worldwide

Y. Güler

GÜÇLÜ ALTYAPI, GÜVENLİ GELECEK

Endüstriyel tesislerden otellere, alışveriş merkezlerine kadar anahtar teslim projelerinizde güven, ekonomi ve kalite sunuyoruz.

HİZMETLERİMİZ

- Orta ve Alçak Gerilim Elektrik Sistemleri
- Proje ve Danışmanlık Hizmetleri
- Zayıf Akım Dağıtım Sistemleri
- Kesintisiz Güç Sistemleri (UPS, Generatör)
- Yangın ve Güvenlik İhbar Sistemleri
- Bina Otomasyon Sistemleri

TURKISH AIRLINES

MİSAFİRPERVERLİKLE BULUŞUN

Güler yüzlü kabin ekibimiz
her an hizmetinizde.

STAR ALLIANCE

Ürün ve hizmetler, uçuşun süresine ve uçağın modeline göre değişiklik gösterebilir.

GÜÇLÜ ALTYAPI, GÜVENLİ GELECEK

Endüstriyel tesislerden otellere, alışveriş merkezlerine kadar anahtar teslim projelerinizde güven, ekonomi ve kalite sunuyoruz.

HİZMETLERİMİZ

- Orta ve Alçak Gerilim Elektrik Sistemleri
- Proje ve Danışmanlık Hizmetleri
- Zayıf Akım Dağıtım Sistemleri
- Kesintisiz Güç Sistemleri (UPS, Generatör)
- Yangın ve Güvenlik İhbar Sistemleri
- Bina Otomasyon Sistemleri

TURKISH AIRLINES

MİSAFİRPERVERLİKLE BULUŞUN

Güler yüzlü kabin ekibimiz
her an hizmetinizde.

STAR ALLIANCE

Ürün ve hizmetler, uçuşun süresine ve uçağın modeline göre değişiklik gösterebilir.